

На основу члана 67. ст. 1. и 4. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон и 10/19),

Министар просвете, науке и технолошког развоја доноси

ПРАВИЛНИК

о допунама Правилника о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања

Члан 1.

У Правилнику о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 5/19) у делу: „3. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ” после програма предмета: „СРПСКИ ЈЕЗИК”, додају се програми предмета: „МАТЕРЊИ ЈЕЗИК”, и то: „АЛБАНСКИ ЈЕЗИК, БОСАНСКИ ЈЕЗИК, МАЂАРСКИ ЈЕЗИК, РУМУНСКИ ЈЕЗИК, РУСИНСКИ ЈЕЗИК и СЛОВАЧКИ ЈЕЗИК”, који су одштампани уз овај правилник и чине његов саставни део.

У делу: „4. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ” после програма: „ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ”, додају се програми: „МАТЕРЊИ ЈЕЗИК/ ГОВОР СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ”, и то: „БОСАНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, БУЊЕВАЧКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, МАЂАРСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, РОМСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, РУМУНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, РУСИНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, СЛОВАЧКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, СЛОВЕНАЧКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, УКРАЈИНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ и ЧЕШКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, који су одштампани уз овај правилник и чине његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, а примењује се почев од школске 2020/2021. године.

Назив предмета: МАТЕРЊИ ЈЕЗИК

АЛБАНСКИ ЈЕЗИК

Емџтими и лџндџс

Plani dhe programi mџsimor gjuha dhe letџrsia shqipe

Qџllimi

Qџllimi i mџsimimit tџ Gjuhџs dhe Letџrsisџ shqipe џshtџ qџ tџ pџrvetџsojnџ rregullat themelore tџ gjuhџs letrare standarde shqipe me qџllim tџ pџrdorimit tџ drejtџ nџ tџ folur, nџ tџ shkruar dhe gjatџ tџ shprehurit nџ komunikim; kultivimi i vetџdijes mbi rџndџsinџ e rolit tџ gjuhџs nџ ruajtjen e identitetit kombџtar; aftџsimin e nxџnџsit pџr tџ komentuar pjesџ tџ zgjedhura letrare dhe vepra tџ zgjedhura artistike nga letџrsia shqipe dhe trashџgimia botџrore, me qџllim tџ kultivimit tџ traditџs dhe kulturџs sџ popullit shqiptar; zhvillimin interkulturator.

Klasa

E Tretџ

Fondi javor i orџve

5 orџ

Fondi vjetor i orџve

180 orџ

Rezultatet Pas mbarimit tџ temџs/fushџs sџ njohurive nxџnџsi tџ jetџ nџ gjendje qџ:	TEMAT dhe nocionet bazџ tџ pџrmbajtjes sџ programit	PѐRMBAJTA
<ul style="list-style-type: none"> – Pџrdor drejt gjuhџn standarde gjatџ folurit; – Kupton dhe zbaton nџ komunikim karakteristikat e gjuhџs sџ folur; – Dallon klasat e fjalџve, kategoritџ e tyre gramatikore dhe i pџrdor nџ trajtџn e duhur gjatџ komunikimit; – Pџrdor gjuhџn standarde, njeh dialektet e pjesџ tџ tjera tџ leksikut dhe respekton diversitetin gjuhџsor; – Dallon dhe formon fjalitџ tџ thjeshta dџftore dhe pyetџse, duke respektuar shenjat e pikџsimimit;	Gramatika	Fjalia; Llojet e fjalisџ; Shenjat e pikџsimimit (Drejtshkrim) Fajlitџ pohore dhe mohore; Fjalia e thjeshtџ; Pesa kryesore dhe plotџsues e fjalisџ; Emri Mbiemri

<ul style="list-style-type: none"> - Dallon emra njerëzish, sendesh dhe kafshësh në numrin njëjës dhe shumës; - Zgjedhon folje të rregullta në kohën e tashme, sipas modeleve të dhëna; - Dallon mbiemrin si fjalë që tregon cilësi të emrit. 		<p>Përemri Folja Folja në kohën e tashme Drejtskrimi i foljeve në kohën e tashme Folja në kohën e ardhme Drejtskrimi i foljeve në kohën e ardhme Folja në kohën e kryer Folja <i>jam</i> dhe <i>kam</i>; Antonimet Sinonimet</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Dallon llojet letrare: poezinë lirike dhe epike, tregimin, fabulën, përrallën, romanin dhe tekstin dramatik; - Interpreton tekste të shkurtra, vargje dhe gjë e gjëza; - Vëren dallimin ndërmjet përrallës dhe fabulës; - Veçon ngjarjen kryesore dhe emëron personazhet kryesore dhe ato ndihmëse; - Dallon vetitë pozitive dhe negative të personazheve në tekstin letrar dhe artistik; - Dallon kohën dhe vendin e zhvillimit të ngjarjes në tekstin letrar – artistik; - Dallon rimën, vargun dhe strofën në poezinë lirike; - Përcakton lidhjet në mes të ngjarjeve dhe përcakton kronologjinë e ngjarjeve në tekstin letrar – artistik; - Identifikon personazhet kryesore të një tregimi, drame, filmi, kënge dhe i analizon duke bërë një listë tiparet e tyre; - Diskuton rreth personazheve, luan rolin e njërit prej personazheve në bashkëveprim me moshatarët; - Lexon tekste letrare dhe joletrare që u përkasin periudhave të ndryshme, tekste klasike dhe bashkëkohore, shqipe dhe botërore; - Jep përshtypjet e veta në lidhje me një tekst të shkurtër letrar (poezi, përralla nga folklori, përralla nga autorë të ndryshëm, tregime, fabula) dhe joletrar (si p.sh., kalendar, fjalor i thjeshtë); - Demonstron kuptimin, interpreton, bën analiza të thjeshta të personazheve; - Bën vlerësimin dhe jep gjykimin për këto tekste (në përputhje me zhvillimin moshor të nxënësve). - Lexon rrjedhshëm tekstin duke respektuar intonacionin e fjalisë/vargut; - Nënvizon gjatë leximit fjalët kyç dhe pjesët më të rëndësishme; - Përshkruan shkurtimeisht me fjalët e veta përmbajtjen; - Lexon me saktësi e intonacion pjesën; - Përdor strategjitë e duhura për të lexuar tekste të thjeshta; - Lexon duke i respektuar shenjat e pikësimit; - Përdor fjalë të reja, dallon fjalën, fjalinë dhe paragrafin; - Lexon me zë një tekst të shkurtër dhe pjesëve plotësuese të tekstit (p.sh. foto, vizatim, pamje etj.); - Shpreh përshtypjet e veta për një tekst të shkurtër letrar (poezi, tregime nga folklori, përralla nga autorë të ndryshëm, tregime, fabula); - Shkruan tekste të thjeshta (urim, letër, kartolinë) sipas modeleve të dhëna; - Ritregon me fjalë përmbajtjen ose informacione kryesore të një bisede, poezie, përralle, tregimi, rregulle praktike ose udhëzimi; - Diskuton në grupe të vogla për tema që i interesojnë, bën pyetje dhe jep përgjigje të thjeshta; - Përgatit materiale për organizimin e shfaqjeve dhe ekspozitave në klasë; - Merr pjesë në lojë rolesh; - Shpjegon fjalët apo shprehjet e reja; - Bën vizatime të thjeshta dhe shkruan fjalë për përmbajtjen e figurës që ka vizatuar; - Përdor lojën për të mësuar; - televizive; - Kupton rëndësinë e bibliotekës dhe librit në zhvillimin e kulturës dhe diturisë. - Liston disa revista për fëmijë dhe dallon rolin e revistës për fëmijë në zhvillimin e krijimtarisë së fëmijëve. 	<p>LETËRSIA</p> <p><i>Përsëri në shkollë</i> <i>Dy hartimet</i> (A. Raskin) <i>Nxënësit e mi, më të bukurit</i> (Zh. Pusti) <i>Po të qeshin gjithë fëmijët</i> (Xh. Rodari) <i>Hajdi dhe Klara</i> (J. Spirit) <i>Shoqia ime është e veçantë</i> (Xh. Mur) <i>Nisu</i> (S. Shabo) <i>Unë, gjyshi dhe shtëpia në pemë</i> (B. Kirk) <i>Kujtoj qenin tim</i> (M. Fabrega) <i>Vampiri i vogël dhe Antoni</i> (A. Bodenbug) <i>Gjërat që më frikësojnë mua</i> <i>Vjeshita e artë</i> (Xh. Rodari) <i>Gjuha e nënës</i> (S. Jakova) <i>Kali i vjetër</i> (Xh. Peshëns) <i>Te gjyshja në fshat</i> (R. Piumini) <i>Gazmoret e Çapaçulit</i> (D. Bubani) <i>Himni i Gëzimit</i> (Dh. Shehri) <i>Tri gëzimet</i> (V. Kikaj) <i>Të ngecësh në borë</i> (J. Boehme) <i>Zogu dhe djali</i> (N. Frashëri) <i>Kroni i ngriem</i> (E. Koliqi) <i>Arinjtë fluturues</i> (M. Ozborn) <i>Nata e parë e fluturimit</i> (Xh. Berri) <i>Djemtë që fantazojnë</i> (N. Nosov) <i>Cirku i pleshtave të Pepes</i> (J. Boehme) <i>Shkopi magjik</i> (Rifat Kukaj) <i>Sheqerka që më rënduan në xhep</i> (K. Sanjer) <i>Përsëri më të mirët në botë</i> (J. Malinos) <i>Kur të shkosh lum dreri</i> (V. Kikaj) <i>Çdo mëngjes përshëndes nënën time!</i> (N. Muça) <i>Peizazhi i pyllit të zgjuar</i> (Dritëro Agolli) <i>Peizazhi i pyllit të zgjuar</i> (Dritëro Agolli) <i>Fluturon flutura e kaltër</i> (H. Hese)/<i>Livadhi</i> (R. Piumini) <i>Rosaku i shëmtuar</i> (H. Andersen) <i>Bukuroshja e fjetur</i> (Sh. Pero) <i>Djali me saksinë pa lule</i> (Xh. Beqaraj) Dhe tekste tjera.</p>	
	<p>Kulturë gjuhe</p>	<p>Format themelore të shprehjes me gojë e me shkrim; Format narrative; ritregimi dhe tregimi; Ritregimi i përmbajtjes së teksteve, filmave artistik dhe të animuar, shfaqjeve tetrale, emisioneve për fëmijë në radio radio dhe televizion – datajisht (gjërësisht), sipas planit të përbashkët dhe (ose) individual; Ritregimi përmbledhës në bazë të planit të përbashkët dhe të pavarur të hartuar për ritregim; Tregimi i përjetimeve dhe ngjarjeve reale dhe të imagjinuara; Tregimi në bazë të fotografisë së dhënë; Vazhdimi i tregimit në bazë fillimit ose përfundimit të dhënë në formë fotografie ose teksti; Tregimi në bazë të fjalëve të dhëna në lidhje me ndonjë temë; Format përshkruese; Krijimi i personazhit, dukurisë, ngjarjeve në natyrë; Përshkrimi i personazhit: pamja e jashtme soe veçoritë e personit i cili përshkruhet; përshkrimi i dukurive të natyrës; Zgjedhje e pavarur e motivit dhe dhënia e detajeve të cilat i intresojnë nxënësit në veçanti dhe e nxitin në krijimin – më shpesh në formën e shkruar; Ushtrime me shkrim e me gojë i të shprehurit gjuhësor; Ushtrime drejtskrimore; ushtrime në shqiptimin e drejtë të fjalëve, deklaratave, fjalive, fjalëve të urta, teksteve të shkurta; Dëgjimi i tingujve, analizimi i inçizimeve; Ushtrimi i shkrimit të bukur dhe të lexueshëm duke i aplikuar rregullat e drejtskrimit; Rishkrimi i tekstit sipas detyrës së dhënë; Diktimi: me plotësim, autodiktim, diktim i zgjedhur, diktim kontrollues; Ushtrime leksiokore dhe semantike: themelore dhe kuptimi i dytë i fjalës, formimi i fjalës – formimi i familjes së fjalve; gjetja e sinonimeve dhe antonimeve; Ushtrime sintaksore dhe stilistike: plotësimi i deklaratës, zgjerimi i fjalisë duke sjellur tonin personal, përmbledhjen e fjalisë e ngjashëm; Ushtrimi i intonacionit në shqiptimin e disa fjalive (fjalive dëftore, pyetëse, dëshirore dhe urdhërore) ose disa pjesë të tyre; Ushtrimi i renditjes së fjalëve sipas nevojave të komunikimit në kontekstin e dhënë;</p>

		Thënia përmendësh e teksteve të mësuara; Paraqitja skenike e tekstit dramatik dhe të dramatizuar; Hartimi i projektit – Krentimi i festës.
	Kultura Mediale	Filmi i animuar – vizatimor, teatri i kukullave, vizatimi ose kukulla në funksion të tregimit; gjallërimi i sendeve; Përralla dhe filmi Flutura Mësojmë për Skenderbeun Programet televizive për fëmijë; Biblioteka; Biblioteka e shkollës Tekstet digjitale.

Konceptet kyçe të përmbajtjes: gramatikë, lexim, shkrim, flasim, letërsi, gjuhë dhe kulturë gjuhësore, kulturë mediesh.

Lektyrat shtepiake

- Zgjedhje nga tradita
- Përmbledhje përrallash (zgjedhje nga përrallat popullore dhe artistike)
- “Fluturimi i Markut”, Sazan Goliku;
- “Pa e vrarë mendjen”, Natasha Poroçani;

Lektyrë sipas zgjedhjes (zgjedhje e lirë)

- Kopshti sekret; – Frances Hodgson Burnett
- Sandokani, tigri i Malajzisë, Emilio Salgari
- Aventurat e Pinokut; – Karlo Kolodi

UDHËZIME DIDAKTIKO – MRTODIKE PËR REALIZIMIN E PROGRAMIT

Programi i mësimi të Gjuhës shqipe bazohet në rezultate, përkatësisht në procesin e nxënies dhe arritjeve të nxënësit. Rezultatet paraqesin përshkrimin e njohurive të integruara, shkathësive, qëndrimeve dhe vlerave të cilat nxënësi i ndërton, zgjeron dhe i thellon nëpërmjet tri fushave të lëndës.

I. PLANIFIKI I MËSIMIT DHE NXËNIES

Planifikimi i mësimi dhe nxënies përfshin hartimin e planeve vjetore dhe operative, si dhe zhvillimin e përgatitjeve për orën/ditën/javën e mësimi. Plani vjetor përmban numrin e orëve sipas fushave të shpërndara sipas muajve, në pajtim me kalendarin shkollor, të planifikuara me fondin e orëve sipas fushave dhe fondin vjetor të orëve.

Programin e mësimi dhe nxënies së Gjuhës shqipe në klasën e tretë t[shkollës fillore e përbëjnë tri fusha të lëndës: Letërsia, Gjuha dhe Kultura e gjuhës. Numri i rekomanduar i orëve sipas fushave lëndore është: Letërsia – 80 orë, Gjuha – 50 orë dhe Kultura e gjuhës – 50 orë. Të gjitha fushat lëndore shpërndahen dhe asnjëra nuk mund të mësohet e izoluar dhe pa bashkëveprim me fushat e tjera.

Krahas planit vjetor, hartohet lista e teksteve, e shpërndarë sipas muajve si dhe lektura shtëpiake. Shpërndarja e tejeve sipas muajve, si edhe deri më tani, bazohet në grupimin dhe lidhjen e teksteve sipas kriteriumeve të ndryshme: natyra dhe roli i veprës letrare, shpejtësia e përparimit të nxënësit, stinët e vitit, data e rëndësishme dhe festat, veçantitë e kolektivit të nxënësve, shkollës dhe bashkësisë letrare, lidhja e ndërëndore e përmbajtjeve dhe rezultateve, kompetencat ndërëndore etj. Korrelacioni është mundësuar me kombinimin e teksteve në tërësi të ngjashme tematiko – motive sipas kriteriumeve të ndryshme.

Shembujt e mundur të lidhjes funksionale të teksteve sipas gjinive të veprave mund të jenë të ndryshëm, kurrsesi të vetëmbj lloji.

II. REALIZIMI I MËSIMIT DHE NXËNIES

LETËRSIA

Në mësimin e letërsisë është e rëndësishme që tek nxënësi të zhvillohet aftësia e leximit me kuptim të teksteve letrare, të nxitet dashuria ndaj leximit, të ndërtohet ndjenja për të mirën dhe të vlefshmen, të edukohet shija dhe të kultivohet durimi në lexim dhe përjetimi i veprave letrare. Nxënësit duhet mësuar që përshkruajnë përjetimet nga veprat e lexuara dhe të paraqesin mendimet për ato. Leximi kërkon kohë, durim dhe angazhim, kurse kultivimi i këtyre karakteristikave paraqet themel për të gjitha mësimet e mëtejme. Gjatë leximit të teksteve letrare dhe artistike dhe gjatë bisedës për ato në orë ndërtohet mendimi kritik, sepse nxënësit duhet të kenë gjykim për veprimet dhe veçoritë e personazheve, si për ngjarje të ndryshme në tekst. Veçanërisht është e rëndësishme tek nxënësi të zhvillohet në mënyrë intensive eupatia që nga lexuesi kërkon të vendoset në vendin e tjetrit dhe të kuptojë vetitë e ndryshme dhe veprimet e personazheve. Mësimi i letërsisë forcohet identiteti nacional dhe kulturor, nëpërmjet njohjes së letërsisë dhe kulturës së vet, si dhe letërsinë dhe kulturën e popujve tjerë.

Lektura shkollore është radhitur sipas gjinive letrare. Poezia lirike dhe epike, proza dhe tekstet dramatike për fëmijë dhe i pasuruar me zgjedhjen e teksteve shkencore dhe teksteve informative. Pjesa e lekturës obligative shkollore përbëhet nga, kryesisht nga veprat të cilat i takojnë pjesës themelore nacionale, por edhe veprat reprezentuese për fëmijë nga letërsia botërore. Lektura shtëpiake përfshin vepra poetike dhe prozë nga letërsia për fëmijë.

GJUHA

Në mësimin e gjuhës nxënësit zotërojnë me shkrim dhe me gojë gjuhën standard shqipe. Program është i drejtuar në përvetësim e rregullave gramatikore dhe aplikimi adekuat i tyre në komunikimin me shkrim dhe komunikimin e folur.

Gramatika

Mësimi i gramatikës duhet të lidhet me mësimin e letërsisë ashtu që tekstet letrare nga Libri i leximit mund të shërbejnë për analizën gramatikore dhe shërben si shembull i përdorimit të llojeve të fjalëve në fjali dhe llojet e ndryshme të fjalive sipas formës dhe kuptimit. Duhet pasur kujdes rreth asaj që shembujt të jenë të thjeshtë për analizë. Mësuesi mund të përshtatë tekstin, ashtu që shembujt të jenë tipik.

Drejtshkrimi

Rregullat e drejtshkrimit nxënësit duhet t'i zotërojnë shkallë – shkallë, me përsëritje dhe ushtrime të asaj që është mësuar dhe me përvetësimin e përbajtjeve të reja dhe atë me ushtrime të ndryshme si në nivelin e fjalëve dhe në nivelin e fjalive. Shkrimi i emërtimeve të gjata gjeografike duhet lidhur me mësimin e natyrës dhe shoqërisë – gjeografisë vendore. Është e preferueshme të bëhet korrelacioni me mësimin e matematikës në lidhje me shkrimin e shkurtesave për njësitë matëse. Meqenëse njësitë mësimore nga matematika zgjerohen në numër të madh njësitë matëse, duhet që në këtë nivel, të tërhiqet vërejtja në shkrimin e tyre vetëm me alfabetin e shqipes.

KULTURË GJUHE

Fusha e njohurive Kulturë gjuhe përfshinë të shprehurit me gojë dhe me shkrim. Të shprehurit me gojë të nxënësit duhet ta zhvillojmë në bisedë në të cilën mësuesi e drejton që qartë, preciz dhe kuptueshëm të shqiptojnë fjalinë, duke respektuar intonacionin dhe theksimin e drejtë në fjali. Në bisedën e udhëhequr për tekstin letrar dhe jo letrar ose edhe për ndonjë temë të caktuar, nxënësit i përgjigjen pyetjeve, bëjnë pyetje, shprehin mendimet dhe qëndrimet e tyre. Nxënësit trimërohen të formësojnë porositë gojore në të cilën do të paraqesin informacione në shembujt nga jeta e përditshme. Mësuesi duhet të krijojë raste dhe të nxisë nxënësit të flasin, të paraqesin informacione, mendimet e veta, ndjenjat etj. Në klasën e tretë do të duhej të nxiten nxënësit të ritregojnë, të tregojnë dhe të përshkruajnë në mënyrë përmbledhëse dhe të zgjeruar si me gojë ashtu edhe me shkrim.

Ritregimi duhet të ketë qëllimin e vet dhe të jetë i planifikuar dhe i drejtuar. Duhet të orientohen nxënësit si të zgjedhin faktet, si të ndajnë kryesoren nga ajo më pak e rëndësishme dhe si të përcjellin ecurinë kronologjike të përmbajtjes. Duhet pasur kujdes rreth asaj që të ritregohen vetëm ato përmbajtje të cilat plotësojnë kërkesat programore dhe të cilat nënësve paraprakisht janë komentuar/analizuar, paraqitur, shpjeguar.

Tregimi paraqet shprehjen krijuese pa marrë parasysh në atë a është në pyetje realiteti apo fantazia, ose a është në pyetje e reproduktimit të një përjetimi, ngjarjeje dhe përmbajtjeje të imagjinuar (nga bota e fantazisë së fëmijëve). Më shpesh fillohet me rrefimin e përjetimit të pastaj me ngjarjen. Është e nevojshme t'u tregohet nxënëssve se tregimi interesant duhet të jetë dinamik si dhe mund t'i paraqesin lirshëm përjetimet personale, qëndrimet, të jenë imagjinues dhe origjinal, që të shprehin në mënyrë emocionale dhe piktoreske.

Përshkrimi

Duhet aftësuar nxënësit që me kujdes të vështrojnë, vërejnë, zbulojnë, vërejnë, krahasojnë dhe tek pastaj lëndën e dhënë ta trumbullakojnë mendimin dhe ta formësojnë gjuhësisht. Nxënësit do të duhej ta lokalizojnë atë të cilën e përshkruajnë (në kohë, hapësirë dhe shkak), të zgjedhin veçori të rëndësishme (raportin e jashtëm dhe kushtet e brendshme) dhe të paraqesin qëndrimin personal/raportin ndaj dukurisë së dhënë. Meqenëse përshkrimi shpesh vihet në lidhje me leximin dhe komentimin e tekstit (veçanërisht me atë letrar – artistik) është e nevojshme që gjithmonë të orientohet vëmendja e nxënësit në ato vende në këtë lloj tekste të cilat janë të pasura me elemente përshkrimi (përshkrimi ilëndës, enterierit, bimëve dhe kafshëve, personazheve letrare, peizazheve etj.), sepse ato janë modele për zotërimin spontan të përshkrimit si shkathësi afatgjatë në të shprehurit gjuhësor.

III. PËRCJELLJA DHE VLERËSIMI I MËSIMIT DHE NXËNIES

Përcjellja e përparimit dhe vlerësimit të arritjeve të nxënëssve është formale dhe sumative dhe realizohet në pajtim me Rregulloren mbi vlerësimin e nxënësit në arsimin dhe edukimin fillor. Notimi duhet të jetë i orientuar në marrjen e informacioneve mbi shembujt e mendimit dhe kushteve nën të cilat nxënësi mund të zbatojë njohuritë e arritura gjatë mësimin të kulturës gjuhësore në komunikimin e përditshëm formal e jo formal.

Procesi i përcjelljes dhe vlerësimit të një nxënësi duhet të fillojë me vlerësimin inicial të nivelit të arritjeve të nxënësit. Theksi i veçantë duhet të jetë në aftësitë e nxënësit – në atë që nxënësi mund ose tenton ta bëjë. Gjatë procesit të mësimin dhe nxënies mësuesi në mënyrë të vazhdueshme dhe të përshtatshme i tregon nxënësit në cilësinë e arritjeve të tij ashtu që informacioni kthyes të jetë mjaftueshëm i qartë dhe informativ, në mënyrë që të jetë inkurajuese për përparimin e mëtejshëm të nxënësit. Çdo aktivitet është rast i mirë për vlerësimin e përparimit dhe dhënien e informacionit kthyes, kurse nxënësit duhet aftësuar dhe inkurajuar të vlerësojnë përparimin e vet në realizimin e rezultateve si dhe përparimin e nxënëssve të tjerë.

Rëndësi të madhe do të ketë edhe përdorimi i **teksteve të digjitalizuara**. Ku mësimdhënësi do të mundohet që lënda të jetë sa më e kuptueshme për nxënësit. Nxënësit do të kenë mundësi të shohin dhe mësojnë më lehtë tingujt, shkronjat dhe fjalët në gjuhën shqipe.

БОСАНСКИ ЈЕЗИК

Naziv predmeta **Bosanski jezik**

Cilj Cilj nastave i učenja Bosanskog jezika je razvijanje sposobnosti i vještine upotrebe jezika u različitim životnim, svakodnevnim komunikacijskim situacijama, razvijanje čitalačke pismenosti i kulture, istraživanje iskustva i ideja književnosti, poticanje i vrednovanje vlastitoga stvaralaštva i stvaralaštva drugoga, te razumijevanje teksta u različitim kulturnim, međukulturnim i društvenim kontekstima.

Razred **Treći**

Godišnji fond časova **180**

ISHODI	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
Po završetku razreda učenik će biti u stanju da: – čita sa razumijevanjem različite tekstove; – iskaže svoja zapažanja o pročitanome tekstu pravilno i jasno; – opiše svoj doživljaj pročitanog književnog djela; – razlikuje književne vrste: lirsku i epsku pjesmu, priču, basnu, bajku, roman i dramski tekst; – odredi temu, redosljed događaja, vrijeme i mjesto dešavanja u pročitanom tekstu; – imenuje glavne i sporedne likove i razlikuje njihove pozitivne i negativne osobine; – uoči osnovne odlike lirske pjesme (stih, strofa i rima); – razumije preneseno značenje poslovice i basne i njihovu poučnost; – razumije ideje književnog djela; – uoči osnovne odlike narodne bajke; – razlikuje narodnu od autorske bajke;	KNJIŽEVNOST	ŠKOLSKA LEKTIRA Lirska poezija 1. Ismet Bekrić: <i>Domovina nije riječ iz spomenara</i> 2. Mujo Musagić: <i>Kakav je svijet</i> 3. Šimo Ešić: <i>Šta radi jesen?</i> 4. Muhidin Šarić: <i>Izložba</i> 5. Ismet Bekrić: <i>Govor proljeća</i> 6. Šukrija Pandžo: <i>Prislušivanje</i> 7. Enes Kišević: <i>Čuvar parka</i> 8. Zejčir Hasić: <i>Čak i bube vole da se ljube</i> 9. Dragan Lučić: <i>Šta je otac</i> 10. Muhidin Šarić: <i>Roda i rijeka</i> 11. Grigor Vitez: <i>Neposlušne stvari</i> Izbor iz narodnih lirskih pjesama

- predstavi glavne osobine junaka;
- uoči osnovne odlike narodne epske pjesme;
- uoči poređenje u književnom djelu i razumije njegovu ulogu;
- razlikuje opis od pripovijedanja u književnom djelu;
- pokaže primjere dijaloga u pjesmi, priči i dramskom tekstu;
- uoči humor u književnom djelu;
- čita tekst poštujući intonaciju rečenice/stiha;
- izražajno recitira pjesmu i čita prozni tekst;
- izvodi dramske tekstove;
- razlikuje vrste (i podvrste) riječi u tipičnim slučajevima;
- odredi osnovne gramatičke kategorije imenica, pridjeva i glagola;
- primjenjuje osnovna pravopisna pravila;
- jasno i razgovetno izgovori obavještajnu, upitnu, uzvičnu i zapovjednu rečenicu, poštujući odgovarajuću intonaciju i logički akcenat, pauze, brzinu i tempo;
- spoji više rečenica u kraću i dužu cjelinu;
- prepričava, priča i opisuje i na sažet i na opširan način;
- izvještava o događajima vodeći računa o preciznosti, tačnosti, objektivnosti i sažetosti;
- samostalno sastavlja plan i po njemu priča priču;
- kreira svoju priču pomoću početka zadanog tekstom;
- primjenjuje tematske riječi za svoje pričanje;
- identifikira pojave u prirodi i opisuje ih;
- opisuje lik iz najbliže okoline koristeći epitete;
- koristi podatke za pisanje izvještaja prema utvrđenoj formi;
- opisuje filmske vrste;
- prepričava i ilustrira sadržaje iz filma;
- prepozna da se dokumentarni film oslanja na život, na događaje u zbilji;
- uočava osnovna obilježja crno-bijelog, nijemog i zvučnog filma;
- uočava sličnosti i razlike između slikovnice i animiranog filma;
- adekvatno se ponaša prilikom odlaska u kino/bioskop;
- nabrojati neke dječije časopise;
- prepoznati dječiji list kao izraz stvaralaštva odraslih za djecu i djece za djecu;
- koristi biblioteku/knjižnicu kao resurs i izvor znanja.

Epska poezija

Narodna epska pjesma: *Mehmed-paša tri cara služio*

Proza

Narodna bošnjačka bajka: *Dul - Fatima*

Jermenska bajka: *Čup sa zlatom*

Brača Grim: *Tri brata*

Pjer Gripari: *Zaljubljene cipele*

Narodna priča: *Nasrudin hrani svoj ogrtač*

Narodna priča: *Sedam prutova*

Šaljiva narodna bošnjačka priča: *Neznalica*

Narodna basna: *Pjevac i lišica*

Ezop: *Gradski i poljski miš*

Dželaludin Rumi Mevlana: *Miš i kamila*

Mirsad Bećirbašić: *Alija Derdelez*

Mevluda Melajac: *Darovi*

Enes Kahvić: *Čamac*

Zehra Hubijar: *Kestenjar*

Branko Ćopić: *Izokrenuta priča*

Ahmet Hromadžić: *Golubovo krilo*

Sun Ju Ćin: *Svitac traži prijatelja*

Astrid Lindgren: *Pipi Duga Čarapa*

Dramski tekstovi

Dušan Radović: A zašto on vežba

Zećir Hasić: Debeo razlog zakašnjenja

Izbor iz narodnog usmenog stvaralaštva (brzalice, razbrajalice, pitalice, poslovice, zagonetke)

Izbor iz enciklopedija i časopisa za djecu

Popularni i informativni tekstovi

DOMAĆA LEKTIRA

Nasiha Kapidžić-Hadžić: *Izbor iz poezije*

Muharem Omerović: *Soliterci*

Nedžad Zakirija: *Djeca triju ulica*

Književni pojmovi:

Lirika

– Lirska pjesma; šaljiva pjesma, rodoljubiva pjesma – na nivou prepoznavanja.

– Narodna poezija; lirska i epska pjesma – na nivou prepoznavanja.

– Narodne lirske pjesme (uspavanka, porodična i šaljiva pjesma) – na nivou prepoznavanja.

– Pjesničke slike.

– Rima, glasovno podudaranje krajnjih slogova.

Epika

– Tok događaja u vremenskom slijedu-fabula.

– Uočavanje mjesta i vremena radnje.

– Likovi, njihove osobine i postupci (uočavanje likova čiji su postupci izrazito suprotstavljeni).

– Govor pripovjedača i govor lika.

– Narodna priča.

– Narodna šaljiva priča.

– Narodna i autorska bajka.

– Narodna i autorska basna.

Drama

– dramski pisac, glumac, publika

– govor pisca i govor likova; didaskalije.

Gramatika

Vrste riječi

– Imenice: zbirne i gradivne imenice; rod i broj imenica.

– Glagoli: lice i broj glagola.

– Pridjevi; rod i broj; opisni i prisvojni pridjevi.

– Zamjenice (lične zamjenice);

– Rečenica (pojam); rečenica po značenju: obaveštajne, upitne, uzvnične i zapovjedne; potvrdni i odrični oblik rečenice.

– Glavni dijelovi rečenice subjekat i predikat; riječi koje označavaju mjesto, vrijeme i način vršenja radnje.

– Umanjeno i uvećano značenje riječi.

– Riječi istog oblika, a različitog značenja.

– Riječi različitog oblika, istog ili sličnog značenja.

– Riječi suprotnog značenja.

Pravopis

Upotreba velikog slova u pisanju imena naroda, višečlanih geografskih imena, praznika, naslova knjiga, časopisa i novena;

pisanje naziva ustanova;

– Upravni govor (prvi i drugi model).

– Neupravni govor.

– Rastavljanje riječi na kraju retka

– Pisanje riječi NE uz glagole, pridjeve i imenice.

– Pisanje suglasnika j u riječima (otklanjanje grešaka ako ih učenici čine) između samoglasnika i-o/i.

– Pisanje skraćenica

– Glasovne i slovne skupine je/ije.

– Pravilan izgovor i pisanje glasova č, ć, dž i đ u umanjenicama

i imenicama za označavanje zanimanja.

– Pravilan izgovor i pisanje glasa h.

JEZIK

Gramatika, pravopis, ortoepija

	<p style="text-align: center;">JEZIČKA KULTURA</p>	<p>Osnovni oblici usmenog i pismenog izražavanja: Narativni oblici: Prepričavanje i pričanje. Prepričavanje sadržine tekstova, igranih i animiranih filmova, pozorišnih predstava, radijskih i televizijskih emisija za djecu – detaljno (opširno), po zajedničkom i individualnom planu; sažeto prepričavanje na temelju zajedničkog i samostalno sačinjenog plana za prepričavanje. Pričanje o doživljajima i događajima, stvarnim i izmišljenim (naročito u funkciji stvaranja pogodne atmosfere za čitanje i tumačenje teksta). Pričanje prema datoj slici sa cjelovitim događajem po zajedničkom i samostalno sačinjenom planu. Nastavljanje priče na temelju datog početka slikom ili tekstom. Pričanje na temelju datih tematskih riječi. Deskriptivni oblici: Opisivanje lika, pojave, zbivanja u prirodi. Opisivanje lika: vanjska obilježja osobe koja se opisuje (fizički portret), njene osnovne karakterne crte (duhovni profil) i ponašanje u konkretnim životnim okolnostima (postupci, reakcije, govor). Opisivanje pojave i zbivanja u prirodi: kolektivna i samostalna promatranja prirode (šetnja, izleti, posjete, dokumentarni filmovi) na temelju kojih se uvježbava opisivanje uočljivih i zanimljivih pojedinosti koje su međusobno povezane. Samostalno biranje motiva i izdvajanje detalja koji učenika posebno zaokupljaju i potiču na opisivanje – najčešće u pismenom obliku. Uvježbavanje planskog pristupa u opisivanju (zajednički i individualni planovi/podsjetnici za opisivanje). Usmena i pismena vježbanja (realizacija u sklopu osnovnih oblika jezičkog izražavanja) <i>Ortoepske vježbe:</i> uvježbavanje pravilnog izgovora riječi, iskaza, rečenica, poslovice, kraćih tekstova; slušanje zvučnih zapisa, snimanje čitanja, analiza snimka i odgovarajuće vrednovanje. <i>Ortografske vježbe:</i> prepisivanje teksta sa latinice na ćirilicu. Uvježbavanje čitkog i urednog rukopisa, uz primjenu pravopisnih pravila. Prepisivanje teksta sa datim zadatkom. <i>Diktati:</i> sa dopunjavanjem, autodiktat, izborni diktat, kontrolni diktat. <i>Leksičke i semantičke vježbe:</i> osnovno i preneseno/figurativno značenje riječi, građenje riječi – formiranje porodica riječi; iznalaženje sinonima i antonima. <i>Sintaksičke i stilske vježbe:</i> dopunjavanje iskaza različitim mogućnostima u skladu s ponudnom govornom situacijom, proširivanje rečenice unošenjem ličnog tona, sažimanje rečenice radi pojačanja njene informativne moći i dr. Intonaciono podešavanje glasa u izgovoru pojedinih rečenica (obavještajne, upitne, uzvične i zapovjedne) ili nekih njihovih dijelova (rečenični naglasak). Uvježbavanje postavke reda riječi prema komunikativnim potrebama u kontekstu. Kazivanje napamet naučenih tekstova. Scensko prikazivanje dramskog i dramatisiranog teksta.</p>
	<p style="text-align: center;">MEDIJSKA KULTURA</p>	<p>– Crno-bijeli film i film u boji; nijemi i zvučni film; igrani film; dokumentarni film. – Dječiji listovi.</p>

Ključni pojmovi sadržaja: književnost, jezik, jezička kultura, medijska kultura.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja Bosanskog jezika zasnovan je na ishodima, odnosno na procesu učenja i učeničkim postignućima. Ishodi predstavljaju opis integrisanih znanja, vještina, stavova i vrednosti koje učenik gradi, proširuje i produbljuje kroz sve tri predmetne oblasti.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Planiranje nastave i učenja obuhvata kreiranje godišnjeg i operativnih planova, kao i razvijanje priprema za čas/dan/sedmicu. Godišnji plan sadrži broj časova po oblastima raspoređenih po mjesecima, a u skladu sa školskim kalendarom, planirani fondom časova po oblastima i godišnjim fondom časova.

Program nastave i učenja predmeta Bosanski jezik u trećem razredu osnovne škole čine četiri predmetne oblasti: Književnost, Jezik, Jezička kultura i Medijska kultura. Preporučeni broj časova po predmetnim oblastima je: Književnost – 80 časova, Jezik – 65 časova i Jezička kultura – 5 časova. Sve oblasti se prožimaju i nijedna se ne može izučavati izolovano i bez sadejstva sa drugim oblastima.

Prilikom kreiranja godišnjeg i operativnih planova neophodno je voditi računa o školskom kalendaru i aktivnostima koje prate život škole. Operativni plan sadrži rubriku sa operacionalizovanim ishodima, definisanim nastavnim jedinicama, rubriku za planiranu međupredmetnu povezanost i rubriku za evaluaciju kvaliteta isplaniranog, kao i druge elemente prema procjeni nastavnika. Priprema za čas podrazumijeva definisanje cilja časa, definisanje ishoda u odnosu na cilj časa, planiranje aktivnosti učenika i nastavnika u odnosu na cilj i definisanje ishoda, planirane načine provjere ostvarenosti ishoda, izbor nastavnih strategija, metoda i postupaka učenja i poučavanja.

Uz godišnji plan, formira se lista raspoređenih tekstova po mjesecima, kao i domaća lektira. Distribucija tekstova po mjesecima, kao i do sada, zasnovana je na grupisanju i povezivanju tekstova prema različitim kriterijumima – priroda i uloga književnog djela; vrste tekstova; svrha tekstova: za čitanje/razumijevanje/prepričavanje/tumačenje; brzina napredovanja učenika; godišnja doba; značajni datumi i praznici; posebnosti učeničkog kolektiva, škole i lokalne zajednice; predmetna i međupredmetna povezanost sadržaja i ishoda; međupredmetne kompetencije, itd. Dakle, korelativnost je omogućena kombinovanjem tekstova u srodne tematsko-motivske celine prema različitim kriterijumima.

Izbor lektire za treći razred je veoma bitan jer učenici treba dalje da ulaze u svet književnosti, da vole da čitaju i da u tome budu motivisani, što se za početak prvenstveno postiže uspjehom u čitanju (otuda u spisku lektire ima dosta kratkih tekstova i dela, ali i dužih u odnosu na drugi razred, a učeniku tematski i stilski vrlo bliskih, da bi se dalje njegovala i istrajnost u čitanju). Sa druge strane, na ovom uzrastu važno je da učenici još više upoznaju tekstove različitih žanrova, kao i djela različita po vremenu nastanka. Tako se sada u lektiri, i u okviru književnoteorijskih pojmova, nalaze tradicionalne vrste (narodna bajka i narodna junačka pjesma).

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

U trećem razredu djeca su misaono jača i bogatija iskustvom. To znači da bi trebalo povećati zahtjeve i očekivati rezultate. Na početku godine važno je izvršiti evaluaciju postignuća u prethodnim razredima, te upoznati djecu šta želimo postići iz pojedinih područja. Napisati na nastavni pano šta želimo postići iz pojedinih nastavnih područja. Učenike posebno treba uvoditi u jasnu pojmovnu diferencijaciju. U stvaranju ukupne programske strukture uvažavani su sljedeći elementi: broj nastavnih časova, kriteriji važni za izbor nastavnih sadržaja, međusobna povezanost i prožimanje sadržaja pojedinih područja nastave Bosanskoga jezika, programska struktura ovog nastavnog predmeta u prethodnim razredima i definirani ishodi učenja u pojedinim područjima, zahtjevi ostalih nastavnih predmeta i karakteristike receptivnih mogućnosti učenika trećeg razreda osnovne škole.

Književnost

Analiza književnog teksta bazira se na tekstovima iz čitanke. Pri interpretaciji književnih tekstova treba imati na umu da prava umjetnost ostaje u sferi estetskih osjećanja i nije joj zadatak da direktno i nametljivo poučava, posebno ne da nameće stavove i poruke. Važno je da učenici umjetničke tekstove dožive kao nešto što je snažno i lijepo i što djeluje na osjećanja, misli i na maštu. Susret sa umjetničkim tekstom treba da predstavlja doživljaj ugodnog literarnog iskustva. Djeca u raspravama, razgovorima, suprotstavljenim mišljenjima treba da dođu do adekvatnih zaključaka. U interpretaciji lirске pjesme trebalo bi stvarati atmosferu u kojoj će djeca osjetiti zvučnost, slikovitost i ritam. Poeziju treba predstaviti tako da djeca u njoj uživaju, a ne da robuju šablonima i da smještaju u neke racionalne okvire.

Posebno mjesto u programskim sadržajima je domaća lektira. Kreativnim i fleksibilnim načinom rada prilazimo ovim tekstovima, uvodimo učenike u svijet literature i podstičemo samostalno druženje s knjigom. Važno je da dijete čita, razumije, da izrazi pročitano na njemu svojstven način, te da objasni zašto mu se nešto dopada ili ne dopada. Svako djelo je specifično i traži poseban pristup. Važno je da knjiga ostane u sjećanju, da ostavi traga u doživljajnom smislu, a ne da bude samo na popisu pročitanih knjiga. Izbor iz poezije bosanskohercegovačkih pisaca poticaj je za kreativniji pristup. Dozvolite djeci da čitaju i da izdvajaju pjesme koje se njima posebno dopadaju.

Književni pojmovi

Književne pojmove učenici će upoznavati uz obradu odgovarajućih tekstova i pomoću osvrta na prijetnodno čitalačko iskustvo. Tako će se, na primjer, tijekom obrade neke rodoljubive pjesme, a uz poredbeni osvrt na dvije–tri ranije pročitane pjesme iste vrste, razvijati pojam rodoljubive pjesme i stjecati saznanje o toj lirskoj vrsti. Upoznavanje metafore biće pogodno tek kada su učenici u prethodnom i predteorijskom postupku otkrivali izražajnost izvjesnog broja metaforičkih slika, kad neke od njih već znaju napamet i nose ih kao umjetničke doživljaje. Jezičko-stilskim izražajnim sredstvima prilazi se s doživljajnog stanovišta; polaziti se od izazvanih umjetničkih utisaka i estetičke sugestije, pa će se potom istraživati njihova jezično-stilska uvjetovanost.

Jezik (gramatika i pravopis)

U drugom razredu učenici uočavaju jezičke pojave u okviru vježbi slušanja, govorenja, čitanja i pisanja bez njihovog imenovanja, a u trećem razredu nastavlja se kontinuitet i koncentrično proširuju znanja. Znanja se postupno i sistematično usvajaju u skladu sa uzrastom i sposobnostima učenika. Kroz nastavu jezika, učenici se osposobljavaju za pravilnu usmenu i pismenu komunikaciju. Rečenica se upoznaje kao sredstvo komunikacije. Vrste riječi: imenice, glagole i pridjeve uvrstiti u okviru rečenice, a ne kao izolovane pojave. U nastavi gramatike koristiti rečenice iz svakodnevnih govornih komunikacije kako bi učenici uočili i primjenjivali pravila. Prilikom obrade nastavnog sadržaja, voditi računa da se polazi od prilagođenog teksta na kome se uočava jezička pojava. U izučavanju gramatike unijeti draž igre putem različitih jezičkih igara. Ilustrirati gramatička pravila i pojave. Upućivati učenike da u svakodnevnoj usmenoj i pismenoj komunikaciji uočavaju jezičke zakonitosti. Prepoznati i primijeniti saznato gradivo u novim okolnostima i primjerima koje navode sami učenici. Ponavljanje naučenog kroz vježbanja u školi i domaće zadatke.

Pravopis se savlađuje putem sistematskih vježbanja elementarnih i složenih koje se organiziraju često, raznovrsno i različitim oblicima pismenih vježbi. Pored toga, učenike vrlo rano treba upućivati na služenje pravopisom i pravopisnim rječnikom.

Vježbe za usvajanje i utvrđivanje znanja iz gramatike do razine njegove praktične primjene u novim govornim situacijama, proističe iz programskih zahtjeva, ali su u velikoj mjeri uvjetovane konkretnom situacijom u odjeljenju – govornim odstupanjima od književnog jezika, kolebanjima, pogreškama koje se javljaju u pismenom izražavanju učenika. Stoga se sadržaj vježbanja u nastavi jezika mora određivati na temelju praćenja govora i pisanja učenika. Tako će nastava jezika biti u funkciji osposobljavanja učenika za pravilno komuniciranje savremenim književnim bosanskim jezikom.

U realizaciji sadržaja nastave gramatike i pravopisa oslanjati se na dječije doživljavanje jezika. Na pojmovima raditi u okviru teksta. Tako će učenici lakše diferencirati primjere. Pojmovi se međusobno razlikuju po stepenu apstrakcije. Uvijek su u odnosu međuzavisnosti kako u okviru ovog nastavnog predmeta tako i u ukupnom ljudskom saznanju.

Jezička kultura

Bogaćenje učeničke jezičke kulture jedna je od temeljnih metodičkih obaveza, počev od uočavanja sposobnosti svakog djeteta za govorno komuniciranje, preko različitih vježbi u govoru i pisanju do učeničkog samostalnog izlaganja misli i osjećanja u toku nastave, ali i u svim ostalim životnim okolnostima u školi i van nje, gdje je ispravno jezičko komuniciranje uslov za potpuno sporazumijevanje. Navikavanje na standardni književni jezik u govoru, čitanju i pisanju, osposobljavanje za slobodno prepričavanje, pričanje i opisivanje, raznovrsna usmena i pismena vježbanja u cilju bogaćenja učeničkog rječnika, sigurno ovladavanje rečenicom predstavljaju osnovne nastavne zadatke u ostvarivanju programskih sadržaja iz jezičke kulture.

Prepričavanje raznovrsnih sadržaja predstavlja najjednostavniji način učeničkog jezičkog ispoljavanja u nastavnim okolnostima. Izbor tekstova za prepričavanje treba da obuhvati ne samo one iz čitanke, već i iz drugih medijskih oblasti (štampa, pozorište, film, radio, televizija i sl.). Učenike treba blagovremeno motivisati, podsticati i usmjeravati na ovaj vid jezičkog izražavanja.

Pričanje u odnosu na prepričavanje jeste složeniji oblik jezičkog izražavanja učenika, jer je prepričavanje reprodukovanje pročitano, a pričanje predstavlja poseban vid stvaralaštva koji se oslanja na ono što je učenik doživio ili proizveo u svojoj stvaralačkoj mašti.

Opisivanje jeste najslabiji oblik jezičkog izražavanja na nivou mladih razreda. Ono je manje ili više zastupljeno u svakodnevnom govoru. Dok je za prepričavanje potreban određeni sadržaj, za pričanje je potreban određeni podsticaj – neko događanje, doživljaj, dotle za opisivanje nisu neophodne neke posebne okolnosti, već se ono upotrebljava kad god se dođe u dodir sa pojavama koje u svakodnevnom jezičkom komuniciranju mogu skrenuti pažnju na sebe.

Usmena i pismena vježbanja, kako im i sam naziv kaže, zamišljena su kao dopuna osnovnim oblicima jezičkog izražavanja, počev od jednostavnog (izgovor glasova i prepisivanje riječi), preko složenijeg (leksičke, semantičke, sintaksičke vježbe, ostale vježbe za savladavanje pravilnog govora i pisanja), do najslabijeg (domaći pismeni zadaci i njihovo čitanje i svestrano vrednovanje na času). Usmena i pismena vježbanja se ne realizuju na posebnim nastavnim časovima već se planiraju u sklopu osnovnih oblika jezičkog izražavanja (prepričavanje, pričanje, opisivanje) ili odgovarajućih programskih sadržaja ostalih predmetnih područja (čitanje i tumačenje teksta, gramatika i pravopis, osnove čitanja i pisanja). Upravo u tako osmišljenim sa odnosnim postavkama ta vježbanja višestruko utječu na podizanje nivoa učeničke jezičke kulture.

Sadržaj nastave kulture usmenog i pisanog izražavanja direktno je usmjeren ka poboljšanju nivoa opće pismenosti. Posebno je važno raditi na usvršavanju govora i oblikovanju rečenice, izbjegavati ponavljanje i jačati motivaciju za rad na usmenom i pisanom izražavanju. Razvijati osmišljeni, pravilni i jasan govor. Na pojmovima raditi u okviru teksta. Tako će učenici lakše diferencirati primjere.

Medijska kultura

Sadržaji medijske kulture trebalo bi posmatrati u kontekstu sadržaja drugih područja nastave bosanskog jezika i sadržaja drugih nastavnih predmeta, te u kontekstu života. Ima funkciju pravovremenog preveniranja negativnog djelovanja malih i velikih ekrana i postepenog osposobljavanja učenika za selektivni pristup sadržajima filma i televizije. Posebno je važno objasniti učenicima da ono što je moguće u crtanom filmu nije moguće i u stvarnom životu. Nije naglasak na pojmovima i na njihovom definiranju, nego na razumijevanju komunikacije i poruke, odnosno snalaženja u tom obliku komunikacije.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje napredovanja i ocjenjivanje postignuća učenika je formativno i sumativno i realizuje se u skladu sa *Pravilnikom o ocjenjivanju učenika u osnovnom obrazovanju i vaspitanju*. Ocjenjivanje bi trebalo da bude usmjereno na dobijanje informacija o obrascima mišljenja i uslovima pod kojim učenik može da primjeni znanje stečeno tokom nastave jezičke kulture u svakodnevnoj formalnoj i neformalnoj komunikaciji.

Proces praćenja i vrednovanja jednog učenika treba započeti inicijalnom procjenom nivoa postignuća učenika. Akcenat bi trebalo da bude na učenikovim sposobnostima – na onome što učenik može ili pokušava da učini. Tokom procesa nastave i učenja učitelj kontinuirano i na primjeren način ukazuje učeniku na kvalitet njegovog postignuća tako što će povratna informacija biti dovoljno jasna i informativna, kako bi bila podsticajna za dalje napredovanje učenika. Svaka aktivnost je dobra prilika za procjenu napredovanja i davanje povratne informacije, a učenike treba osposobljavati i ohrabrivati da procjenjuju sopstveni napredak u ostvarivanju ishoda predmeta, kao i napredak drugih učenika.

МАЂАРСКИ ЈЕЗИК

A tantárgy neve

Magyar nyelv

Cél

A magyar nyelv tanításának célja, hogy a tanulók elsajátítsák a magyar irodalmi nyelv alapvető törvényszerűségeit, és megfelelő módon tudják magukat kifejezni szóban és írásban, tudatosítva bennük az anyanyelv fontosságát a nemzeti identitás megőrzése szempontjából, képessé téve őket arra, hogy a magyar irodalmi és más műalkotások megismerésével ápolják a magyar nép hagyományait, kultúráját és a magyar világorökség kincseit.

Osztály

harmadik

Évi óraszám

180 óra

KIMENET A tanév végére a tanuló:	RÉSZTERÜLET/TÉMA	TARTALOM
<ul style="list-style-type: none"> – ismeri és felismeri a szöveg és a könyv részeit, szerkezeti egységeit; – elkülöníti a lényeges és kevésbé lényeges információkat; – felismeri a szöveg átvitt értelmét; – felismeri a szövegben a cselekménymozgatók összefüggéseit és az eseménymozgatók időrendjét; – meghatározza a szépirodalmi szövegek szereplőinek jellemét, rendszerét, egymáshoz való viszonyát; – képes a szereplők tetteinek és magatartásformáinak értelmezésére az adott szövegre hivatkozva; – felismeri a szövegben belüli ok-okozati összefüggéseket, előzményeket és következményeket; – véleményezi a szöveghez kapcsolódó illusztráció-válogatást; – különbséget tesz a leíró és elbeszélő közlés mód között, felismeri a párbeszédet; – megkülönbözteti a prózát és a verset; – felismeri a verssort, a versszakot és a rímet; – megérti a szépirodalmi szövegekben az alakzatok szerepét (hasonlat, megszemélyesítés); – képes a különböző jelrendszerek segítségével megjelenített információk befogadására (pl. szöveg, táblázat, grafikon stb.); – meghatározza a következő népi-kisepikai műfajokat: mondóka, közmondás, találós kérdés, szöveges népi gyermekjáték; 	IRODALOM	<p>ISKOLAI OLVASMÁNYOK</p> <p>Költészet: Petőfi Sándor: Itt van az ősz, itt van újra Petőfi Sándor: Füstbement terv és Lackfi János: Nagyobb a füstje József Attila: Altató Vörös István: Ébresztő Weöres Sándor: Szán megy el az ablakod alatt Juhász Ferenc: A kertekre leszállt a dér Szabó Lőrinc: Esik a hó Lackfi János: Szitál a por Jung Károly: Szülőföld Nagy László: Dióverés Weöres Sándor: Csiribiri Vörös István: Cserebere Tótfalusi István: Söderparti Turbuly Lilla: Két pici pióca Markó Béla: A hold fagyókúrája Tolna Éva: Ünnepek Tandori Dezső: A kép Kosztolányi Dezső: A játék Lackfi János és Vörös István Apám kakasa c. kötetéből A játék c. versre írt változatok</p> <p>Próza: Finy Perta: A mesetündér és a szegény asszony (A füszerkatona, részlet) Varga Katalin: A hold ruhája Magyar népmese: Az eltolt templom Magyar monda: Mátyás király meg a juhász Népi történet: Zsebre dugott kézzel... Janikovszky Éva: Kire ütött ez a gyerek? Móricz Zsigmond: A nehéz négykrajcáros Móra Ferenc: Fityók</p>

		<p>Mírmics Zsuzsa: Valaki jár a kertben Lázár Ervin: Óregapó madarai Mikszáth Kálmán: Madárfészek Áprily Lajos: Meteorológusok A köleves (népmese) La Fontaine: A nyúl meg a teknős A kígyóbőr (vajdasági magyar népmese) Az égit érő paszuly (népmese) Mit gondolt Kinizsi Pál a maga fejéről? (monda) Zelk Zoltán: Köd és fény Gyurkovics Tibor: Rád nem lehet számítani Lackfi János: A nagy autóbambulás Darvasi László: Daru Dénes (Pálcika, ha elindul, részlet) József Jolán: A város peremén</p> <p>Népköltészeti alkotások:</p> <p>Közmondások, szólások, népi mondókák és gyermekjátékok, találós kérdések, sorolók és ünnepköszöntők.</p> <p>Dramai szövegek: – Válogatás a gyermeklapok szövegeiből.</p> <p>Tudományos és ismeretterjesztő szövegek – Válogatás a gyermekenciklopédiák és a gyermeklapok szövegeiből.</p> <p>HÁZI OLVASMÁNY – Lázár Ervin: A négyszögletű kerek erdő – Válogatás a vajdasági mondakincsből – Mesegyűjtemények (válogatás népmesék és műmesék közül).</p> <p>Irodalomelméleti fogalmak: – vers; – rím; – hasonlat, megszemélyesítés, metafora; – mese (népmese, műmese); – a cselekmény; helye és ideje; – a mű szereplője – külső és belső tulajdonságai és cselekedetei; – drámai szöveg a gyerekeknek; – elbeszélő és leíró rész, párbeszéd; – tréfás vers; – a humor; – tanmese; találós kérdés.</p>
<ul style="list-style-type: none"> – A szövegben megjelenő felkiáltó, felszólító és óhajtó mondatokban felismeri a beszélő szándékát. – Helyesen használja a rokon értelmű szavakat, a többjelentésű, azonos alakú szavakat és az ellentétes jelentésű szavakat. – Megkülönbözteti a különféle időben végbemenő cselekvéseket és történéseket. – Az igeidőket helyesen használja beszédben és írásban. – Az igeidőket szerepük és írásmódjuk tekintetében megfigyeli, és helyesen, tudatosan alkalmazza őket. – A főnév fajtáit csoportosítja, megnevezi. Többes számú főneveket alkot. – A tulajdonnevek csoportjait egymástól megkülönbözteti: személynéveket, állatnéveket, földrajzi neveket, intézmények nevét, márkaneveket, címeket. Helyesírásukat elsajátítja. – A melléknév szerepét felismeri a nyelvhasználatban. – A névmásokat (személyes, mutató, kérdő) alkalmazza a beszédben, megérti a szövegben. – A mondatvégi írásjeleket helyesen használja az egyszerű mondatok végén. – A helyesírási szabályokat alkalmazza különböző írástevékenységekben: különböző igeidők, ragos és kiejtéstől eltérő írásmódú igék esetében; felszólítást kifejező igealakok esetében; igekötős igék esetében; tulajdonnevek, fokozott melléknevek és számnevek esetében; ragos névszók esetében; névutós szerkezetek esetében; betűvel írt számnevek, a keltezés többféle formájának esetében. – A hosszú hangokat jelöli a melléknevek végén. – Megkülönbözteti a főnév -t toldalékát (ragját) és a múlt idő jelét. – A j hangot pontosan jelöli a tanult szófajok körében. 	<p>NYELV Nyelvtan, helyesírás és nyelvhelyesség</p>	<p>Szerepjátékok, párbeszéd, szituációk dramatizálása, dramatizálás szöveg alapján. Szóbeli és írásbeli fogalmazás. Képek alapján történet elmondása. Olvasmány alapján történet elmondása és leírása. Saját élmény, tapasztalat, vélemény megfogalmazása szóban. Saját élmény megfogalmazása, leírása: elbeszélés írása. Üzenet írása, levél írása. Hibás szövegek javítása. Csoportmunka. Projektmunka A szövegfeldolgozás folyamán a nyelvi megformáltság jelentéshordozó szerepének figyelembe vétele.</p>

<ul style="list-style-type: none"> - A mondanivalóját logikusan fejti ki; - képes a szóbeli szövegalkotásra, az alap-, valamint a járulékos információk elkülönítésére; - képes korának megfelelően rövid, tömör szöveg elmondására; - beszédmódját a kommunikációs szituációnak megfelelően alkalmazza; - ügyel a szövegszerkesztésre, a szerkezeti egységekre; - történetet mond el kép/képsor és saját élménye alapján, betartva az időrendi sorrendet; - képes az önálló szóbeli szövegalkotásra vázlat alapján (tömörítve vagy részletezve), vagy vázlat nélkül; - egyszerűen és érthetően tudja kifejezni gondolatait, önálló ötleteit, érzelmeit és állásfoglalását a számára ismert eseményről, témáról; - képes közös terv alapján adott témáról, tárgyról, az olvasmányok (narratív és informatív) tartalmáról rövid szóbeli közlésre; - képes szóbeli leírást adni a közvetlen környezetében található tárgyokról, növényekről, állatokról; - közlését képes egyéni módon kezdeni és befejezni; - kerül a szóismétlést; - az új szavakat, a rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavakat megfelelő módon építi be szókincsébe; - kívülről/fejből mond rövid szépirodalmi szöveget; - rövid jelenetekben szerepel. 	NYELVI KULTÚRA	Szóbeli közlés	<p>Irányított és szabadon folytatott beszélgetés (párbeszéd). Elmesélés, elbeszélés kép/képsor vagy saját/közös élmény alapján. Irodalmi és ismeretterjesztő szövegek, események előadása. Az események időrendi sorrendjével kapcsolatos gyakorlatok. Közös vagy egyéni terv készítése és a rövid szóbeli közlés előkészítése. A beszélgetés szabályai. Időrend. Rokon értelmű szavak alkalmazása. Összefüggő mondatok. Situációs játékok. Iskolai és házi olvasmány, egyéni vagy közös élmény. Jelenetek előadása és bábozás. Az anyaggyűjtés módjai. Motiváció és kreativitás. Rokon értelmű szavak gyűjtése és alkalmazásuk. A situációs játékok, valamint a mesék és mondák dramatizálása. Versek, prózarészletek. Dráma - és dramatizált szövegek, színpadi improvizációk.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Figyelmesen hallgatja beszédpartnerét, és nem szakítja félbe; - meghallgatja, megérti és értelmezi az üzenetet; - megérti a felolvasott ismeretterjesztő szöveget; - átéli az irodalmi szöveget a bemutató olvasás során és néma olvasáskor. 		Befogadás	<p>Valós szituáció. Utasítás, szóbeli üzenet. A másokra figyelést fejlesztő játékok. Ismeretterjesztő szöveg bemutatása. Irodalmi szöveg bemutatása. Néma olvasás.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Nehézség nélkül használja az írott betűket; - képes vázlatot írni, és a vázlat alapján gondolatait rendezni; - címet tud adni megadott témához; - tudja, hogy írásának a címről kell szólnia, és a mondanivalót időrendben kell közölnie; - fogalmazásának (gondolatsorának) minden lényeges elemet kell tartalmaznia; - képes üdvözletek, meghívók, képeslapok megírására; - képes önálló szövegek precíz tagolására (bevezetés, tárgyalás, befejezés), az új bekezdések alkalmazására; - képes egy adott téma kifejtésére, ügyel a logikus szövegszerkesztésre és a részletek kellő kidolgozására; - korának megfelelő szókincsel rendelkezik, kerül a szóismétlést, használja a rokon értelmű szavakat; - képes saját szövegeinek javítására (kijavítja a nyelvi és helyesírási hibákat, kritikus szemléletmóddal közelít írásához). 		Írásbeli szövegalkotás	<p>Másolás, tollbamondás, közös fogalmazás lejegyzése. Vázlat, gondolatérték készítése és alkalmazása. Irodalmi szöveg megfigyelése, Címadási gyakorlatok. A cím és a tartalom kapcsolata. Az események időrendje. Vázlat, vázlatkészítés, címadás. Fogalmazás írása. Iskolai és házi feladat. Üdvözlőlap, képeslap, meghívó. A fogalmazás részei. Anyaggyűjtés. Párbeszéd. Rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak gyűjtése. Szólások, szóláshasonlatok jelentése. Önellenőrzés, javítás.</p>

Kulcsszavak: nyelvi kultúra, irodalom, szövegértés, nyelvismeret, kommunikációs kompetencia és nyelvhelyesség.

Korreláció: zenekultúra, képzőművészeti kultúra, szerb mint nem anyanyelv, természet és társadalom.

DIDAKTIKAI-MÓDSZERTANI UTASÍTÁS

A magyar nyelv tanításának és tanulásának tantervi alapját a kimenet elemei, a tanulási folyamat, valamint a tanulói eredmények képezik. A kimenet magában foglalja a rendszerbe épített tudás, a készségek, álláspontok és értékek leírását, amelyeket a tanuló gyarapít, fejleszt és elmélyít a tantárgyi részterületek révén.

I. A TANÍTÁS ÉS A TANULÁS TERVEZÉSE

A tanítás és a tanulás tervezése felöleli az éves és az operatív tervek elkészítését, valamint az órára, napra/hétre való előkészületeket. Az éves tervet Gantt-diagram formájában kell elkészíteni, amely összhangban van az iskolanaptárral és az évi óraszám, valamint havi felbontásban tartalmazza az óraszámot részterületenként.

A magyar nyelv tanításának és tanulásának programstruktúrája az általános iskola harmadik osztályában a következő három részterületet foglalja magába: irodalom, nyelv és nyelvi kultúra. Az ajánlott óraszám részterületenként: irodalom – 70 óra, nyelv – 40 és nyelvi kultúra – 70 óra. A tanítási részterületek összefüggnek egymással, és azokat nem lehet egymástól izoláltan tanítani.

Az éves tervvel összhangban ki kell alakítani az iskolai és házi olvasmányok szövegeinek jegyzékét, havonkénti lebontásban. A szövegek ilyen módon történő felosztása, mint eddig is, a szövegek bizonyos kritérium szerinti csoportosításán és összekapcsolásán alapul – az irodalmi mű jellege és szerepe; szövegfajta; a szöveg célja: írás-olvasás tanítása/olvasás/szövegértés/elmesélés/értelmezés; évszakok; jelentős dátumok és ünnepek; a tanulói közösség; a tartalmak és a kimenetek tantárgyi és tantárgyközi kapcsolata; tantárgyközi kompetenciák stb. Vagyis a szövegek korrelációját azok rokon tematikai-motivációs egységekre való besorolása teszi lehetővé. A szövegrokonságon alapuló funkcionális összekapcsolás lehetséges példái (semmiképpen sem egyetlen):

– szeretet: (Petőfi Sándor: Füstbement terv, József Attila: Altató, Mikszáth Kálmán: Madárfészek);

– mesevilág: A köleves (népmese), La Fontaine: A nyúl meg a teknős, A kígyóbőr (vajdasági magyar népmese), Az égig érő paszuly (népmese) stb.

– évszakok: Weöres Sándor: Szán megy el az ablakod alatt, Szabó Lőrinc: Esik a hó.

Az előző felsorolás azt példázza, hogyan lehet egy-egy szöveget más szövegekkel bizonyos motívumok, elbeszélési hangnem stb. alapján/mentén összekapcsolni. A második osztályhoz hasonlóan, a harmadik osztályban is vannak olyan szövegek, amelyeket szünetelt olvasással (folyamatolvasással) dolgozunk fel. Ezeket a szövegeket részenként, a tanító által megtervezett ütemben olvassák és elemzik a tanulók, több tanórán keresztül.

Az operatív terv az operacionizált kimeneteket, a definiált tanítási egységeket, a tantárgyközi kapcsolatokat (korrelációt), a megvalósítást, az értékelést, valamint (a tanító által lényegesnek tartott) egyéb elemeket tartalmazza. Az éves és az operatív terveket az iskolanaptárral és az iskolai évtel összhangban kell elkészíteni. Az óravázlatnak tartalmaznia kell az óra célját, a kimeneteket, a tanulói és a tanári tevékenységet/aktivitást, a

megvalósított kimenet ellenőrzési módját (a visszacsatolást), a kiválasztott tanítási stratégiákat, módszereket, valamint a tanulási és tanítási eljárásokat.

II. A TANÍTÁS ÉS A TANULÁS MEGVALÓSÍTÁSA

IRODALOM

Az irodalmi nevelés folyamán mesék, elbeszélések, versek, képversek, képregények stb. feldolgozásával fejlesztjük, gazdagítjuk tanulóink személyiségét. Mindeközben pedig irodalmi fogalmakat sajátítanak el, természetesen nem definíciók megfogalmazásával, sokkal inkább a fogalmak megnevezésével és leíró megindolásával (a szövegbefogadás és - értelmezés során).

A mesék elemzése során alkalmazható a globális és a részenkénti szövegfeldolgozás. Vizsgálható a mese címe, témája, tárgya; érzelmi, gondolati mondanivalója (üzenete); szerkezete, a mű által kitöltött idő, a szereplők rendszere, a jellembrázolás módja, megformálásának sajátosságai; más irodalmi alkotásokkal és művészeti ágakkal való kapcsolata stb. Tanulmányozhatjuk a mesekezdő és -záró formulákat, a közlésmódokhoz tartozó stílusfordulatokat. Természetesen az adott szempontok közül többet alkalmazunk az elemzéskor, annál teljesebb képet kapunk a meséről. Mindeközben az extenzív (élményszerű) olvasásra helyezzük a hangsúlyt.

A mese fő elemei (az elindulás, a feladat vállalása, a próbák, a visszatérés, a jutalom, büntetés) megadják a szerkezet vázát. A szerkezeti váz elkészítése, a műfaji sajátosságok tudatosítása a szövegértés fejlesztését teszi lehetővé. A szerkezetben az eseményeket elmondó (elbeszélő) és a párbeszéd részek váltakozó egymásutánját figyeljük meg a tanulókkal. Az esetlegesen megjelenő monológ és a késleltetés (mint sajátos eszköz) is megfigyelhető. Ugyanakkor lehetséges a mese átstrukturálása (új cselekményfordulatok vagy új szereplők beillesztése). A meseszerzőkről történő beszélgetést tartalmassá, funkcionálissá tehetjük, ha megvilágítjuk attribútumaikat (külső tulajdonságaikat), mint pl. a korukat, nemüket, helyzetüket, külsejüket, különleges külső vonásaikat stb. Jellegzetes stilisztikai eljárásokat vehetünk szemügyre, mint pl. az antropomorfizációt és a hiperbolizmust, vagy tanulmányozhatjuk a mesealakok szociális struktúráját. A mese mimetizálása, dramatizálása, a bábjáték elmélyítheti/elősegítheti a szöveg megértését.

Mindemellett a mese nyelvi normák megerősítésére is szolgálhat. Vagyis a meseértelmezés során a nyelvi, stilisztikai módszert is szükséges alkalmazni, hogy például a mesealak leírása és beszédmódja közötti kapcsolatra fény derüljön. A költői képeket ki kell bontanunk, értelmeznünk kell. Magyarázzuk meg a hasonlatokat, metaforákat, megszemélyesítéseket stb. Az előadásmód, a művészi megformáltság, a stílus megfigyelhetése; az érdekes szófordulatok, szerkezetek vizsgálata; a kifejezően, választékosan megfogalmazott gondolatok, érzések lejegyzése, hasonló keresése, összehasonlításuk értékes mozzanata lehet a szövegfeldolgozásnak. Ugyanakkor a tanuló számtalan kommunikációs kifejezőeszközt sajátíthat el a népmesékkel való találkozásokkor: népies-régies kifejezéseket; népi szólásokat; állandó jelzőket; változatos mondatfajtaikat; népmesei sztereotípiákat; népmesei hasonlatokat; kifejező (beszéd) játékos neveket; udvariassági formulákat (megszólítások, köszönések), helyes kapcsolatteremtésre figyelmeztető mesei tanácsokat stb.

A tartalmi szintézis (a szövegfeldolgozás záró akkordjaként) a fő gondolatok összefoglalásával, illetve a szövegtartalom reprodukálásával valósulhat meg. (A szövegtömörítés és a szövegrészletezés párhuzamosságának érvényesülnie kell.) Az összefoglalás segítője lehet a vázlat. Eközben a tanuló számára lényeges és lényegtelen szövegrészek megfigyelése, megkülönböztetése jelent a pedagógus és a tanuló számára kihívást. A grafikai szervezők hatékonysága – a vázlatkör, az eseménylánc, a helyszínvázlat – hatékonysága igen nagy az olvasásértés folyamatában.

A műközpontú elemzéstől elrugaszkodva az olvasásközpontú szövegelemzéshez a folyamatolvasás/szünetelt olvasás/szakaszos olvasás vezet el bennünket. A folyamatolvasás lépései, feladatai (előremondás vagy jóslás; problémamegoldás, megbeszélés, vita; kérdések feltevése; dramatizálás; mesefolytatás, mesebefejezés stb.) a kreatív olvasást hivatottak fejleszteni. Kiválaszthatunk egy meseszerelőt, és őt bemutathatjuk. Komikus helyzeteket teremthet a szándékos anakronizmus (múlt és jelen), a fikció (mese) és a valóság összekapcsolása. A mesét, a történetet leírhatjuk különféle nézőpontból: a reális mesét átalakíthatjuk tündérmesévé vagy fordítva (újabb meseelemek beillesztésével); a mese cselekményét szűkíthetjük, bővíthetjük adott szempontok szerint vagy kérdések segítségével. Lehetővé válik az epikus közlésmódok átalakítása: a narráció párbeszéddé, párbeszéd narrációvá formálása. Mindez a kreatív írás felé viheti el a szövegfeldolgozás menetét. A mese illusztrálása szintén kitűnő megoldás a megértésszítési módok közül. Ugyanakkor a képzőművészeti alkotások vizualitása, a zeneművek érzelmegzaltsága segítheti az irodalmi alkotás élménnyé formálódását.

A versek értelmezését, a lírai jelentéstartalom befogadását, a személyes olvasatok létrehozását a produktív gyakorlatok alapozzák meg. A teljes szöveg megismerése előtt érdemes a verssel ún. kreatív-produktív gyakorlatokat végezni, mivel ez a szövegbefogadás előkészítésének sajátos módja. A létrejövő variánsok mindig izgalmasak, mert tapasztalttá teszik a (vers)gondolkodás alternatívát, s a potenciálisan jó megoldások sokféleségét. Eközben megfigyeljük egy-egy szó, kifejezés szövegalkotásban, szövegáthasban, jelentésképzésben játszott szerepét. Forma, funkció és tartalom mélyreható összefüggéseit tapasztaltatjuk meg.

A kreatív-produktív gyakorlatok a verseket összekevert vagy hiányos részeikből megalkottatják, újraalkottatják. Más vizuális megjelenési formákba rendezhetjük a verset (például más versszaktagolás, sorhelyezés által). A verset képverssé alakíthatjuk, akár különféle tipográfia alkalmazása mellett. Hasonló gyakorlat lehet, ha megváltoztatjuk a mondatösszetevők szövegmondatokon belüli sorrendjét. Az is lehetséges, hogy egy adott versszöveg lexikai anyagában szavakat/szócsoportokat más szavakkal/szócsoportokkal cserélünk ki. Esetleg versszakok vagy szövegmondatláncok sorrendjét változtatjuk meg. Sőt, a címeket helyettesíthetjük más címekkel és/vagy a kezdő vagy befejező szövegösszetevőket helyettesítjük más szövegösszetevőkkel. (Természetesen természetesen tetszőlegesen kombinálhatjuk is a felsorolt feladatokat, lehetséges a versszöveg lexikai anyagán több jelösszetevőt érintő művelet elvégzése is.)

A versekben a líraiság, játékoság fokozottan van jelen. Ennek megfelelően a gyermekvers feldolgozásakor sok-sok játékot, érzékszervekre épülő feladatot tervezünk. A címértelmezés lényeges, mert a tanulóknak látniuk kell a sokkal mélyebb összefüggéseket, ok-okozati viszonyokat, elvontabban kell gondolkodniuk a vers címének megfejtésekor. Ezt követően a vers módszeres vizsgálata során rá kell világítanunk, hogy a költő a nyelvi-stilisztikai jelenségeket milyen funkcióban használta fel mondanivalójának kifejezésére. Eközben valamennyi nyelvi-stilisztikai eszköz (hang, szó, kifejezés, mondat, szövegtani jelenség, kép stb.) jelenségét, stílusértékét számba vesszük. A versszak, a verssor, a rím fogalmát a tanuló könnyen megérti, formai tagolásuk folytán jól megtalálják a versben, de nem javasolt a versszakok szerinti feldolgozás, inkább a gondolati-érzelmi-képi egységet láttassuk meg. A költői kifejezőeszközök, a költői hatás alkotóelemei az egyszerűbben megfejtendő hangutánzó, hangulatfestő szavakon át a hangulatteremtő alakzatokig (halmozás, fokozás, ismétlés) terjednek. Az érzékletesség és a hangulatosság kiemelt hordozói a megszemélyesítések, a hasonlatok, metaforák stb. Mindezen kifejezőeszközök felfedeztetése, megfigyelése a pedagógus feladata. Az ismétlés poétikai eszközeinek szintén nagy szerepe van a gyermekversekben. Jó esetben a versek formájának, valamint a kisebb szövegegységeknek az elemzése, értelmezése a szövegegész üzenetéhez visz közelebb – sohasem lehet öncélú. Miután részleteiben elemeztük a verset, körvonalazzuk a vers üzenetét, vagyis az elemzésnek az analízistól a szintézis felé kell haladnia.

A vers hangulatának, érzékletességének megragadására jó megoldás a vers ritmusának, zeneiségének felfedeztetése is. (A kezdeti versélmények jó, ha egyszerűen és élesen ritmizálható, tisztán öszcscengő rímű versek olvasására alapulnak.) A vers rímeit megkerestetjük. Játékos

gyakorlat lehet egy-egy rímcsó elhagyása, kitalálása. Ezen túl beszéltesük tanítványainkat a szöveghallgatással bennük létrejövő képekről, illetve rajzoltassuk le ezeket. A szöveg mellett, a margón színekkel jelöljük, milyen érzést vált ki bennük egy-egy szövegrész. A kialakuló színskála pedig vizuális nyelven a szöveghatásról, de már az értelmezésről is beszél/mesél. A sokszínű dramatikus eljárások során a tanuló aktív jelentésadóként, jelentésteremtőként vesz részt. A vers ilyenfajta megközelítése lehetővé teszi a szöveg közös értelmezését, a költészet varázsának megőrzésével. (A nagycsoportos improvizációs játékoktól haladunk a mind kisebb csoportos játékok felé, valamint a mimes, beszéd nélküli gyakorlatoktól a szöveges improvizációig át a kötött szövegű színjátékokig.)

A kortárs gyermekverseknek kitüntetett szerepük kell, hogy legyen a versek között. Nyelvi világuk, a bennük ábrázolt tárgyi világ, élethelyzetek, kapcsolati dinamika ismerős az olvasónak. Ezek a szövegek a játékelmélet és a gyermekfilozófia jegyében létrejött alkotások a játék és a humor élményével ajándékozzák meg a befogadót.

Az oktatás során a tanulóknak multimediális szövegekkel is találkozniuk kell, mint például a képernyővel és a képregénnyel. Mindeközben más látásmód elsajátítása a célunk. A képregénynek mint műfajnak a tanórai munkába beemelése a különböző műfajú szövegek kreatív olvasásának fejlesztése szempontjából lényeges.

A képregény olvasási stratégiája és nyelvezete a tanulók számára lehetővé teszi a műfaj nem lineáris olvasását. Az általa kínált döntési lehetőségeinek köszönhetően olyan aktív befogadói tevékenységre van szükségünk, mint az internet használatánál. Ugyanakkor nyelvezete, a szövegbuborékok rövid, lényegre törő tartalma miatt hasonlít az SMS-és a chatnyelvre. A szövegértési feladatok megalkotásakor először kisebb egységeknél, képkockáknál teszünk fel kérdéseket, fogalmazunk meg feladatokat, majd pedig egyre nagyobb egységekre kérdezzük rá, sőt, a mögöttes tartalmakra, akár az ok-okozati viszonyokra is.

A multimediális szövegek közül a táblázatok, a diagramok (kördiagram, oszlopdiaagram), grafikon megfigyeltetése, elemzése, valamint a reklámok értelmezése is lényeges feladatunk. A multimediális szövegek értelmezése során a több csatornán érkező üzenetekben minden résznek informatív, sőt érvelő funkciója van. A multimediális olvasni tudás azt jelenti, hogy ugyanúgy értjük a szövegek írott és képi üzeneteit, képesek vagyunk kritikusan értelmezni őket.

Az ismeretterjesztő szövegek feldolgozásával megalapozhatjuk az önálló ismeretszerzést. Az ismeretközlő szövegek feldolgozása folyamán lényeges a címértelmezés, a szavak és kifejezések értelmezése, az adatkeresés, művelet az adatokkal, a lényeges információk elválasztása a lényegtelenektől, az algoritmusok kibontása a szövegből (pl. állatleírás során az állat külső, testi tulajdonságai, lakóhelye, életmódja, táplálkozása, szaporodása stb.), vázlatkészítés, szöveg és ábra kapcsolatának kiemlése stb. Az ismeretterjesztő szöveg esetében lényeges a szöveg és ábra kapcsolatának felismerése, vagy akár a táblázatos formában kapott adatok értelmezése, valamint a főszöveg lényegének kiemlése. Történhet ismerettartalmú szöveg összehasonlítása szépirodalmi leírással, a műfajnak, kifejezőmódnak, szerkezetnek megfelelően. Mindemellett szöveg-transzformációk lehetőségei: a szöveg befejezése, folytatása, javítása stb.

Összességében lényeges feladatunk a szövegtípus-választék bővítése. Különbő szövegeket kell választanunk, hiszen a megértés folyamatahoz szükséges készség, hogy a tanuló azonosítani tudja mint szövegtípust. A szövegtípus mintája, sajátos szerkezete, nyelvezete és stílusa az olvasónak jelentést sugall. Ezért különböző tartalmú és rendeltetésű szövegeket olvassunk.

A nagy népszerűséget megért irodalmi művek szolgálhatnak összehasonlító elemzésül, az irodalom és a film közötti különbség vizsgálatához, melynek alapján a tanulók levonhatják a következtetést a két média jellegéről, és fejleszthetik a médiával kapcsolatos ismereteiket. A tanulóknak rá lehet mutatni más hasonló témájú filmekre is (gyermekkalandok vagy a fantáziavilágban megélt kalandok, a magányos gyermek felnövése stb.).

NYELV

A nyelvi nevelést és a nyelvtannal való foglalkozást olyan funkcionális lépések alkotják, amelyek a tanulók kíváncsiságát és önállóságát fejlesztik, valamint erősítik a nyelvhez való felfedező és alkotó hozzáállást. A tananyag megvalósítási módja szorosan kötődjön a különböző élethelyzetekhez, a mindennapi nyelvhasználathoz és a művészi alkotótevékenységhez, azaz a megfelelő szövegekhez és beszédhelyzetekhez. Ezért a nyelvi jelenségeket nem elszigetelt nyelvi elemekként vizsgáljuk, szövegvilágunkból kiszakítva, mivel célunk nem az értelem nélküli, fejből történő betanulás, hanem a felfedező és rendszerező elsajátítás.

Elengedhetetlen a nyelvi jelenségek megfigyelése mind a mindennapi nyelvhasználatban, mind a tananyaghoz kapcsolódó szövegértési gyakorlatok, illetve a nyelvtani témák feldolgozása folyamán. Olyan indukciós szövegeket helyezünk a tanulók látóterébe, amelyekben a vizsgált nyelvi jelenség természetes módon jelenik meg.

A nyelv normatív használata mellett annak kreatív használatát is támogassuk a szövegértési és kommunikációs feladatok, tevékenységek.

Az oktatási program megvalósítása történjen a hozzáadott kettősnyelvűség szemléletének szellemében. Azaz fontos elvárás a tanulók nyelvhasználatában történő beszédének támogatása, azzal, hogy mellette a sztenderd nyelvváltozatot is sajátítsák el a pedagógus nyelvhasználatának mintája alapján. Mutassunk rá a nyelvváltozatok közötti azonosságra és különbözőségekre, támogassuk a nyelvi sokszínűséget a szituációs játékok alkalmazásával.

A helyesírás tananyaga tovább gyakoroltatja a helyes interpunkciót, s az írásban nem jelölt hangváltozásokra hívja fel a figyelmet. Az igeidők kapcsán a múlt idő helyes jelölését tűzi ki célul, valamint a felszólító mód pontos jelölését ott, ahol hangváltozás történik. A tulajdonnevek toldalékolásánál jelentkező s az írásban jelölt változatokra külön kell figyelni (teljes hasonulás esetei). Ugyancsak fontos a földrajzi tulajdonnévből képzett -i képzős melléknévek írása. A tanulóknak tudniuk kell a betűrendbe sorolás szabályait, s használni a helyesírási segédleteket.

NYELVI KULTÚRA (SZÓBELI ÉS ÍRÁSBELI KIFEJEZŐKÉSZSÉG)

A *nyelvi kultúra* az alapvető íráskészség kialakítását, valamint a beszédfejlesztést, a beszédhallást (befogadást), az írás fejlesztését foglalja magában. Ezek a részterületek a beszédművelésre, az írásbeli kifejezőkészségre, a szókinccs, vagyis a kommunikatív kompetencia fejlesztésére irányulnak. A harmadik osztályban külön figyelmet szentelünk az elbeszélő fogalmazás tanítására, de ugyanúgy, mint a második osztályban, az értelmes olvasással együtt nagy figyelmet kell fordítani a szóbeli kifejezőkészség permanens fejlesztésére is. Ezért beszédüket elsősorban a szöveg szintjén fejlesztjük. A fejlesztés folyamatában nemcsak a nyelvi kultúra részterületeit használjuk ki, hanem a szövegelemzés, a nyelvtan és a helyesírás nyújtotta lehetőségeket is.

A szóbeli közlés

A kifejezőkészség fejlesztése terén a harmadik osztályban az írásbeli kifejezőkészség lép előtérbe, ugyanakkor a szóbeli közlés is megmarad minden tanórán megnyilvánuló tevékenységnek. Épp ezért fontos, hogy a helyesírási gyakorlatok segítsék elő a helyes és kifejező beszéd alkalmazását felolvasáskor és szabad szövegmondáskor. A szóbeli szövegalkotás képekről, képsorokról, olvasmányokról történő beszélgetésekben nyilvánul meg. A tanulóknak meg kell tanulniuk az olvasmányok tartalmának elmondását vázlat alapján (tömörítve vagy részletezve), vagy vázlat

nélkül. Biztassuk arra tanulóinkat, hogy mondanivalójukat képesek legyenek egyéni módon kezdeni és befejezni. A szituációs játékok, valamint a mesék és mondák dramatizálása utáni drámapedagógiai prezentációk segítsék az önálló szóbeli szövegalkotást!

A pedagógus feladata az, hogy élmények nyújtásával és kreatív megoldásokkal felkeltse a gyerekek közlésvágyát, azaz szóbeli közlésre/írásra motiválja őket. A környezet legyen gazdag nyomtatott és írott anyagokban (könyvek, feliratok, írott instrukciók stb.).

A befogadás (beszédhallás)

A kommunikációs partner meghallgatása a kommunikáció lényeges eleme. A tanulókat arra utasítjuk, hogy az irányított és a szabadon folytatott beszélgetések során, a valós szituációkban de a fogalmazások bemutatása, felolvasása során is, figyelmesen és kulturált módon hallgassák meg társukat. Az oktatási kontextusban (utasítások, szóbeli üzenetek közvetítéskor) a tanulók figyelemmel hallgatják mások beszédét, majd megfelelő módon reagálnak az elhangzott üzenetre. A szimulált helyzetben és a másokra figyelmet fejlesztő játékokban, ismeretterjesztő és irodalmi szöveg bemutatásakor is figyelmesen meghallgatják az elhangzottakat. A valós beszélgetésben, a megfelelő szituációkban mind a tanító, mind a társak beszédét, valamint a fogalmazványok és más szövegek reprodukálását is figyelemmel kell kísérniük.

Az írásbeli szövegalkotás

A harmadik osztályban, a szóbeli kifejezőképesség fejlesztése mellett, immár összetettebb írásbeli kifejezőképességi formát, azaz a fogalmazásírást is megtanítjuk a tanulókkal.

Javasoljuk az írás folyamatközpontú megközelítésére épülő fogalmazástanítást. A folyamatközpontú megközelítésére épülő fogalmazástanítás során, a szöveg az írás folyamatának különböző fázisaiban alakul ki. Ezek: a tervezés, a piszkozat megírása, az átdolgozás és a bemutatás. A tanító feladata, hogy végigvezesse a diákokat ezeken a fázisokon, és ösztönözze a szöveg többszöri felülvizsgálatát és átdolgozását. Ez természetesen azzal járhat/jár, hogy a gyerekek több piszkozatot is írhatnak/írhatnak. Ez jócskán megnövelheti/megnöveli a javítanivaló írásbeli munkák mennyiségét. A fogalmazás még eredményesebbé válik, ha a tanító lehetővé teszi, hogy a diákok megmutassák egymásnak az írásukat, beszélgessenek róla. A páros munka segíti a gyerekeket abban, hogy megtapasztalják, miként kell úgy kibontani, felépíteni és megformálni mondanivalójukat, hogy társaik megértsék, sőt élvezzék is az írásukat. Ez hatékonyan és természetes módon biztosítja, hogy az olvasó szempontjai következetesen érvényesüljenek a szövegalkotás során. Fontos, hogy a gyerekek a fogalmazásórákon megtanulják értékelni egymás munkáját, így könnyebben elfogadják sajátítani a jó szöveggel kapcsolatos kritériumokat.

A tanulók második osztályban a fogalmazást előkészítő gyakorlatok során elsajátították a kisebb terjedelmű (elsősorban elbeszélő) szövegek írását. Ezeknek a fogalmazási feladatoknak az volt a célja, hogy tájékoztassa valamiről az olvasót, közöljön vele valamit. A harmadik osztályban tovább gyakoroltatjuk és tudatosítjuk a tanulókkal, hogy írásuknak a címről kell szólnia, a mondanivalót időrendben kell közölniük, a gondolatmenetnek legyen előremozgása (nincs helybejárás a kifejtésben), és gondolatmenet minden lényeges elemet tartalmazzon.

Ezeket az ismereteket bővítjük úgy, hogy az írásbeli szövegalkotás tanításánál a tanulók ismerjék meg a fogalmazás lépéseit: a téma kiválasztását, a címadás lényegét, a fogalmazáshoz szükséges anyag gyűjtésének fajtáit, folyamatait, a begyűjtött és piszkozatban leírt anyag elrendezésének módjait, a szövegkidolgozás menetét, a főlétes részek elhagyását és az önellenőrzés szükségességét.

Az elbeszélő fogalmazás

A harmadik osztályban a tanulók elbeszélő fogalmazást készítenek az olvasmány tartalmáról, képsor, kép, átélt közös vagy egyéni élmény alapján (kirándulás, színházlátogatás, tárlatmegtekintés stb.). A fogalmazás tanítása összefügg a szövegelemzéssel, ezért a szövegfeldolgozó órákon nagy gondot kell fordítani az elbeszélések, mesék, mondák szerkezeti elemzésére (mondatkapcsolás, hármas tagolás).

Az anyaggyűjtés módjai közül megismertetjük a tanulókkal a megfigyelést, az emlékeztést, a képzeletet és az állandó olvasást.

A fogalmazás szerkezetének hármas tagolását fokozatosan vezetjük be. Először a tárgyalás fogalmát sajátítják el a tanulók, hiszen a második osztályban már megtanulták az elbeszélő fogalmazás alapját, a tartalmilag összefüggő mondatok írását. Egyszerűen tudatosítjuk velük, hogy az önállóan vagy közösen leírt történet a fogalmazás fő részét, azaz a tárgyalást képezi.

Módszertani szempontból indokoltabb előbb az események időrendbe állításával foglalkozni. Minden esetben fel kell hívni a tanulók figyelmét arra, hogy a jó cím valamit előre közöl a szöveg tartalmából, utal a mondanivaló lényegére, esetleg a szereplőkre, a helyszínre vagy az esemény idejére. Meg kell tanulniuk, hogy a tartalomnak és a címnek összhangban kell lenniük, azaz a fogalmazásnak a címről kell szólnia.

Fogalmazás előtt tisztázni kell a kommunikációs körülményeket: milyen céllal, kinek alkotják a szöveget.

A fogalmazás befejező és bevezető részeit külön-külön tanítjuk. A tárgyalás alapos begyakorlása után ajánlatos a befejező rész írását elsajátítani. Az olvasmányok feldolgozásakor megfigyeltetjük és elmondattuk tanulóinkkal, hogy milyen információ tartalmaz a befejező rész (tanulmány, egyéni állásfoglalás, vélemény, következtetés, következmény stb.). Ezt követően a befejezést, különböző feladatok segítségével gyakoroltatjuk velük. A legnehezebb a bevezetés megírása, hiszen minden esetben lényeges információkat kell közölnie az olvasóval (az esemény helyszínét, idejét, a szereplők bemutatását, az esemény előzményét stb.). Miután a tanulók tagolni tudják fogalmazásukat, bevezetjük a párbeszéd rész alkalmazását. Először az olvasmányokban megfigyeltetjük az idézett mondatok tagoló szerepét, és utalunk a mondatfonetikai eszközökre.

A tanulókat egyéni íráskészségüknek megfelelő feladatokkal kell ösztönözni, motiválni. Külön figyelemmel kell kísérni az írási nehézséggel küzdő tanulók munkáját. Teret kell adni a játékos feladatoknak is. A nyelvi játékokat a tanulók érdeklődésének megfelelően, illetve a tananyag keretei között választjuk meg. Lehetnek játékos párbeszéddek (pl. az egyik meseszereplővel), szituációs játékok, fűrtábrák, asszociációs játékok stb. Alkalmazhatunk különböző fejtörőket (rébuszt, keresztretjvényt), találós kérdéseket, nyelvtörőket, kiszámolókat stb.

A fogalmazástanítás fontos eleme a vázlatkészítés. Kezdetben közösen készített vázlat alapján fogalmaznak a tanulók. A fogalmazást nem készítjük el szóban, csak segítséget, támpontot adunk az írásbeli önálló munkához.

A nyelv gazdag szókészletéből való tudatos válogatás nem képzelhető el a tanulók szóincsének állandó bővítése nélkül. Ezért figyeltetjük meg az olvasmányok stílus eszközeit, nyelvi fordulatait, tanítjuk meg az új szavakat, kifejezéseket. A fogalmazás-előkészítés szakaszában nyelvi gyakorlatokkal fejlesztjük a tanulók szóhasználatát (rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak gyűjtése, a szavak hangulatának tisztázása, szó-láshasonlatok, szólások, közmondások jelentésének megbeszélése). Arra tanítjuk őket, hogy keressék a megfelelő kifejezéseket, választékosan, igényesen fejezzék ki gondolataikat, és kerüljék a szóismétlést.

A fogalmazástanítás igen fontos feladata, hogy rászoktassuk a tanulókat az önellenőrzésre. A szövegjavítás kiterjed az írástechnikai, helyesírási, nyelvhelyességi, szórendi, stilisztikai hibákra egyaránt. Sőt, arra is meg kell tanítani őket, hogy a mondanivaló elrendezéséből elkövetett hibákat is észrevegyék és javítsák.

Az írásbeli munkákat rendszeresen kell ellenőrizni, javítani, javíttatni és értékelni. Az értékelés szempontjai: a mondatok összefüggése, a fogalmazás címe és a szöveg közötti összefüggés (tématartás a szövegben), a kommunikációs tényezők figyelemmel tartása (Ki a címzett? Mi a kommunikációs cél?), a fogalmazás eredetisége és ötletessége, folyamatos gondolatmenet (ne hiányozzon belőle lényeges mozzanat), a gondolat-

menetnek legyen előremozgása (nincs helybejárás a kifejtésben), a fogalmazás hármastagolásának betartása, a nyelvi-stilisztikai eszközök helyes használata, helyesírás, küllalak.

A házi feladatok száma fogalmazásból a tanév folyamán legalább 8 legyen, melyeket a következő órán elemzünk és javítunk.

A második félév folyamán két iskolai dolgozatot íratunk (egy órán írják, két órán javítják).

A harmadik osztály végére a tanulók kifejezőképességének olyan szintre kell jutnia (8–12 mondatos elbeszélő fogalmazás önálló írása), amely alapja lesz az írásbeli kifejezőképesség fejlesztésének a negyedik osztályban.

III. A TANÍTÁSI ÉS TANULÁSI FOLYAMAT KÖVETÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE

A tanuló eredményeinek és tudásának értékelése és osztályozása *A tanulóknak az általános iskolai oktatásban és nevelésben való osztályozásáról szóló szabállyal* összhangban kell, hogy történjen. A tanuló előrehaladásának mértékét, valamint az értékelést a tanuló kezdeti tudás-szintjéhez kell viszonyítani. A tanár a tanítási-tanulási folyamat során állandó jelleggel és egyértelműen visszajelez a tanulói tudás minőségére vonatkozóan. A visszajelzésnek útmutatóként kell szolgálnia a további munkához, de ugyanakkor motiválnia is kell vele a tanulót. Minden tanulói tevékenységet értékelni kell, de az értékelés és a visszajelzés mellett fontos feladat, hogy rászoktassuk a tanulókat az önellenzésre, a hibák felismerésére, azonnali javítására és az önértékelésre. A tanulók felkészítésével és bátorításával arra kell törekedni, hogy a tantárgy kimenetének megvalósításában felmérjék a saját fejlődésüket, de ugyanígy a többi tanuló fejlődését is.

РУМУНСКИ ЈЕЗИК

Denumirea disciplinei **Limba română**

Scopul **Scopul** învățării limbii române este ca elevii să stăpânească legile de bază ale limbii literare române pentru o exprimare corectă orală și scrisă, cultivând conștiința despre importanța rolului limbilor în păstrarea identității naționale; să-și dezvolte capacitatea pentru interpretarea operelor literare și a altor opere de artă selectate din patrimoniul românesc și mondial, cu scopul de a cultiva tradiția și cultura poporului român și dezvolta interculturalitatea.

Clasa **a III-a**

Fondul anual de ore **180**

FINALITĂȚILE După terminarea clasei elevul va fi capabil să:	DOMENIUL/TEMA	CONȚINUTURILE
<ul style="list-style-type: none"> – citească cu înțelegere texte diferite; – descrie trăirile provocate de operele artistice – prezintă părerea proprie referitoare la text; – distingă speciile literare: poezia lirică și epică, povestirea, fabula, basmul, romanul și textul dramatic; – determine tema, ordinea întâmplărilor, timpul și locul evenimentelor în textul citit; – numească personajele principale și secundare și să distingă trăsăturile lor pozitive și negative; – observe caracteristicile de bază ale poeziei lirice (versul, strofa și rima); – înțeleagă sensul figurat al proverbului și fabulei și morala lor; – înțeleagă ideile operei literare; – observe trăsăturile de bază ale basmului popular; – deosebească basmul popular de cel cult; <ul style="list-style-type: none"> – prezintă trăsăturile principale ale personajelor; – observe trăsăturile de bază ale poeziilor epice; – observe comparația în opera literară și să înțeleagă rolul ei; – facă deosebirea dintre descriere și narațiune în opera literară; – arate exemple de dialog în poezie, povestire și textul dramatic; – observe urmorul în opera literară; – citească textul respectând intonația în popoziție/vers; – în mod expresiv să recite o poezie și să citească un text în proză; – interpreteze texte dramatice; – deosebească părțile de vorbire (și felul lor) în situații tipice – determine categoriile gramaticale de bază ale substantivelor, adjectivelor și verbelor; – aplice regulile ortografice de bază; – pronunțe clar și deslușit propoziția enunțiativă, interogativă și exclamativă, respectând intonația, accentul, pauzele, viteza și ritmul pronunțării; – îmbine mai multe propoziții într-o unitate sintactică mai mare; – povestească, repovestească și descrie și în mod concis și pe larg conținutul unui text; – raporteze despre evenimente și întâmplări ținând cont de precizie, exactitatea, obiectivitatea și conciziunea relatării; 	LITERATURA	<p>TEXTELE LITERARE</p> <p>Poezia lirică</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Toamna – Octavian Goga 2. Cadou de ziua lui Ionică – Cornel Bălică 3. Ninge – Otilia Cazimir 4. Bunica – Șt. O. Iosif 5. Primăvara – Cicerone Theodorescu 6. Vara – Vladimir Pop Mărăceanu 7. Vacanța – George Dumitrescu 8. Cartea – Virgil Carianopol 9. În bibliotecă – Ana Blandiana 10. Dacă toate acestea fi-vor învățate – Nicolae Labiș 11. Halpea – Nicolae Batzaria 12. Acceleratul – George Topârceanu 13. Arici, arici Bogorici – Tudor Arghezi 14. Ce te legeni, codrule – Mihai Eminescu 15. Poezii ocazionale de: Crăciun, Anul Nou, 8 Martie, 1 Iunie, ... <p>Poezia epică</p> <p>1. Grigore Alexandrescu: Boul și vițelul</p> <p>Proza</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jean de la Fontaine: Greierul și furnica/Esop: Iepurele și broasca testoasă 2. George Coșbuc: Toamna 3. B. Șt. Delavrancea: Bunicul 4. Emil Gârleanu: Fricosul 5. Ion Creangă: La scaldat 6. Oscar Wilde: Urișul cel egoist 7. Călin Gruia: Floare de cireș 8. Branko V. Radičević – Băiatul meu 9. Rudyard Kipling – Cartea junglei 10. Johanna Spyri: Heidi (fragment) 11. H. CH. Andersen: Rățușca cea urâtă 12. Marin Sorescu – La școală, dar nu rămânem acolo 13. V. Oseeva: Cuvântul fermecat 14. Cei trei prieteni; Vulpita și tigru – povești populare 15. Edmondo de Amicis – O faptă bună deosebită 16. Victor Sevetidis – Cum vrea Costel să ajungă om mare 17. Lev Tolstoi – Ariciul și iepurele 18. Emilia Plugaru – Marea competiție; Visul lui Tigruț (citire pe fragmente) 19. Petre Ispirescu: Fata moșului cea cuminte; Sarea în bucate, (citire pe fragmente) 20. Nicolae Filimon – Omul de piatră 21. Proverbe, zicători, ghicitori 22. Astrid Lindgren: Pipi Șoșetica (fragment) 23. Povești ocazionale de: Crăciun, Anul Nou, ...

		<p>Texte dramatice 1. Dušan Radović: <i>De ce face el gimnastică?</i> 2. Aleksandar Popović: <i>Chipiul pierdut</i> 3. Raluca Oprea: <i>Spiridușul pădurii</i> 4. Călin Hera: <i>Păcăleala și minciuna</i></p> <p>Texte științific-populare și informative Selecție din enciclopediile și revistele pentru copii despre personalitățile importante din lingvistica, literatura și cultura română (Mihajlo Pupin, Traian Vuia), personalități importante din regiunea natală și altele.</p> <p>LECTURA ȘCOLARĂ 1. Selecții de basme, povești, poezii, fabule din literatura română; 2. Selecții de basme, povești, fabule din literatura universală; Romane pentru copii. 3. Selecții de basme, povești, fabule din literatura sârbă; Selecții de basme, povești, fabule din literatura din Voivodina.</p> <p>Noțiuni de teoria literară: – poezia lirică, – poezia epică, – basmul popular, – romanul, – comparația, – personificarea (la nivel de recunoaștere), – descrierea, – dialogul, – narațiunea, – eroul epic, – acțiunea dramatică</p>
	<p style="text-align: center;">ЈЕЗИК</p> <p style="text-align: center;">Gramatica, ortografia și ortoepia</p>	<p>Părțile de vorbire: substantivele (felurile, genul și numărul); substantivele colective adjectivale; genul și numărul; pronumele personal (persoana și numărul); verbul; persoana, numărul și timpurile de bază. Despărțirea cuvântului la sfârșit de rând. Liniuța de unire și de despărțire. Ortogramele. Vorbirea directă (primul și cel de-al doilea model). Vorbirea indirectă. Litera mare: scrierea denumirilor geografice compuse (a munților, râurilor, lacurilor, mărilor, etc.), a sărbătorilor, titlurilor de cărți și a revistelor; Scrierea și pronunțarea corectă a cuvintelor care conțin consoana m în fața lui b și p. Ghilimelele (în vorbirea directă, în titluri și în denumire instituțiilor). Pronunțarea corectă a cuvintelor care conțin consoana x. Abrevierile (unitățile de măsură pentru greutate, lungime, timp și volumul lichidelor).</p>
	<p style="text-align: center;">CULTURA EXPRIMĂRII</p>	<p>Texte mai lungi și mai scurte – literare și non-literare, precum și nonlineare. Povestirea unor evenimente și întâmplări reale și fictive (în scris și oral). Descrierea oamenilor, animalelor și a naturii (după plan) – oral și în scris. Diferite situații de comunicare (comunicarea cu adulții și cu colegii; la școală, la magazin, discuții telefonice, salutări, felicitări etc.). Îmbogățirea vocabularului: cuvinte cu aceeași semnificație și cu semnificație asemănătoare; cuvinte cu sens opus; cuvinte diminutive și augmentative (folosind texte literare corespunzătoare). Exerciții ortografice: exerciții de completare și selectare a formelor corecte ale părților de vorbire; dictat, autodictat. Exerciții de limbă: extindere și completare a propozițiilor cu diferite părți de vorbire, schimbarea ordinii cuvintelor în propoziție, schimbarea lungimii propoziției. Exerciții lexical-semantice: cuvinte care aparțin diferitor câmpuri lexicale; cuvinte cu sens opus, dar din aceeași categorie a părților de vorbire și de același gen și număr, schimbarea persoanei gramaticale în text, sensul propriu și figurat al cuvintelor și altele. Exerciții stilistice: compunerea unei povești pe baza cuvintelor date; scurtarea sau extinderea unei povestiri cunoscute (sau a unui text), schimbarea sfârșitului povestirii (textului); continuarea povestirii pe baza începutului dat; schimbarea contextului (de ex. introducerea unor noi personaje în text; amplasarea locului acțiunii din basm în viitor...); Exerciții de exprimare: recitarea, citirea expresivă, prezentarea scenică a unui text dramatic/dramatizat etc.</p>

Cuvinte-cheie ale conținutului: literatura, limba, cultura exprimării.

ÎNDRUMĂRI PENTRU REALIZAREA DIDACTICO-METODICĂ A PROGRAMEI

Programa de predare și învățare a Limbii române se bazează pe rezultatele, adică pe procesul de învățare și realizări ale elevilor. Finalitățile reprezintă descrierea cunoștințelor, abilităților, atitudinilor și valorilor integrate pe care elevul le edifică, extinde și aprofundează în toate cele trei domenii disciplinare.

I. PLANIFICAREA PREDĂRII ȘI ÎNVĂȚĂRII

Planificarea predării și învățării cuprinde întocmirea planurilor anuale și operaționale, precum și elaborarea planului de lecție pentru oră/zi/săptămână. Planul anual conține numărul de ore pe domenii distribuite pe lună, în conformitate cu calendarul școlar, fondul de ore planificat pe domenii și fondul anual de ore.

Programa de predare și învățare a disciplinei Limba română în clasa a III-a a școlii elementare este constituită din trei domenii: Literatură, Limbă și Cultura exprimării. Numărul recomandat de ore pe domeniile disciplinare este: Literatura – 80 de ore, Limba – 60 de ore și Cultura exprimării – 40 de ore. Toate domeniile se întrepătrund și nici una nu poate fi abordată în mod izolat și fără implicarea celorlalte domenii.

Cu prilejul întocmirii planurilor anuale și operaționale este necesar să se ia în considerare calendarul școlar și activitățile care însoțesc viața școlii. Planul operațional cuprinde o rubrică pentru finalitățile operaționalizate, unitățile metodice definite, o rubrică pentru corelarea interdisciplinară și o rubrică pentru evaluarea calității celor planificate, precum și alte elemente, după aprecierea profesorului. Planul de lecție presupune definirea scopului orei, definirea finalităților în raport cu scopul orei, planificarea activităților elevilor și profesorului în raport cu scopul și finalitățile definite, modalitățile planificate de verificare a realizării finalităților, alegerea strategiilor de predare, metodele și procedeele de învățare și predare.

Pe lângă planul anual, se întocmește o listă de texte distribuite pe luni, precum și de lectură școlară. Distribuirea textelor pe luni, ca și până acum, se bazează pe gruparea și legarea textelor în funcție de diferite criterii – natura și rolul operei literare; tipurile de texte; menirea textelor: pentru citire/înțelegere/povestire/interpretare; viteza progresului elevilor; anotimpurile; date importante și sărbători; caracteristicile speciale ale colectivului de elevi, ale școlii și ale comunității locale; corelarea dintre conținutul și finalitate din aspect disciplinar și interdisciplinar; competențe interdisciplinare etc. Deci, corelarea este posibilă prin combinarea textelor într-un întreg tematic-motivat bazat pe diferite criterii.

Exemple posibile de legare funcțională a textelor din aceeași specie literară pot fi următoarele (dar nu și unicele):

– lumea copilăriei și prieteniei: (Emil Gârleanu: Fricosul – Johanna Spyri: Heidi (одломак) – Astrid Lindgren: *Pipi Șosețica* (одломак) – Marin Sorescu – La școală, dar nu rămânem acolo – Dušan Radović: *De ce face el gimnastică?* – Aleksandar Popović: *Chipiul pierdut* – V. Oseeva: Cuvântul fermecat – Vacanța – George Dumitrescu – Cartea – Virgil Carianopol – Emilia Plugaru – Marea competiție; Visul lui Tigrut (citire pe fragmente) – Cei trei prieteni; Vulpița și tigru – povești populare – Raluca Oprea: *Spiridușul pădurii* – Rudyard Kipling – Cartea junglei (fragment) – În bibliotecă – Ana Blandiana, ... итд.).

– familia (B. Șt. Delavrancea: Bunicul – Petre Ispirescu: Fata moșului cea cuminte – Ion Creangă Sarea în bucate, (citire pe fragmente) – Branko V. Radičević – Băiatul meu – Bunica – Șt. O. Iosif – ... итд.).

– umorul (Ion Creangă: La scâldat – Grigore Alexandrescu: Boul și vițelul – Călin Hera: *Păcăleala și minciuna* – ... итд.).

– descrierea (George Coșbuc: Toamna – Ce te legeni, codrule – Mihai Eminescu – Călin Gruia: Floare de cireș – Toamna – Octavian Goga – Ninge – Otilia Cazimir – Primăvara – Cicerone Theodorescu – Vara – Vladimir Pop Mărcănu – ... итд.).

– lumea basmelor (Oscar Wilde: Uriașul cel egoist – H. CH. Andersen: Rățușca cea urâtă – sau alte basme (la alegere);

– personalități importante din regiunea natală și altele (Mihajlo Pupin ili Traian Vuia)

Exemplele de mai sus arată modul în care un text literar-artistic poate fi corelat cu alte texte în moduri diferite, în funcție de diferite motive, sau de interpretarea narațiunii.

Alegerea lecturii pentru clasa a treia este foarte importantă, deoarece elevii trebuie să pătrundă în lumea literaturii, să le placă să citească și să fie motivați, ceea ce se realizează în primul rând prin succesul obținut la citire (de aceea în lista de lectură există destule texte și opere, dar și mai lungi în raport cu clasa a doua, dar care sunt tematic apropiate elevilor din punct de vedere stilistic, cu scopul continuării persistenței în citire). Pe de altă parte, la această vârstă este important ca elevii să cunoască mai bine textele de diferite genuri, precum și operele apărute în diferite epoci. De aceea în lectură, dar și în cadrul noțiunilor de teorie literară, sunt incluse speciile tradiționale (basmelor populare și poeziile epice – fabule în versuri).

În lectura sugerată sunt date titlurile poveștilor și basmelor populare, dar și titluri cu autori cunoscuți (pot fi citite pe fragmente), pentru ca elevii să compare trăsăturile acestora. Situație similară avem și la poezia epică în versuri, adică la fabula în versuri. Prin compararea lor elevii desoperă diferențele și trăsăturile lor.

În clasa a treia, dar și în clasele întâi și a doua, se citesc texte mai lungi dar cu pauze, ceea ce înseamnă că la câteva ore se poate planifica, cu dinamica după cum consideră învățătoarea/învățătorul, să se citească și să se analizeze aceste texte. În clasa a treia sunt date texte care se pot împărți la oră, ca de exemplu, la oră se citește două părți din text, iar două sau trei se sugerează elevilor să le citească acasă, pentru ca la oră să rămână timp suficient pentru predarea și analiza lor cu textele citite precedent. Prin această citire continuă și persistentă elevii însușesc insistența în citire și în dobândirea valorilor educaționale și estetice dominante ale textelor artistice și literare.

II. REALIZAREA PREDĂRII ȘI ÎNVĂȚĂRII

LITERATURA

În predarea literaturii cel mai important este ca la elevi să se dezvolte capacitatea de a citi texte literare cu înțelegere, să se dezvolte dragostea față de citire, să se edifice sentimentul de frumos și valoare, să se educe gustul și să se cultive persistența față de citire și trăire a operei literare. Elevii trebuie să fie obișnuiți să descrie experiența citirii operelor literare și să-și exprime părerile despre ele. Citirea necesită timp, perseverență și dedicare, iar cultivarea acestor caracteristici este baza tuturor învățării ulterioare. Prin citirea textelor literar-artistice și discuția pe marginea lor la oră se edifică gândirea critică, deoarece elevii trebuie să aibă o atitudine cu privire la acțiunile și caracteristicile personajelor și la diversele întâmplări din text. Este deosebit de important ca literatura să dezvolte intens la elevi empatie prin cerința ca cititorul să se pună în rolul altuia și să înțeleagă cele mai diverse trăsături și acțiuni ale personajelor. Predarea literaturii întărește identitatea națională și culturală a elevilor prin cunoașterea literaturii și culturii propriului popor, precum și a literaturii și culturii altor popoare.

Textele literare sunt clasificate în funcție de genurile literare – poezie lirică și epică, proză, texte dramatice pentru copii, îmbogățite cu selecție din textele științifice și de informare. Textele literar-artistice obligatorii aparțin corpusului național de bază, la care se adaugă operele reprezentative pentru copii din literatura universală. (Oscar Wilde: Uriașul cel egoist, Johanna Spyri: Heidi (fragment)).

Lectura școlară obligatorie trebuie să conțină poezii și texte însemnate din literatura pentru copii (Se citesc basme – trei din literatura universală și trei din literatura română), selecție de poezii, povești din literatura română, fabule din literatura română și universală, dar și un roman pentru copii.

Selecția operelor literare pentru abordarea la școală și lectura școlară trebuie să fie adecvată vârstei elevilor.

Unele opere literare din corpusul obligatoriu sunt opționale. Profesorului i se oferă posibilitatea să aleagă textele pe care le va aborda la ore, din cele oferite (Jean de la Fontaine: Greierul și furnica – Esop: Iepurele și broasca testoasă).

Posibilitatea de alegere îi oferă profesorului mai multă creativitate în atingerea finalităților. Programa oferă oportunitate elevilor de a cunoaște personalități importante din regiunea natală și altele (Mihajlo Pupin ili Traian Vuia).

Pe parcursul abordării textelor literare, elevii dezvoltă primele experiențe literar-estetice și își formează punctele de vedere despre opera pe care o ascultă sau o citesc. Profesorul îi încurajează pe elevi să-și exprime opiniile și să le argumenteze cu exemple din text.

Comparația ca figură de stil va fi abordată de către elevi la această vârstă doar din aspectul observării, iar mai târziu trebuie să înțeleagă rolul acesteia în text. Elevii însușesc formele de bază ale exprimării (forme de narațiune) prin interpretarea textelor literare la ore sau din lecturile școlare. Elevul trebuie să facă distincția dintre descriere și narațiune în opera literară și să observe dialogul în poezii, povești și piese de teatru.

Cu prilejul abordării textelor lirice, epice și dramatice pentru copii, elevii sunt motivați să realizeze o serie de activități creative care provin din munca lor (recitarea expresivă a poeziilor lirice, citirea expresivă a textelor în proză, apariția scenică – interpretare textului dramatic, jocului scenic, dialogul scenic, urmărirea unei piese de teatru pentru copii, filmarea și comentarea fragmentelor dramatice).

Însușirea noțiunilor de teorie literară de către elevi nu implică memorizarea definițiilor, ci doar numirea și explicarea descriptivă a noțiunii; respectiv observarea rolului pe care o are noțiunea într-un text literar-artistic.

Este important de menționat că elevii trebuie să citească textele originale ale autorilor și nu pe acelea care au fost modificate din diferite motive și în diferite moduri în ultimele decenii, așa cum a fost cazul cu textul Oscar Wilde – Uriașul cel egoist. Acest basm se termină cu moartea unui uriaș la adânci bătrânețe, cu motive creștine care sunt importante pentru înțelegerea atât a sfârșitului, cât și a întregii opere.

Operele literare care au fost ecranizate (Haydi, Pipi Șosețica și alte povești populare și basme culte) pot servi la analiza comparativă și identificarea diferenței dintre literatură și film, prin aceasta elevii putând ajunge la o concluzie cu privire la natura celor două medii și pentru a-și dezvolta cunoștințele mediatiche. Orele de literatură pot fi completate prin utilizarea conținuturilor digitale. Profesorilor și elevilor le pot fi de mare ajutor înregistrările audio, în care se poate auzi cum actorii interpretează expresiv textul ales. De asemenea, la ore trebuie introduse diferite activități creative, prin care se efectuează sistematizarea conținuturilor abordate (jocuri de asociație, puzzle-uri creative, exerciții interactive și quiz-uri).

LIMBA

În predarea limbii, elevii învață limba română standard în scris și oral. Programa este orientată pe însușirea regulilor gramaticale de bază și aplicarea adecvată a acestora în comunicarea scrisă și orală.

Gramatica

În programă sunt menționate doar conținuturile noi din gramatică, dar se subînțelege că materia este corelată cu conținuturile abordate în clasa I și a II-a.

Cunoștințele de bază din morfologie sunt extinse cu privire la substantive, adjective și verbe, fiind introdus și o nouă parte de vorbire: pronumele (doar cel personal). Abordarea substantivelor colective trebuie făcută după recapitularea substantivelor comune și proprii. Este important ca elevii să însușească acordul substantivelor colective cu adjectivele. Pentru a determina genul și numărul adjectivelor, este necesar să se facă recapitularea categoriilor de gen și număr a substantivelor și să se atragă atenția elevilor asupra acordului adjectivului cu substantivul în gen și număr, fără a introduce noțiuni noi. Introducerea pronomelor personale implică numai formele lor de bază și legătura lor cu persoana și numărul formelor verbale, ceea ce va prezenta baza pentru înțelegerea acordului subiectului și predicatului în clasa următoare.

Părțile de vorbire trebuie mai întâi observate în exemple izolate (în forma de bază) iar apoi exersată folosirea lor în propoziție.

Predarea gramaticii trebuie corelată cu predarea literaturii astfel ca textele din *Cartea de citire* să fie utilizate în analiza gramaticală și să ofere exemple de întrebuintare a părților de vorbire în propoziție și în diferite feluri de propoziții, după formă și sens. Trebuie ținut cont ca exemplele să fie simple de analizat. Profesorul poate să adapteze textul pentru ca exemplele să fie tipice.

Ortografia

Elevii trebuie să însușească treptat regulile ortografice, prin recapitularea și exersarea celor învățate și însușirea conținuturilor noi, prin aplicarea diverselor exerciții atât la nivel de cuvânt cât și la nivel de propoziție.

Scrierea denumirilor geografice alcătuite din mai multe cuvinte trebuie corelată cu predarea Naturii și societății – a geografiei ținutului natal..

Este de dorit ca să se facă și corelarea cu materia din matematică privitor la scrierea prescurtată a unităților de măsură. Deoarece materia din matematică se extinde prin introducerea unităților de măsură mai mari, ar trebui la acest nivel atrasă atenția la scrierea lor, în mod aparte a celor care folosesc litera **k** – *kilometru, kilogram* etc.

CULTURA EXPRIMĂRII

Domeniul *Cultura exprimării* cuprinde exprimarea orală și scrisă.

Exprimarea orală a elevilor trebuie dezvoltată prin discuții în care profesorul îi îndrumă pe elevi să pronunțe clar, precis și deslușit propoziții respectând intonația și accentuarea corectă în propoziții. Într-o conversație despre un text literar sau non-literar sau pe o anumită temă, elevii răspund la întrebări, pun întrebări, își exprimă opiniile și atitudinile. Elevii sunt încurajați să formuleze un mesaj oral în care să ofere informații cu exemple din viața de zi cu zi. Profesorul trebuie să creeze oportunități și să îi încurajeze pe elevi să vorbească, să ofere informații, să-și exprime opiniile, sentimentele etc.

În clasa a treia, elevii trebuie încurajați să repovestească, să povestească și să descrie oral și în scris, atât în mod concis, cât și pe larg.

Repovestirea trebuie să aibă un scop și să fie planificată și direcționată. Este necesar ca elevii să fie îndrumați cum să aleagă faptele, cum să distingă informațiile importante de cele secundare și mai puțin importante și cum să urmărească cronologic desfășurarea conținutului. Ar trebui să se țină cont de faptul ca repovestirea să se refere la acele conținuturi care îndeplinesc cerințele programei și care au fost elevilor interpretate/analizate și explicate anterior.

Povestirea este o expresie creativă, indiferent dacă este vorba de realitate sau fantezie, respectiv dacă este vorba despre reproducerea unor întâmplări, evenimente și conținuturi inventate (din lumea imaginației copiilor). Cel mai frecvent se începe cu povestirea întâmplărilor, apoi cu cea a

evenimentelor. Este necesar să se atragă atenția elevilor că povestirea interesantă trebuie să fie dinamică și că pot mai liber să prezinte întâmplările personale, atitudinile, să fie inventivi și originali, să-și exprime în mod plastic emoțiile și trăirile.

Descrierea – la elevi trebuie dezvoltată capacitatea să urmărească cu atenție, să perceapă, descopere, observe, compare și abia apoi să o conceapă ideatic și să o formuleze lingvistic. Elevii ar trebui să localizeze ceea ce este descris (timpul, spațiul, scopul), pentru a alege caracteristicile esențiale (raportul dintre elementele exterioare și interioare) și să prezinte atitudinea personală față de un fenomen oarecare. Având în vedere că descrierea duce adesea la o relație strânsă cu citirea și interpretarea textului (în special al celui literar-artistic), este necesar să se direcționeze în mod constant atenția elevilor spre acele locuri în acele tipuri de texte care sunt bogate în elemente descriptive (descrierea obiectului, interiorului, plantelor și animalelor, personajelor literare, peisajelor etc), deoarece acestea sunt cele mai bune forme de însușire spontană a descrierii ca abilitate permanentă în exprimare. Scopurile și sarcinile acestui tip de exerciții ar trebui să fie treptat extinse – de la descrierile simple ale celor observate până la exprimarea conceptuală, analitică a trăirii realității prin care se va evidenția independența și individualitatea elevilor.

Prin *raportare* se vorbește în mod clar, obiectiv și concis despre un eveniment. La această vârstă, este necesar doar ca elevii să fie informați despre caracteristicile de bază ale acestei forme de exprimare: exactitatea transferului de date, prezentarea autentică a faptelor, simplitatea, lipsa de comentarii personale, experiența subiectivă și imaginarul. Nu este nevoie să se ceară de la elevi să scrie un raport, ci doar să fie încurajați să prezinte sumar și oral informații despre ei (de exemplu, despre o sarcină pe care au îndeplinit-o acasă) sub forma de răspunsuri la întrebările pe care le va pune profesorul. În acest fel, elevii vor exersa să fie economici și preciși în exprimare.

Variația expresiei lingvistice se referă la o selecție și o combinație specifică a mijloacelor lingvistice. Cu ajutorul textelor literare și non-literare, elevii ar trebui să arate diferitele posibilități de utilizare a cuvintelor, sintagmelor și propozițiilor în situații lingvistice formale/neformale, precum și schimbarea sensului lor în funcție de context. Pe parcursul predării practice a culturii exprimării, elevilor le-ar trebui atrasă atenția că este necesar să vorbească în conformitate cu situația de comunicare și cu ea să conformeze mecanismele lingvistice.

În timpul predării culturii exprimării, elevii trebuie să învețe să completeze în mod adecvat diferite formulare simple; de exemplu, formularul de înscriere la o bibliotecă, sau în clubul sportiv, scrierea unei invitații pentru ziua de naștere și altele.

La această vârstă, se realizează diferite exerciții potrivit cerințelor programei (exerciții de ortografie, de limbă, lexical-semantică și de exprimare).

Exercițiile de ortografie reprezintă cel mai bun mod de a învăța regulile ortografice, de a le verifica și de a înlătura greșelile pe care le fac elevii. La această vârstă ar trebui aplicate exerciții de ortografie simple, care sunt potrivite pentru însușirea unei singure reguli de ortografie într-un domeniu ortografic. La însușirea principiilor ortografice, sunt potrivite următoarele exerciții: dictarea, autodictarea, exerciții de completare și alegere a formei corecte a cuvântului.

Cultura exprimării se cultivă la elevi și prin activitățile de joc, în special prin *exerciții lingvistice*, de exemplu, discuția cu un personaj literar, apoi jocuri de situație, sau situații din viața reală, de exemplu, o conversație într-un magazin, la medic și altele. Se pot face și exerciții de extindere și completare a propozițiilor cu diferite părți de vorbire, schimbarea ordinii cuvintelor în propoziție, schimbarea lungimii propoziției și altele.

Prin aplicarea *exercițiilor lexical-semantică* la elevi se creează obișnuința de a concepe și căuta o expresie lingvistică adecvată pentru ceea ce doresc să spună (în funcție de situația de comunicare) și să-și îmbogățească propriul vocabular cu de expresii de acest fel. Dezvoltarea abilității de a se exprima precis și de a înțelege sensul cuvintelor și expresiilor se realizează prin diverse exerciții, de exemplu: să se enumere cuvintele care aparțin diferitelor câmpuri lexicale; cuvintele cu sens opus, dar să fie aceeași parte de vorbire și de același gen și număr; schimbarea persoanei în text; sensul propriu și figurat al cuvântului și altele.

Exercițiile de exprimare dezvoltă la elevi imaginația și creativitatea, motiv pentru care ar trebui să fie aplicate mai des în predarea culturii exprimării. Exercițiile de exprimare sunt în funcție de edificare a unui bun gust lingvistic, a elocvenței și cursivității în exprimare. La această vârstă, cele mai potrivite pot fi următoarele exerciții orale: recitarea, citirea expresivă, redarea scenică a textului dramatic/dramatizat și altele.

În clasa a III-a nu se fac lucrări scrise (teze).

III. MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA PREDĂRII ȘI ÎNVĂȚĂRII

Monitorizarea progresului și evaluarea realizărilor elevilor este formativă și sumativă și se realizează în conformitate cu *Regulamentul privind notarea elevilor în instrucția și educația elementară*. Notarea ar trebui să fie direcționată spre obținerea informațiilor privind modelele de gândire și condițiile în care elevul poate aplica cunoștințele dobândite în timpul predării culturii exprimării în comunicarea formală și neformală de zi cu zi.

Procesul de monitorizare și evaluare a unui elev trebuie să înceapă cu o evaluare inițială a nivelului de realizare a elevului. Accentul trebuie pus pe capacitățile elevului – pe aceea ce elevul poate sau încearcă să facă. În timpul procesului de predare și învățare, profesorul arată elevului în mod continuu și corespunzător calitatea realizării lui, făcând feedbackul suficient de clar și informativ pentru a stimula progresul elevului. Fiecare activitate este o bună ocazie de a evalua progresul și de a oferi un feedback, iar elevii trebuie instruiți și încurajați să-și evalueze propriul progres în realizarea finalităților disciplinei, precum și progresul altor elevi.

Назва предмета	Руски јазик
Циљ	Циљ настави руског јазика то же би шкољар хасновал основни техниќи читаня и писаня по руски, як и же би ше порушало дальши розвој шпикких јазичних компетенцийох пре цо успишнейше организоване и преширйоване власного знаня и виражованя искуства, розви вало самостојноц и критицки дух, пестуюци свидомосц о значеню улоги јазика у чуваню националног идентитета.
Класа	Трета
Рочни фонд годзинох	180 годзини

ВИХОДИ По законченной класи шкољар:	ОБЛАСЦ/ТЕМА	ЗМИСТИ
<ul style="list-style-type: none"> – розликуе файти и под-файти словох у характеристичних случайох – одредзуе основни граматични категории меновнїох, прикметнїох и дїєсловох – применюе основни правописни правила – чита з розуменьем розлични тексти, описуе својо дожице пречитаних кнїжовних дїлох – виноши својо думане о тексту – розликуе кнїжовни файти-лирску писню, приповедку, басну, сказку и драмски текст – одредзуе тему, шор збуваньох, час и место збуваня у пречитаним тексту – менуе главни и побочни подоби и розликуе їх позитивни и негативни прикмети – обачуе основни прикмети лирскей писнї(стих, строфа и рима) – розуми пренешене значене присловки и басни и їх поучноц – розуми идеї кнїжовного дїла – обачуе основни прикмети народней сказки – розликуе народну од авторскей сказки – представя главни прикмети юнакох – обачуе поровнане у кнїжовним дїлу и розуми його улогу – розликуе опис од приповеданя у кнїжовним дїлу – препознава приклади дијалогу у писнї, приповедки и драмским тексту – обачуе гумор у кнїжовним дїлу – чита текст почитуюци интонацию виреченя або стиха – виразно рецитуюе писню и чита прозни текст – виводзи драмски тексти – ясно и розумлїво вигваря обвисцууюце, опитне и викричне виречене, почитуюци одвитууюцу интонацию и логични акцент, павзи, швидкосц и темпо – скапчуе вецей виреченя до кратшей и длугшей целосци – преприповедуюе, приповеда и описуе и на зжати и на обсяжни способ – информуе о збуваньох меркуюци на прецизноц, точноц, обективноц и зжатосц 	<p>ЈАЗИК</p> <p>граматика правопис</p>	<p>Граматика Виречене – поняце и розумене потвердзующих и одрекаюцих, опитних, розповедних и викричних виреченьох. Поняце и препознаване главних членох виреченя. Замерковйоване членох виреченя котри ше вяжу за предикат, а означую час, место и способ и слова котри ше вяжу за субект и гуторя яке дацо чийо дацо и зоз чого дацо. Меновнїки – власни и заеднїцки, род и число. Обачоване меновнїох котри знача дацо зменшане (деминутиви). Меновнїки котри маю вецей значеня, подобне або процивне значене. Материялни и збирни меновнїки. Прикметнїки – описни (замерковйоване значеня, род и число), присвойни и материялни. Особни заменовнїки. Дїєслова – поняца дїї, стан и збуваня. Розликоване формох з котрима ше означуе терашньосц, прешлосц, будучносц и їх препознаване у тексту. Замерковйоване директней и индиректней бешеди и сїї препознаване у тексту. Особни заменовнїки.</p> <p>Правопис Хасноване велькей букви при писаню менох народох и народносцох, вецейчлених географских назвох, шветох, насловох кнїжкох и часописох, менох животиньох. Писане датумох. Наводнїки при писаню директней бешеди, насловох дїлох, назвох школох. Писане словка <i>не</i> зоз дїєсловами и прикметнїками. Писане скраченьох котри ше частейше зяваю.</p>
	<p>КНЇЖОВНОЦ</p>	<p>ШКОЛСКА ЛЕКТИРА</p> <p>Поезия И. Г. Ковачевич, Тисяч радосци М. Горняк, Хто квецу кума М. Ковач, Слунечко и дзивче М. М. Кочиш, Сден чудни швет М. Колошняї, Вик мойого дїда С. Макаї, Амрели В. Мудри, Децембер Д. Папгаргаї, Рано М. Рамач, Яр М. Симунович, Кед раз Д. Радович, Задумайце Н. К. Халджич, Вишивани мост И. В. Рорич, Хлапец облапя швет Руска ародна писня, Дзивчина и лелия Руска народна писня, Дзивоцке лицо – яблукo Руска народна писня, Страка</p> <p>Проза М. Будински, Данко Здогаданко Ш. Гудак, Два слупи М. Канюх, Поради бачика Марца М. Канюх, Хлапец тречи М. Ковач, Марципаня постала квочка М. Ковач, Пребач Е. Кочиш, Шветло у ноци М. Павлович, Шестра Я. Рац, Палачинки Ш. Чакан, Вовк и лїшка Д. Обрадович, Магарец у левовой скорн С. Раичкович, Приповедка о билим коньови М. Горки, Таше О. Вайлд, Себични джин Руска народна приповедка, Як двома пайташе пилї на медведжу скору</p>

		<p>Руска народна приповедка, Чий сон краси Руска народна приповедка, Знаходливи и скупи кум Басна, Вовк и баранче Русийска басна, Вимсцене лішково над вовком Українска народна сказка, Кандур и когут</p> <p>Драмски тексти Д. Папгаргаї, Наталка, дзівче котре любело коні (виривки) С.Макаї, Бавме ше на бини (выбор)</p> <p>Популярни и информативни тексти Вибор популярних и информативних текстох зоз часописа за дзеци Заградка</p> <p>ДОМАШНЯ ЛЕКТИРА М. Будински, Воденічка на стриберним поточку М. Ковач, Дзецински швет Д. Максимович, Выбор з поезії Вибор зоз сучасней поезії за дзеци на руским языку Вибор зоз сучасней прози за дзеци на руским языку</p> <p>Кніжовни понятия: – лирска пїсня – народна сказка – роман – поровнане – персонификация (на уровню препознаваня) – опис – диалог – приповедане – драмске збуване</p> <p>Читане</p> <p>Робота на тексту Читане з розуменьом пречитаного. Прилагодоване швидкосци и гласносци читаня спрам змісту текста. Замерковійоване и обгрунтоване ситуаційох и поступкох подобох, условійох, причинох и пошлїдкох, одкриване и толковане намирох, думкох и похопеньох поєдиних кніжовних подобох и спатранє їх поступкох, справованя и одношеньох. Замерковійоване порученьох на основі конкретних ситуаційох и поєдиносцох у тексту. Обачоване и розликоване основней предметносци уметніцкого текста – пїсня на чувству, проза на описаней події, зражене у драмским тексту. Причини и пошлїдки, медзизависносц акції и реакції. Поручене текста. Обачоване цека події (увод, заплет, розплет).</p> <p>Привиковане школярох на гледане доказох за своєю думанє и твердзєня у самим тексту. Заключоване на основі пречитаного. Привиковане школярох на шлебодне виношенє своїх становискох, упечаткох и одношеня гу описаним зявеньом у кніжовним ділу и у живоце. Скрацоване текста на уровень основного поручєня.</p>
	<p style="text-align: center;">ЯЗИЧНА КУЛТУРА</p>	<p>Усне висловійованє Преприповедованє змісту текстох, филмох, театралних представох и РТВ емисійох – спрам плану у формі пообщєних питаньох, спрам заєднічки направєного плану у виду тезох, по часцох и у цалосци. Приповеданє о збуваньох и заєдніцких дожицох на основі тематичних словох – спрам плану у формі тезох. Описованє предметох, природних зявеньох, животиньох и людзох, з наглашку на виразних прикметох. Описованє предметох з непоштрєдного окруженя, поєдиносцох у природі, живого швета з наводзєньом характеристичних прикметох маюци у оглядзе велькосц, фарбу, звук, функцию и под. Початне розуменє розлики у значєню у зависносци од похаснованих словох истого або подобного значєня (синонимох) и од інтонації виповєдзєного. Основне и прєншенє значєня словох у контексту. Идєнтитєт – приповеданє о себе (автобиография) и о своїх блїзких (фамилия, сушєди, товарише, познати). Припадносц даякому кругу – любитєлє животиньох, природі, филма, музики и под., почитоватєлє даєдних профєсийох, припадносц даякому руху. Комуникация – медзи дзецми, медзи дзецми и старшима, закладанє за даякє зявенє, виражованє прихильносци, процивєня, бизовносци, розположеня.</p> <p>Писанє висловійованє Вежбанє рукопису, швидкосци писаня з наглашку на правилносци и корєктносци записаного. Прєписованє з задатком. Писани одвит на питанє и питанє на задати одвит.</p>

	<p>Диктати – з доповнюваном, творчи, контролни, автодиктат. Преприповедоване у писаней форми змісту текстох спрам плану котри треба же би одвитовал форми вистки (хто, що, дзе, кеди, як, прецо).</p> <p>Приповедане и формоване приповедки спрам задатих тематичних групох словох, писане круга тематичних словох. Описоване предметох по тезох – кратки опис поєдиносцох у природи, опис животиных, опис особи.</p> <p>Заєднічки писани состав зоз подруча преприповедованя, приповеданя, описованя, з цильом же би ше усвоєли основни правила логичного рядошлїду и висловйованно.</p> <p>Писане розглядїнох, винчованкох, писмох, обвисенюх.</p> <p>Вежби у составяню преширеного виреченя по моделох роснуца виреченя (додатки за место, час, способ и под.).</p> <p>Лексични вежби – замяноване меновнікох, прикметнікох и дієсловох зоз словами подобного и противного значеня.</p> <p>Розвиване активного словніка преїг вежбох у менованно предметох и зявенюх (синонимия), гледане и розумененя ниянсох у висловйованно.</p> <p>Два школки писмени задатки у другим полрочю (єдна година за виробок, два за анализу и виправок).</p>
--	--

Ключни поняца: кнїжовносц, язык и язична культура.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧНО-МЕТОДИЧНЕ ВИТВОРЙОВАНЄ ПРОГРАМИ

Наставну програму предмета Руски язык у трецей класи основней школи творя три наставни обласци – Кнїжовносц, Язык и Язична культура. Заснована є на виходох, односно на процесу ученя и школярских посцигнуцох. Змісти вецей не циль сами по себе, але су у функції витворйованя виходох котри дефиновани як функционалне знане школярох так же указую цо школяр годзен зробиц, вивесц, окончит дзекуюци знаньом, становиском и схопносцом котри будовал и розвивал у цеку трецей класи. Витвореносц виходох водзи гу розвиваню компетенційох и то як специфичних предметних, так и общих.

Зоз уводзенюм виходох меня ше и улога наставніка котри достава векши простор и шлебоду виберац и повязовац наставни змісти, методи, поступки и техніки, як и активносци школярох. Ориентация на виходи за циль не ма лєм витворйоване резултатох, але найважнейши постава способ на котри ше учи, односно як ше буде и повязує знане до смислових цалосцох, як ше розвива мрежа поняцох и повязує знане зоз практичним применюванюм.

I. ПЛАНОВАНЄ НАСТАВИ И УЧЕНЯ

Плановане настави и ученя Руского языка облапя правене рочног и оперативних планох, як и писане пририхованюх за години. Рочни план ма у себе число годиных по обласцох розпоредзених по мешацох, у складзе зоз школским календаром, планованим фондом годиных по обласцох и рочним фондом годиных. Препоручене число годиных по предметних обласцох Кнїжовносц – 80 години, Язык – 60 години и Язична культура – 40 години. Шицки обласци ше преплетаю и анї єдну не мож виучовац изоловано од других обласцох. При планованю треба водзиц рахунку о корелациї з другима наставними предметами и функционално повязовац тексти до зродних тематичних цалосцох. Оперативни план треба же би мал рубрику зоз операционализованима виходами, дефинованима наставними єдинками, рубрику за медзипредметну повязаносц и рубрику за евалуацию квалитета планованого, як и други елементи кед су потребни наставнікови. Пририховане за годину подрозумює дефиноване цїля години, дефиноване виходох у одношеню на циль години, плановане активносцох школярох и наставніка, плановане способох преверйованя витвореносци виходох, вибор наставних методох и поступкох ученя, як и наставних средствох хтори буду похасновани.

II. ВИТВОРЙОВАНЄ НАСТАВИ И УЧЕНЯ

КНЇЖОВНОСЦ

Препоручени змісти зоз обласци Кнїжовносц звладую ше у цеку цалого школского рока, зоз помоцу Читанки як основного наставного средства, але и з хаснованюм додатней литератури по вибору наставніка (дзєцински часопис Заградка, кнїжки за дзеци по руски) так же учитель планує их реализацию у складзе зоз индивидуалними характеристиками школярох и вкупними можлівосцами колектива, руководзаци ше зоз виходами ученя.

Корелативносц оможлівена з комбинованюм текстох до зродних тематичних цалосцох спрам розличних критериюмох – природа и улога кнїжовного діла, файти текстох, швидкосц напредованя школярох, рочни часци, значни датуми и швета, окремносц школярского колектива, школи и локалней заєднїци, предметна и медзипредметна повязаносц змістох и виходох и под.

Робота на тексту

У програмским подручу Кнїжовносц бешєда о уводзеню школяра до розуменя кнїжовного діла цо у себе подрозумює розумене и розликоване прозног, поетского и драмского текста, розумене констукції текста як увода, заплета и розплета. Поетски текст школярови презентуєме як мозаичну поетични слику з котру першенствено виражени чувства, Непреривно треба мац у оглядзе же ми школяра пририхтуєме за розумене пренешеного значеня як основу за будуче розумене символох и метафорох, на котрих засновани кажди кнїжовни текст. Кажди уметнічки текст то источашне можліва слика швета, а на тим початним уровню уводзеня школяра до розуменя швета ми хаснуєме средства и способи котри доступни школяровому возрасту. Єден з перших задаткох у тим длугоким процесу то розумене самого текста и наводзєне школяра же би вигледовал значєне словох, фразох и виречєнюх як и же би задумал и могол з другима словами описац поетичну слику.

Читаюци кнїжовноуметнічки тексти и бешєдуюци о нїх школяре розвиваю своєю критичне думанє понеже треба же би мали власне становиско о прикметох и поступкох подобох у тексту. Кнїжовносц треба же би розвивала при школярох емпатию, бо читаюци вони ше кладу на место другого и пробує розумиц поступки и прикмети других людзох.

Вибор лектури у трецей класи барз важни бо школяре треба же би ухадзели до швета кнїжвносци, же би любели читац и у тим були мотивовани, цо мож посцигнуц зоз успишним читаньом. За дальше усовершоване технїки читаня мож вихасновац кратши тексти, дог длужни тексти оможлївою пестоване витирвалосци у читаню. Наставнїк, у зависносци од состава оддзеленя, попри препоручених, вибера и други кнїжовни дїла зоз сучасней рускей поезиї и прози наменей дзецом.

Настава кнїжвносци пестує национални и культурни идентитет школярох, през упознаванє рускей кнїжвносци и культури, але и кнїжвносци и культури других народох.

Прето школска и домашня лектура облапя найвещей кнїжовни дїла руских писательох, але и избрани дїла зоз сербскей кнїжвносци за дзеци, як и репрезентативни дїла за дзеци зоз шветовой кнїжвносци. Попри кнїжовних, школяре читаю и информативни и науко-во-популари тексти, котри мож пренайц у часопису за дзеци Заградка.

Обробок поетских, прозних и драмских текстох оможлївує мотивацію дзецох на рижнородни творчи активносци вязани за дїло – виразне рецитоване, виводзене драмского текста, драматизация приповедкох и драмски бависка, патрене дзединских представох и под.

ЯЗИК

Граматика и правопис

У настави языка школяре ше оспособюю за правилну усну и писану комуникацию на стандартним руским языку. Прето поглядovania у тим програму не унапрямени лем на язични правила и граматични норми, але на їх функцию. Програма унапрямена на розвиванє виходох и школярских компетенцийох за примену граматичних правилох у писаней и бешедней комуникациї.

Основни знаня з морфології ше преширюю у вязи зоз меновнїками, прикметнїками и дїесловами, а уводзи ше нова файта словох, а то особи заменовнїки. Збирни и материялни меновнїки треба увесц аж после повторїovania власних и заеднїчки меновнїкох. Тиж так аж после повторїovania описних прикметнїкох треба обрабц присвойни и материялни прикметнїки. Важне и добре утвердзиц розлику медзи материялними меновнїками и материялними прикметнїками.

Плановани граматични и правописни правила ше не усвоюю и увежбую изоловано, але повязано зоз другима наставними обласцами, без огляду чи то буду похасновани приклади зоз даедного кнїжовного дїла, чи усвоєне правило злпшує школярску усмену або писану комуникацию.

Правописни правила треба обрабц поступне, зоз повторїованьом и увежбованьом скорей наученого и усвоїваньом нових змистох. Вежбац треба як на уровню словох так и на уровню виреченьох. Треба язык обрабц як систем дзе każde слово достава свойо праве значене аж у виреченю дзе воно укаже шицки свойо функции.

ЯЗИЧНА КУЛТУРА

Усне висловїованє

У подручу Язична культура важне спознанє же висловїованє, без огляду чи є усне, чи писане, то основа за каждую квалитетну и розвиту комуникацию.

Усне висловїованє школярох треба розвивац през розгварку у котрей их учитель унапрямує же би ясно и розумлїво вигваряли виреченя, почитуюци интонацию и правилне акцентоване у виреченьох. У водзеной розгварки о тексту, або о одредзеной теми, школяре одвиту на питаня, поставяю питаня, виноша свойо думанє и становиска, информации и чувства.

У трецей класи школяре треба же би преприповедовали, приповедали и описовали и на жжати и на обширни способ и то як усно, так и писмено.

Преприповедованє муши мац свой циль и муши буц планске унапрямене. Школярох треба унапрямиц же би избрани потребни информации, же би видвосли важни од меней важних и же би провадзели хронологийни шор збуваньох. Тексти котри ше преприповедеду пред тим треба анализовац и потолковац.

Приповеданє представа творче виражованє без огляду чи слово о приповеданю даякого реалного дожица, збуваня, або задуманого змиста. Приповеданє треба же би було динамичне, зоз шлєбодним виношеньом особних дожицох, становискох, эмоцияох. Школярох треба оспособїовац и ошлєбодзовац же би у приповеданю були маштовити и оригинални.

Описованє глєда меркующе припатране, обачованє, одкриванє, поровнованє, а аж вєц шлїдзи думкове заокружованє и язичне оформїованє. При описованю школярох треба оспособиц же би просторно, часово и причиново локализовали то цо описую, же би знали вибрац важне од меней важного, як и же би винесли власне становиско спрам того цо описую. Найлєпши приклади за описованє треба пренаходзиц у кнїжовноуметнїцких дїлох.

При оспособїованю школярох за подношенє звита треба им обрабц увагу на точносц преношеня податкох, на правдиве презентованє фактох, на єдноставносц и одсуство особного думаня, власного дожица и видумованя.

Спомоцу кнїжовних и некнїжовних текстох школяром треба указац на розлични можлївосци хаснованя словох, виразох и виреченьох у рижних бешедних ситуацияох, як и на пременку їх значеня у зависносци од комуникативней ситуации.

Бешедни вежби котри треба хасновац у трецей класи то виразне читанє, рецитованє, сценске приказованє драмского або драматизованого текста.

Писанє висловїованє

Писана комуникация подрозумює одношенє школяра зоз текстом. Найчастейши вежби за розвой писаней комуникациї то: преписованє, диктат, писанє одвитох на питаня, опис, писанє преприповедованє текста, писани состави о одредзеной теми итд.

Правописни вежби оможлївою ученє ,увежбовїованє, одклоньованє недостаткох и проверїованє усвоєносци правописних правилох. Тоти вежби треба же би були прости, наменени за усвоїванє лем єдного правописного правила и можу буц у форми диктата, автодиктата, пополньованя, вибераня правилней форми словох и под.

Лексично-семантични вежби преширюю школярски активни словнїк и оможлївою розумєне обсягу значеня словох и фразох. То може буц здумованє тематичней групи словох, словох процивного значеня але наприклад истей файти, або истого роду и числа, пременка часу збуваня, пременка роду, або числа словох, здумованє основного або пренешеного значеня словох и виразох и под.

У другим полрочю треба виплановац два писмени задатки. Перши би требал буц одвити на питаня вязани за избрани и обробени текст, а други преприповедованє вибраного кнїжовного тексту зоз школскей лектури.

III. ПРОВАДЗЕНЄ И ВРЕДНОВАНЄ НАСТАВИ И УЧЕНЯ

Провадзене напредованя и оценюване посцигнуцох школярох треба же би було формативне и сумативне и реализує ше спрам Правилніка о оценюваню школярох у основним образованю и воспитаню. Провадзене и вредноване школяра почина зоз инициалним преценюванюм уровня на хторим ше школяр находзи. Под час реализациї настави и ученя наставник порядно указує школярови на квалитет його посцигнуцох, так же би повратна информация була прилагодзена, достаточно ясна и мотивацийна. Школярох треба оспособювац же би преценювали власне напредоване спрам витворюваня виходох предмета, як и напредоване других школярох.

СЛОВАЧКИ ЈЕЗИК

Názov predmetu **Slovenský jazyk**

Ciel **Cieľom** vyučovania slovenského jazyka je, aby žiaci zvládli základné zásady slovenského spisovného jazyka kvôli ústnemu a písomnému vyjadrovaniu, pestovali povedomie o význame úlohy jazyka v zachovávaní národnej identity; aby boli schopní analyzovať zvolené literárne a iné umelecké diela zo slovenského a svetového umeleckého dedičstva, pestovať tradície a kultúru slovenského národa a rozvíjať interkultúralnosť.

Ročník **Tretí**

Ročný fond hodín **180**

VÝKONY Po skončení ročníka žiak bude schopný:	OBLASŤ/TÉMA	OBSAHY
<ul style="list-style-type: none"> - čítať s porozumením rozličné texty; - opísať svoje pocity po prečítaní literárnych diel; - vyjadriť svoju mienku o texte; - rozlišovať literárne druhy: lyrickú a epickú báseň, poviedku, bájku, rozprávku, román a dramatický text; - určiť tému, poradie udalostí, čas a miesto deja v prečítanom texte; - určiť hlavné a vedľajšie postavy a odlišiť ich kladné a záporné vlastnosti; - určiť základné charakteristiky lyrickej básne (verš, strofa, rým); - pochopiť prenesený význam porekadla a bájky, ako aj ich odkaz/pouučenie; - pochopiť ideu literárneho diela; - určiť základné črty ľudovej rozprávky; - rozlíšiť ľudovú od autorskej rozprávky; - predstaviť hlavné vlastnosti hrdinov; - určiť základné charakteristiky epickej básne; - určiť prirovnanie v literárnom diele a chápať jeho úlohu; - rozlišovať opis od rozprávania v literárnom diele; - uviesť príklady dialógov v básni, poviedke a dramatickom texte; - rozlíšiť humor v literárnych dielach; - čítať text a správne uplatňovať intonáciu vety/verša; - výrazne recitovať báseň a čítať prózny text; - predviesť dramatické texty; - rozlišovať slovné druhy v typických príkladoch; - určiť základné gramatické kategórie podstatných mien, prídavných mien a sloviac; - rešpektovať a uplatňovať základné pravidlá pravopisu; - jasne a zreteľne vysloviť oznamovaciu, opytovaciu a rozkazovaciu vetu, rešpektujúc vhodnú intonáciu, prízvuk, prestávku, tempo; spojiť viac viet do kratšieho celku a dlhšieho celku; - prerozprávať, rozprávať a opisovať stručne a podrobne; - informovať o udalostiach rešpektujúc presnosť, objektivnosť a stručnosť. 	LITERATÚRA	<p>ŠKOLSKÁ LEKTÚRA</p> <p>Lyrická poézia:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Slovenské ľudové piesne: <i>Anička malička, kde si bola, Po nábreží, Pýtali ma</i> 2. Zoroslav Jesenský: <i>Dieta/Pavel Grňa: Stred sveta</i> 3. Krista Bendová: <i>Neboráčik</i> 4. Miroslav Demák: <i>Otcovia dlho rozmýšľajú</i> 5. Ludmila Podjavorinská: <i>Žabiatko/Do školy</i> 6. Mária Rázusová-Martáková: <i>výber z diela</i> 7. Miroslav Válek: <i>Kozmonauti/Ján Turan: Ufó na sidisku (úryvok)</i> 8. Pavel Mučaji: <i>Na ulici v metelici/Mušky z gumipušky</i> 9. Ján Navrátil: <i>Materská reč</i> 10. Pavol Štefánik: <i>Vianočný počítač</i> 11. hymna vašej školy 12. Vianočné koledy a novoročné vinše, krátke formy ľudovej slovesnosti <p>Poézia s epickým obsahom</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lubomír Feldek: <i>Telefón/Kto to mamke pomáha</i> <p>Próza</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ezop: <i>Zajac a korytnačka/Dositiej Obradović: výber z bájok</i> 2. Ľudové rozprávky: Popoluška 3. Slovenská ľudová rozprávka: <i>Medved' a liška, Zlatá priadka, Mechúrik-Koščúrik s kamarátmi</i> 4. František Krentz: <i>Jánošík a pánske pivo</i> 5. Karol Pém: Vianočný pozdrav 6. Daniel Hevier: <i>Cisár a pisár</i> 7. Zoroslav Jesenský: <i>Nolembor/Nepokoj v triede</i> 8. Mirko Gašpar: <i>Dobrosrdečná bosorka Marta/Sánkovačka s dedom Jozefom</i> 9. Juraj Tušiak: <i>O jedinečnom kráľovi/Dá sa to vydržať?</i> 10. Krista Bendová: <i>Opice z našej police (úryvok)/Klamárik-somárik</i> 11. T. Čelovský: <i>Telefón/Rád chodím do školy</i> 12. Štefan Moravčík: <i>Kto druhému jamu kope, sám do nej padá/</i> Yak Rivais: <i>Aký otec, taký syn</i> 13. Hana Zelinová: <i>O maľovanom vajičku</i> 14. Mária Ďuričková: <i>Darček</i> 15. Johana Špiri: <i>Heidi (úryvok)</i> 16. Jozef Pavlovič: <i>Narodenie Tichej noci/Ako sa mrkva dožila najväčšej zimnej krásy</i> 17. Dragan Lukić: <i>Učiteľ'</i> <p>Dramatické texty</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tatiana Lucká: <i>Môj veľký brat výmyselník</i> 2. Slovenská ľudová rozprávka: <i>Soľ nad zlato</i> Anna Nemogová-Kolárová: <i>výber</i> 3. Detské ľudové hry: <i>Keď som včera prala šaty, Na húsky, Na slepú babu, Ani-Ani-Anička...</i> <p>Populárne a informatívne texty</p> <p>Výber z ilustrovaných encyklopédií a časopisov pre deti o významných osobnostiach slovenského jazyka, literatúry a kultúry.</p> <p>DOMÁCA LEKTÚRA (výber najmenej troch diel)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jozef Ciger Hronský: <i>Smelý zajko, Smelý zajko v Afrike</i> 2. Michal Babinka: <i>Ako rástol Igorko/výber z poézie</i> 3. Zo súčasnej slovenskej poézie a prózy pre deti – výber 4. bratia Grimovci: <i>Rozprávky (tri rozprávky podľa výberu)</i>

		<p>Literárne pojmy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – lyrická báseň, – hymna, – epická báseň, – ľudová rozprávka, – román, – prirovnanie, – personifikácia (na úrovni prepoznávania), – opis, – dialóg, – rozprávanie, – epický hrdina, – dramatický dej
	<p>JAZYK</p> <p>gramatika, pravopis a ortoepia</p>	<p>Slovné druhy: Podstatné mená pomnožné a hromadné –typické príklady takto: (pomnožné – typické príklady: okuliare, nožnice, nohavice; hromadné – typické príklady: listie, tŕnie, ľud); Prídavné mená (prívlastňovacie, vzťahové: zlatý, daždivý, pšeničný...); rod a číslo prídavných mien; zámená (osobné zámená); slovesá; osoba a číslo sloviess. Rozdelenie slov na konci riadku (hranica na samohláske). Priama reč (prvý a druhý model). Nepriama reč. Veľké písmeno: písanie mena národov, viacčlenných zemepisných názvov (pohorí, riek, jazier, morí a pod.), sviatkov, názvov kníh a časopisov; Písanie prívlastňovacích prídavných mien vytvorených z vlastných mien (koncovka: <i>-in, -ov, -ský</i>) Vybrané slová vo frekventovaných slovách. Úvodzovky (v priamej reči); písanie názvu diela, názvu školy,... Koncovka <i>-ou, -ov</i>. Skratky (jednotky miery pre hmotnosť, dĺžku, čas, objem kvapalín).</p>
	<p>JAZYKOVÁ KULTÚRA</p>	<p>Kratšie a dlhšie texty – literárne a neliterárne, ako aj nelineárne texty. Rozprávanie príhod a zážitkov, skutočných a vymyslených (ústne a písomné). Opis ľudí, zvierat a prírody (podľa plánu) – ústne a písomne. Rôzne komunikačné situácie (komunikácia s dospelými a s rovesníkmi; v škole, v obchode, telefonický rozhovor, pozdravovanie sa, gratulácie a pod.). Obohacovanie slovnej zásoby: slová s rovnakým alebo podobným významom; slová s opačným významom; slová, ktoré označujú zmenšené alebo zväčšené niečo (so zodpovedajúcimi textami v literatúre). Pravopisné cvičenia: cvičenia s obmenami, dopĺňaním a voľbou správneho slovného tvaru; diktát a autodiktát. Jazykové cvičenia: rozšírenie a dopĺňanie viet rozličnými slovnými druhmi, zmena poradia slov vo vete, zmena dĺžky viet. Lexikálno-syntaktické cvičenia: slová, ktoré patria do odlišných tematických celkov; slová s opačným významom alebo rovnakého druhu, rovnakého rodu a čísla, zmena gramatickej osoby v texte, základný a prenesený slovný význam a iné. Štylistické cvičenia: zostavovanie rozprávok na základe zadaných slov; zhmutie alebo rozšírenie známej rozprávky (textu), výmena konca rozprávky (textu); pokračovanie rozprávky na základe zadaného úvodu; zmena postoja (napr. Uviesť do textu nové osoby; umiestniť rozprávku do ďalšej budúcnosti...).</p> <p>Hovorové cvičenia: recitovanie, výrazné čítanie, scénické predstavenie dramatického/zdramatizovaného textu a pod.</p>

Kľúčové pojmy: literatúra, slovenský jazyk a jazyková kultúra.

POKYNY NA DIDAKTICKO-METODICKÚ REALIZÁCIU PROGRAMU

Program vyučovania a učenia *slovenského jazyka* založený je na výkonoch, respektíve na procese učenia a žiackych výkonoch. Vzdelávacie výkony predstavujú opis zjednotených vedomostí, zručností, postojov a hodnôt, ktoré žiak buduje, rozširuje a prehľbuje cez tri vzdelávacie oblasti tohto vyučovacieho predmetu.

I. PLÁNOVANIE VYUČOVANIA A UČENIA

Plánovanie vyučovania a učenia zahŕňa vypracovanie ročného a operatívnych plánov, ako aj zveľadenie príprav na hodinu/deň/týždeň. *Ročný plán* sa vypracúva vo forme Ganttovho diagramu a obsahuje počet hodín podľa oblastí, ktoré sú rozvrhnuté podľa mesiacov a v súlade so školským kalendárom, plánovaným počtom hodín podľa oblastí a ročným fondom hodín.

Program vyučovania a učenia predmetu *Slovenský jazyk* v druhom ročníku základnej školy obsahuje tri vzdelávacie oblasti: literatúru, jazyk a jazykovú kultúru. Odporúčané rozdelenie hodín podľa vzdelávacích oblastí: literatúra – 80 hodín, jazyk – 60 hodín a jazyková kultúra – 40 hodín. Všetky tri oblasti sa navzájom integrujú a ani jedna sa nemôže vyučovať oddelene a bez vzájomnej spätosti s inými oblasťami.

K ročnému plánu sa zostavuje aj zoznam textov, ktoré sú rozvrhnuté na každý mesiac a zároveň aj zoznam diel na domácu lektúru. Mesačný rozvrh textov, ako aj doteraz, sa zakladá na zoskupovaní textov a zároveň spájaním textov podľa rôznych kritérií – podstata a úloha literárneho diela; druhy textov; účel textov: na získavanie gramotnosti/čítanie/čítanie s porozumením/prerозprávanie/analýza; rýchlosť napredovania žiakov; ročné obdobia; významné dátumy a sviatky; zvláštnosti žiackeho kolektívu, školy a lokálne spoločenstvá; predmetová a medzipredmetová spätosť

obsahov a výkonov; medzipredmetové kompetencie atď. Teda, korelácia sa umožňuje kombinovaním textov do podobných tematicko-motívových celkov podľa rôznych kritérií. Príklady funkčného spájania textov podľa podobnosti diel môžu byť nasledujúce (ale vôbec nie jediné):

– z detského sveta (Zoroslav Jesenský: *Nolenber* – Johana Špiri: *Heidi* (úryvok) – Juraj Tušiak: *Dá sa to vôbec vydržať?* – Ľubomír Feldek: *Telefón*– Šavol Štefánik: *Vianočný počítač* – Mária Ďuričková: Darček)

– rodina (Ľubomír Feldek: *Kto to mamke pomáha* – Mirko Gašpar: *Sánkovačka s dedom Jozefom* –);

– humor (Pavel Mučaji: *Mušky z gumipušky*, Mária Rázusová-Martáková (výber z diela – Ľudmila Podjavorinská : *Žabiatko a Do školy* – Krista Bendová: *Opice z našej police* – Daniel Hevier: *Cisár a pisár*);

– opis (Hana Zelinová: *O maľovanom vajičku* – Karol Pém: *Vianočný pozdrav* – Pavel Mučaji: *Na ulici v metelici*);

– svet rozprávok (slovenské ľudové rozprávky, ľudové rozprávky, bájky, Mirko Gašpar: *Dobrosrdečná bosorka Marta* – Juraj Tušiak: *O jedinečnom krľovi*); z ľudovej slovesnosti: Štefan Moravčík: *Kto druhému jamu kope, sám do nej padá*/Yak Rivais: *Aký otec, taký syn*

– významný slovenský hrdina Jánošík (František Krentz: *Jánošík a pánske pivo*);

– zo sveta detskej fantázie: Miroslav Válek: *Kozmonauti* – Ján Turan: *Ufo na sídlisku*); dieťa, ako stred sveta (Zoroslav Jesenský: *Dieťa* – Pavel Grňa: *Stred sveta*).

Uvedenými príkladmi sa poukazuje na to, ako sa ten istý text môže spojiť s inými na rôzne spôsoby podľa rôznych motívov alebo tónu rozprávania.

Výber lektúry pre tretí ročník je veľmi dôležitý, lebo by žiaci mali ďalej vstupovať do sveta literatúry, radi čítať a byť v tom motivovaní, čo sa dosahuje predovšetkým úspechom v čítaní (preto sú v zozname lektúry krátke texty a diela, ale aj dlhšie vzhľadom na druhý ročník a žiakom tematicky a štýlovo veľmi blízke, aby sa ďalej pestovala vytrvalosť v čítaní). Na druhej strane, v tomto veku je dôležité, aby žiaci spoznali texty rôznych žánrov, ako aj navzájom, vzhľadom na obdobie v ktorom vznikli, odlišné diela. V lektúre sa teraz nachádzajú, aj v rámci literárno-teoretických pojmov, tradičné druhy (ľudová rozprávka a ľudová hrdinská báseň).

V literatúre sa uvádzajú 4 ľudové rozprávky, aby žiaci pri čítaní fantastických a zvieracích rozprávok mohli posudzovať rovnaké a odlišné prvky, pozorovať hlavného hrdinu a jeho vlastnosti, vzťah hlavného hrdinu a jeho pomocníkov, víťazstvo dobra nad zlom. Literatúra ponúka aj povest' o Jánošíkovi *Jánošík a pánske pivo*, aby sa žiaci oboznámili s hrdinom slovenského národa, žiakom treba v krátkosti prezentovať jeho osobnosť a úlohu v minulosti slovenského národa a len potom prečítať povest', aby žiaci mohli pochopiť prečo sa Jánošík uvádza ako kladný hrdina.

V treťom ročníku sa ako aj v prvom a druhom ročníku čítajú texty na pokračovanie, čím sa má na niekoľkých plánovaných hodinách podľa plánu a programu, ktorý si učiteľ/ka sám/sama vytvorí a určitou dynamikou čítajú a analyzujú uvedené literárne diela. Aspoň dva dlhšie texty treba dať žiakom prečítať si na domácu so zadanou úlohou a v škole potom čítať, ako nacvičený text s výrazným prednesom a urobiť rozbor s dejovou postupnosťou a prerozprávaním, pri čom podrobný opis treba robiť na pokračovanie zapájajúc viac žiakov a krátky opis s vytýčením podstaty môžu prerozprávať lepší žiaci.

REALIZÁCIA VYUČOVANIA A UČENIA

LITERATÚRA

Vo výučbe literatúry najdôležitejšie je u žiakov rozvíjať lásku k škole (využívajúc z čítanky a z Cd-čka báseň Ľudmily Podjavorinskej *Do školy* a text Dragana Lukiča *Učiteľ*, báseň Vladimíra Reiséla *Knižka*, Tomáša Čelovského *Rád chodím do školy*), budovať pocit pekného a hodnotného, pestovať vkus. Čítanie potrebuje čas, vytrvalosť a oddanosť a pestovanie týchto vlastností je základom ďalšieho učenia. Prostredníctvom čítania literárno-umeleckých textov a rozhovorom o nich na hodine, buduje sa kritické myslenie, lebo žiaci majú mať názor na konanie a vlastnosti postáv, ako aj na rôzne udalosti v texte. Je obzvlášť dôležité, aby literatúra u detí intenzívne rozvíjala empatiu tým, že sa od čitateľov žiada, aby sa postavili do pozície druhého a aby pochopili najrôznejšie charakteristiky a konanie postáv. Výučba literatúry posilňuje národnú a kultúrnu identitu žiakov tým, že spoznávajú svoju literatúru a kultúru, ako aj literatúru a kultúru iných národov.

Školská lektúra je rozčlenená podľa literárnych druhov – *poézia, próza, dramatické texty pre deti* a obohatená výberom náučno-populárnych a informatívnych textov. Povinná časť školskej lektúry pozostáva hlavne z diel, ktoré patria do základného národného korpusu, ale je obohatená aj dielami pre deti zo svetovej literatúry: Johana Špiri *Heidi*, Karol Pém: *Vianočný pozdrav* a Yak Rivais: *Aký otec, taký syn*.

Domáce čítanie zahŕňa významné prozaické a poetické diela domácej a svetovej literatúry, z čoho treba spracovať tri:

1. Jozef Cíger Hronský: *Smelý zajko, Smelý zajko v Afrike*

2. Michal Babinka: *Ako rástol Igorko*/výber z poézie

3. zo súčasnej slovenskej poézie a prózy pre deti – výber

4. bratia Grimovci: Rozprávky (tri rozprávky podľa výberu) Výber diel je vekuprimeraný žiakom.

Jednotlivé diela z povinného korpusu sú voliteľné. Učiteľovi sa odporúča, aby spracoval najmenej:

– tri ľudové piesne

– najmenej dve ľudové rozprávky, z čoho jedna má byť zvieracia; najmenej dve bájky: *Zajac a korytnačka* a aspoň jednu z diela Dositeja Obradoviča

– pri výbere básní prihliadať na básne, v ktorých je dialóg a v ktorých je epický opis

– najmenej jedno dielo Ľudmily Podjavorinskej, Márii Rázusovej Martákovovej a Kristy Bendovej

– spracovať texty s výchovným aspektom ochrany prírody (na CD-čku text Dany Hlavatej *O lietajúcom papieri*), vzťahu k dospelým (Ľubomír Feldek *Kto to mamke pomáha*, Miroslav Demák *Otcovia dlho rozmýšľajú*) a ku spolužiakom

– Voliteľnosť umožňuje učiteľovi väčšiu kreativitu pri dosahovaní výkonov. Programom sa podporuje spoznávanie sa žiakov s významnými osobnosťami slovenského jazyka, literatúry a kultúry. Nevyhnutné je žiakom prezentovať význam zaznamenávania svitakov a prezentovať slovenské tradičné zvyky a obyčaje: Pavol Štefánik *Vianočný počítač*, Jozef Pavlovič *Narodenie Tichej noci*

Pri spracovaní literárnych diel si žiaci rozvíjajú prvé literárno-estetické skúsenosti a formujú si vlasný postoj a opodstatňujú ho k dielu, ktoré počúvajú alebo čítajú. Pri interpretácii textov školskej a domácej lektúry, ale aj populárnych, informatívnych textov z časopisov pre deti, encyklopédií a pod. je potrebné všimnúť si tému, hlavné udalosti, priestorové a časové vzťahy v prečítanom texte, ponaučenia a dôležité detaily v opisoch bytostí a prírody; všimnúť si hlavné a vedľajšie postavy v literárnom diele, ich pozitívne a negatívne vlastnosti a postupy; ich emocionálne stavy a rozlišovať pojmy dobro a zlo.

Žiak by si mal všimnúť formálne rozdiely medzi poéziou, prózou a dramatickým textom a ich základné charakteristiky (napríklad neprítomnosť fabuly v lyrike, rytmus veršov a strof, prítomnosť rýmov alebo sled udalostí v epike a dramatickom diele), ale nie na úrovni definovania pojmov. Žiak by mal rozlišovať literárne druhy: lyrickú báseň (uspávanku a vtipnú báseň – podľa melódie prednesu) od poviedky (bájk a rozprávky) a dramatického textu, ale bez uvádzania definície literárno-teoretických pojmov. Podrobnejšie terminologické určovanie sa uvádza postupne v starších ročníkoch.

Žiak by mal pochopiť prenesený význam hádanky, ale existujúce štylistické postupy v nej sa nemenujú; rozpoznať žáner básne ako príbehu s preneseným významom (nevádza sa pojem alegórie); že v rozprávkach a bajkách postavy môžu byť aj zvieratá, rastliny, predmety, antropomorfné bytosti (Šťastie, Nádej) alebo ľudia, má pochopiť prenesený význam bajky, odhaliť a vysvetliť ponaučenie. Žiaci sa učia vysvetľovať porekadlá.

Pri spracovaní literárnych textov žiaci si rozvíjajú prvé literárno-estetické skúsenosti a vytvárajú vlastné postoje o diele, ktoré počúvajú alebo čítajú. Učiteľ podnecuje žiakov, aby vyjadrili svoje názory a argumentovali ich príkladmi z textu.

Poéziu (uspávanku, vtipnú a opisnú báseň) a prózu sa žiaci neučia rozlišovať na teoretickej úrovni. Prirovnanie ako štylistický prostriedok sa tiež nespracúva na teoretickej úrovni, ale sa od žiakov očakáva, aby si ho všimli v texte a aby uvádzali jednoduché príklady prirovnaní z každodenného života (napríklad: červená ako ruža, rýchly ako zajac, usilovný ako včela atď.).

Pri spracovaní dramatických textov pre deti žiaci sa motivujú k radu tvorivých aktivít, ktoré vznikajú v súvislosti s dielom (scénické predvedenie – predvádzanie dramatického textu, divadelné hry, bábkové divadlo, dramatizované dialógy, sledovanie detských divadelných predstavení, nahrávanie a komentovanie dramatizovaných úryvkov). Žiaci si tiež osvojujú pravidlá správania v divadle.

Rozvíjanie literárnych pojmov u žiakov neznamená učenie definícií, ale pomenovanie a opisné vysvetľovanie pojmu; určovanie úlohy určitého pojmu v literárno-umeleckom texte.

Literárne diela, ktoré boli sfilmované (*Sol nad zlato, Popoluška, Kráska a zver, ...*) môžu poslúžiť na komparatívnu analýzu a zisťovanie rozdielov medzi literatúrou a filmom, na základe ktorej môžu žiaci prísť k záveru o podstate dvoch médií a rozvíjať svoju mediálnu gramotnosť. Žiakov možno usmerniť aj na iné filmy s podobnou tematikou (detské dobrodružstvá alebo dobrodružstvá vo svete fantázií, dospievajúce osamelého dieťaťa a pod.).

Učiteľom a žiakom môžu vhodne poslúžiť aj audio zápisy, ktoré majú na CD k čítankám, keďže je na nich vzorný prednes so správnou dikciou a výslovnosťou. Tiež treba do vyučovania vnášať početné tvorivé a bádateľské aktivity, ktoré systematizujú učivo (asociácie, tvorivé skladačky, interaktívne úlohy a kvízy).

JAZYK

Vo vyučovaní jazyka žiaci sa uschopňujú pre správnu ústnu a písomnú komunikáciu v spisovnom slovenskom jazyku. Program je usmernený na vývoj dosiahnutia výkonov a získanie žiackych kompetencií na uplatnenie gramatických pravidiel v písomnej a ústnej komunikácii.

Požiadavky v tomto programe nie sú usmernené len na osvojenie jazykových pravidiel a gramatických noriem, ale aj pochopenie ich funkcie a správne uplatnenie v ústnom a písomnom vyjadrovaní.

Gramatika

V programe sú uvedené nové obsahy z gramatiky a už spracované učivo v prvom a druhom ročníku sa opakuje a prehľbuje.

Základné vedomosti z morfológie sa rozširujú vedomosťami, ktoré sa viažu k podstatným menám, prídavným menám a slovesám, uvádza sa nový slovný druh: zámená (len osobné). Dva nové druhy podstatných mien: pomnožné a hromadné podstatné mená. Tieto dva druhy podstatných mien treba spracovať po zopakovaní gramatických kategórií podstatných mien rod a číslo. Zdôrazniť na typických príkladoch, že pomnožné podstatné mená, majú iba množné číslo (nožnice, okuliare, nohavice, dvere, vidly, ústa) a hromadné podstatné mená iba jednotné číslo – tiež iba na zopár typických príkladoch (lístie, tnie, ľud, námorníctvo). Po zopakovaní akostných prídavných mien uviesť privlastňovacie prídavné mená *-in, -ov* na jednoduchých prípadoch – matkin, spolužiačkin, učiteľkina a pod. a otcov, spolužiakov, učiteľov a zdôrazniť pravopisné pravidlá, ktoré sa uplatňujú pri písaní privlastňovacích prídavných menách (*-in* s mäkkým *i* a koncovka *-ov*). Poukázať na vzťahové prídavné mená len na zopár typických príkladoch: pšenica – pšeničný, zlato – zlatý, dážď – daždivý. Aby sa určil rod a číslo prídavných mien, treba si zopakovať rod a číslo podstatných mien a poukázať žiakom na zhodnosť podstatného mena s prídavným menom v rode a čísle, bez uvádzania nových termínov. Uvádzanie osobných zámen zahŕňa len základné tvary a ich nadväznosť so slovesami, vlastne ich číslo, čo je podmienku na vysvetlenie nadväznosti podnetu a prísudku v ďalšom ročníku.

Slovné druhy si treba najprv všimnúť na izolovaných príkladoch (v základnom tvare) a potom ich nacvičovať označiť aj vo vete.

Vyučovanie gramatiky treba nadväzovať s učivom literatúry, tak že literárne diela z *Čítanky* sa môžu využiť na gramatické analýzy a poslúžiť ako príklad použitia slovných druhov vo vete a rôznych druhoch viet podľa obsahu a členitosti. Treba rihľadať na to, aby príklady boli jednoduché na analýzu. Učiteľ si môže prispôbiť text, tak aby príklady boli typické.

Pravopis

Pravopisné pravidlá si žiaci majú osvojiť postupne, nacvičujúc už získané vedomosti z prehľbením novými obsahmi za pomoci rozličných cvičení ako na úrovni slov, tak aj na úrovni viet.

Písanie viacčlenných geografických pojmov je potrebné nadväzovať s vyučovaním prírody a spoločnosti – rodiskovou geografiou.

Potrebné je vykonať koreláciu s vyučovaním matematiky pri písaní skratiek pre jednotky miery.

Pravopisné cvičenia umožňujú žiakom venovať osobitnú pozornosť pravopisným požiadavkám a ich funkcií v texte. Systematické uplatňovanie zodpovedajúcich pravopisných cvičení umožňuje, aby teoretické pravopisné vedomosti včas prerástli na zručnosť, ako aj na praktické a spontánne uplatňovanie pravopisných pravidiel. Pravopisné cvičenia sú najlepším spôsobom, ako sa pravidlá pravopisu naučiť, overiť si ich, všimnúť si chyby a opraviť ich. V tomto veku by sa mali používať jednoduché pravopisné cvičenia, vhodné na ovládanie jedného pravopisného pravidla z jednej pravopisnej oblasti. Pravopisné cvičenia je potrebné pripravovať rešpektujúc princíp postupnosti, systematickosti, jednoty teórie a praxe. Pri ovládaní pravopisu je vhodné použiť nasledujúce pravopisné cvičenia: odpisovanie, diktáty a samostatné písanie.

JAZYKOVÁ KULTÚRA (ÚSTNE A PÍSOMNÉ VYJADROVANIE)

Rozvíjať a zdokonaľovať jazykovú kultúru žiakov je jednou z najdôležitejších úloh vyučovania materinského jazyka. Jej konečným cieľom je, aby žiaci mali schopnosť kvalitne a prakticky účelovo ústne a písomne komunikovať.

Oblasť *Jazyková kultúra* obsahuje ústne a písomné vyjadrovanie.

Ústne vyjadrovanie si žiaci majú rozvíjať prostredníctvom rozhovoru, pri čom ich učiteľ usmerňuje, aby sa vyjadrovali jasne, presne a výstižne uctievajú správny prízvuk a intonáciu vety. Pri vedenom rozhovore o literárnych a neumeleckých textoch alebo určenej téme, žiaci odpovedajú na otázky, kladú otázky, vynášajú svoje postoje a stanoviská. Žiakov treba posmeľovať, aby formulovali ústny odkaz, pri čom predstavia informácie na príkladoch z každodenného života. Učiteľ má vytvárať príležitosti a podnecovať žiakov aby hovorili, podávali informácie, svoju mienku, pocity atď.

V treťom ročníku by sa žiaci mali podnecovať prerazprávať, rozprávať a opisovať zhrnuto a obsérne aj v ústnej aj v písomnej podobe.

Prerazprávanie musí mať svoj cieľ, byť plánované a usmerňované. Potrebné je usmerňovať žiakov, ako si voliť fakty, ako vyčleniť podstatu od vedľajšieho a menej podstatného a ako sledovať chronologický sled udalostí. Mali by sa prerazprávať len tie obsahy, ktoré sú zahrnuté programom a ktoré sú so žiakmi pred tým vysvetlené/analyzované, predostrené a vysvetlené.

Rozprávanie predstavuje tvorivé bádanie, bezohľadu na to, či je v pazadí skutočný ribeh alebo vymyslený, poťazne či sa reprodukuje ozajstný zážitok, príbeh, udalosti alebo predstaveného si obsahu (zo sveta detskej fantázie). Najčastejšie sa začína s rozprávaním zážitkov a až potom sa rozprávajú príbehy. Potrebné je poukázať žiakom na zaujímavé rozprávanie, ktoré má byť dynamické, ako aj na to, že môžu voľnejšie predstaviť svoje zážitky a postoje, aby boli tvoriví a originálni a aby sa emocionálne a obrazotvornej vyjadrovali. Pri nacvičovaní rozprávaní sa môžu využiť texty z CD-čka, ako aj texty o odlišnostiach, napr. Pavel Grňa *Citrón a pomaranč* alebo texty Ludmily Hurbanovej *Kačica a sliepka*.

Opisovanie – uschopňovať žiakov, aby pozorne sledovali, vnímali, objavovali, zisťovali, porovnávali, a iba potom svoje postrehy zmysluplne zakružkovali a jazykovo sformovali. Žiaci by mali lokalizovať to, čo opisujú (určiť čas, priestor, dôvod), určiť základné vlastnosti (vzťah vonkajších a podmienené vnútorných) a vyjadriť osobný postoj/vzťah k danému javu. Keďže sa opisovanie často spája s čítaním a posudzovaním textu (zvlášť literárno-umeleckého), treba stále usmerňovať pozornosť žiakov na tie miesta, v tomto druhu textov, ktoré majú mnoho prvkov opisu (opis prírody, ročných období, predmetov, rastlín a živočíchov, literárnych postáv a pod.), lebo sú to aj najlepšie vzory na spontánne osvojovanie techník opisovania ako trvalej zručnosti. Ciele a úlohy takéhoto druhu cvičení by mali byť postupne zložitejšie – od jednoduchého opisu toho, čo je viditeľné až po premyslené analytické vyjadrenie zážitej skutočnosti, v ktorom bude zdôraznená samostatnosť a individualita žiaka.

Podávaním správy sa jasným, objektívnym a stručným spôsobom hovorí o nejakej udalosti. V tomto veku sa žiakom poukazuje iba na základné charakteristiky tejto formy vyjadrovania: na správnosť prenosu údajov, autenticosť prezentovania faktov, jednoduchosť, na neprítomnosť osobných komentárov, subjektívnych pocitov a imaginárneho. Nie je potrebné, aby žiaci písali správu, potrebné je povzbudiť ich, aby stručne ústne informovali o sebe (napr. o vypracovanej úlohe doma) v tvare odpovedí na otázky, ktoré kladie učiteľ/ka. Týmto spôsobom sa žiaci učia ekonomickosti a precíznosti pri vyjadrovaní.

Pri výučbe jazykovej kultúry žiaduce je uschopňovať žiakov, aby správne vyplnili jednoduché tlačivá: napríklad tlačivo pre zápis do knižnice alebo do športového klubu, napísali pozvánku na narodeniny a pod.

V tomto veku realizujú sa rôzne programové cvičenia (pravopisné, jazykové, lexikálno-sémantické a hovorové cvičenia).

Pravopisné cvičenia sú najlepším spôsobom ako sa naučiť pravopisné pravidlá, ako si ich overiť a ako existujúce chyby odstrániť. V tomto veku je žiaduce uplatňovať jednoduché pravopisné cvičenia, ktorými sa nacvičuje jedno pravopisné pravidlo z jednej pravopisnej oblasti. Pri zdolávaní pravopisných pravidiel môžu sa používať pravopisné cvičenia: diktát, autodiktát, dopĺňovačky, výber správneho tvaru slova...).

Jazyková kultúra žiakov sa pestuje prostredníctvom hravých aktivít, najmä prostredníctvom jazykových cvičení. Druhy hier treba voliť podľa záujmov žiakov alebo v kontexte obsahu vyučovania. To môžu byť hovorové cvičenia, napríklad rozhovor s literárnou postavou, potom situčné hry, prípadne skutočné situácie, napríklad rozhovor v obchode, rozhovor u lekára. Možno si zvoliť aj rébusy, hádanky, rečovanky, riekanky, vyčítanky, jednoduché krížovky, osemsmierovky, asociácie, tvorenie viet, rozvíjanie zadaných viet. Pri nacvičovaní frazeológie sa môžu ako východiskové texty použiť bájky, básne Michala Dugu *Osud ľavej nohy*, text Anny Majerovej *Zub múdrosti*, Michala Babinku: *Pride na psa mráz?*, text Yaka Raisa *Aký otec, taký syn*, Štefan Moravčík *Kto druhému jamu kope, sám do nej padá*.

Lexikálno-sémantickými cvičeniami sa obohacuje slovná zásoba žiakov a poukazuje sa nimi na rôzne možnosti pri voľbe slov a výrazov a usmerní na ich účelovejšie využitie. Uplatnením lexikálno-sémantických cvičení sa u žiakov vytvára zvyk premýšľať a hľadať adekvátny jazykový výraz na to, čo chcú vyjadriť (v závislosti od komunikačnej situácie) a zvyšuje sa fond takých výrazov v ich slovnej zásobe. Druhy takých cvičení tiež treba zladíť so záujmami žiakov a vyučovacími obsahmi. Zmysel pre presné vyjadrovanie a porozumenia významu slov a výrazov rozvíja sa prostredníctvom rôznych cvičení, napríklad: slová s opačným významom ale rovnakého slovného druhu a rodu a čísla, zmena gramatickej osoby v texte, základný a prenesený význam slova a iné.

Hovorové cvičenia podnecujú u žiakov obrazotvornosť, kreativnosť, a preto je potrebné vo výučbe jazykovej kultúry používať ich častejšie. Hovorové cvičenia majú funkciu budovania dobrého jazykového vkusu, elokventnosti a plynulosti vyjadrovania. V tomto veku sú najvhodnejšie nasledujúce ústne cvičenia: recitovanie, výrazné čítanie, scénické predvádzanie dramatického/dramatizovaného textu a podobne.

V treťom ročníku sa nepíše žiadna písomná práca.

III. SLEDOVANIE A HODNOTENIE VYUČOVANIA A UČENIA

Sledovanie napredovania a hodnotenie dosiahnutia výkonov žiakov formatívne a sumárne a realizuje sa v súlade s *pravidlami o známkovaní žiakov v základnom vzdelávaní a výchove*. Proces sledovania a hodnotenia jedného žiaka treba začať iniciálnym odhadom úrovne, na ktorej sa žiak nachádza. Odporúčajú sa vstupné a výstupné testy. Počas procesu vyučovania a učenia učiteľ sústavne a primeraným spôsobom upozorňuje žiaka na kvalitu jeho dosiahnutých výsledkov tak, aby spätná informácia bola prispôbena, dostatočne jasná a informatívna, aby mala úlohu podporujúcej spätnej informácie. Každá aktivita je dobrá príležitosť na hodnotenie napredovania a získavaním spätnej informácie žiakov treba uschopňovať a podnecovať, aby hodnotili vlastné napredovanie v dosiahnutí výkonov predmetu, ako aj napredovanie iných žiakov.

Назив програма: МАТЕРЊИ ЈЕЗИК/ГОВОР СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ

БОСАНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ

Naziv predmeta **Bosanski jezik sa elementima nacionalne kulture**

Cilj Cilj učenja *bosanskoga jezika sa elementima nacionalne kulture* je sticanje znanja o osobnostima bosanskoga jezika, književnosti i kulture Bošnjaka, kao i razvijanje sposobnosti i vještine upotrebe jezika u različitim životnim, svakodnevnim komunikacijskim situacijama, te razvijanje svijesti o sopstvenom nacionalnom identitetu, vrijednovanju vlastitog kulturnog stvaralaštva i stvaralaštva drugih naroda.

Razred **Treći**

Godišnji fond časova **72 časa**

ISHODI Po završenoj temi/oblasti učenik će biti u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI	
<ul style="list-style-type: none"> - čita sa razumijevanjem različite tekstove; - ima izražen interes za knjigu, znanje i čitanje sadržaja koje nudi knjiga; - zna klasificirati elemente toka događaja u priči; - može uočiti važne pojedinosti u književnome tekstu; - uočava likove i njihove osobine - uočava prihvatljivo i neprihvatljivo ponašanje pojedinih likova; - prepoznaje slijed događaja u književnome tekstu; - sastavlja plan priče; - prepoznaje dijelove teksta koje govore likovi i one dijelove koje govori pripovjedač; - shvata i izvlači poruku priče; - razumije osjećanja koja u njemu budi priča; - doživljava priču može izraziti riječima, pokretom, crtežom, zvukom; - zna da je bajka priča o čudesnim nestvarnim likovima i događajima; - zna da je basna kratka priča u kojoj su glavni likovi životinje biljke i predmeti; - tumači pouku basne i povezuje je sa ljudskim osobinama; - može analizirati pjesmu, učiti je napamet i recitirati je izražajno; - uočava da u igrokazu glumci likove predstavljaju na pozornici; - glumi; - prepoznaje teorijske pojmove. - istražuje i upoznaje se sa životom i običajima Bošnjaka; - zna o kulturno-historijskom naslijeđu Bošnjaka; - istražuje i upoznaje se sa ličnostima iz historije Bošnjaka; - pravilno piše veliko početno slovo u pisanju imena naroda, višečlanih geografskih naziva, naziva knjiga i časopisa; - piše veliko početno slovo u nazivima praznika i blagdana; - razlikuje vrste riječi, uočava ih u primjerima; - zna da odredi vrstu, rod i broj određene vrste riječi; - razlikuje upravni i neupravni govor; - u učestalim riječima pravilno upotrebljava skupove je/ije; - pravilno izgovara i upotrebljava glasove – slova č, ć, dž, đ, h - može govoriti u kontinuitetu i služiti se oblicima izražavanja koji su predviđeni programom; - zna razgovarati s drugom osobom/osobama, direktno ili telefonom uz uvažavanje pravila lijepog ponašanja; - može ispričati priču predstavljenu nizom slika ili jednom slikom (kao običan slijed događaja); - može prepričati tekst pomoću detaljnih pitanja; - može napisati priču ispričanu nizom slika ili jednom slikom; - prepričava priču u pisanoj formi (po nizu slika, po jednoj slici, po detaljnim pitanjima); - napiše čestitku, poruku; - prepoznaje filmske priče, rado ih gleda i prepričava sadržaj; - usvaja pojam televizijske emisije i priča o emisijama koje odgovaraju njegovom/njenom interesu i uzrastu; - rado gleda crtani film i prepričava sadržaj; - uočava izražajne mogućnosti filma (slika, riječ, muzika, boja, zvuk). 	<p>KNJIŽEVNOST</p>	<p>Hadžem Hajdarević: <i>Bajranske cipele</i> Ahmet Hromadžić: <i>Dječak i ptica</i> Suada Hodžić: <i>Prvak Nino</i> Mevluda Melajac: <i>Vrapčići</i> Ela Peroci: <i>Papučica maca</i> Narodna priča: <i>Nasrudi-hodža i car</i> Narodna priča: <i>Lisica i roda</i> Braća Grim: <i>Hrabri krojač</i> Zehra Hubijar: <i>Zeko i djeca</i> Grugor Vitez: <i>Zalazak sunca</i> Mirsad Bećirbašić: <i>Naušnice od trešanja</i> Hajro Ikić: <i>Pismo učitelju</i> Omer Turković: <i>Hor hrčaka</i> Muharem Omerović: <i>Kad djeca vožnju uče</i> Ibrahim Kajan: <i>Igra žmurke</i> Zehnjija Bulić: <i>Biciklo</i> Bela Džogović: <i>Maslacik</i> Nasiha KapidžićHadžić: <i>Sjenice</i> Enes Kahvić: <i>Najbolji majstor</i> (igrokaz)</p> <p>Književni pojmovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lirski pjesma, - epska pjesma, - narodna bajka, - basna, pouka - dramski tekst (igrokaz), dramski junak. 	
		<p>ELEMENTI NACIONALNE KULTURE</p>	<p>Život i običaji Bošnjaka. Praznici, blagdani i značajni događaji Bošnjaka</p>
		<p>JEZIK (rječnik, gramatika, ortoepija, ortografija)</p>	<p>Veliko slovo u pisanju imena naroda, višečlanih geografskih naziva, praznika, blagdana, knjiga i časopisa</p> <p>Vrste riječi:</p> <ul style="list-style-type: none"> Imenice (vrste imenica) Pridjevi (vrste pridjeva, rod i broj) Zamjenice (lične) Glagoli (glagolska vremena, rod i broj glagola) Upravni i neupravni govor Skupovi je/ije u učestalim riječima Glasovi – slova č, ć, dž, đ, h u izgovorenim i napisanim riječima.
		<p>JEZIČKA KULTURA</p>	<p>Vježbe usmenog izražavanja:</p> <p>Pričanje Situacioni i telefonski razgovor Pričanje događaja predstavljenog nizom slika</p> <p>Prepričavanje Prepričavanje teksta na osnovu detaljnih pitanja</p> <p>Opisivanje Opis predmeta (doživljavanje svim osjetilima i izražavanje doživljaja riječima) Opisivanje kao vježba percepcije i izbora adekvatne riječi kao oznake</p> <p>Čestitka Čestitanje praznika i rođendana (igra uloga, ponašanje, učtivost u obraćanju, uvažavanje različitosti, poštovanje drugog)</p> <p>Vježbe pisanog izražavanja:</p> <p>Pričanje događaja Pisani odgovori na pitanja koja se odnose na sadržaj niza slika Dopunjavanje rečenica uzetih iz price.</p> <p>Prepričavanje teksta Prepričavanje na osnovu detaljnih pitanja (pisani odgovori na pitanja)</p> <p>Pisanje rečenica o dragom predmetu (Koji je to predmet? Kako izgleda? Kakve je boje, veličine i od čega je izrađen?)</p> <p>Pisanje čestitke (pravimo i pišemo čestitku).</p>
	<p>MEDIJSKA KULTURA</p>	<p>Filmske priče za djecu Televizijske emisije kao podsticaj i sredstvo za realizaciju svih sadržaja Crtani film (nivo prepoznavanja i prepričavanja) Šta sve može moj računar.</p>	

Ključni pojmovi sadržaja: književnost, elementi nacionalne kulture jezička kultura, jezik, medijska kultura.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Izborni program Bosanski jezik sa elementima nacionalne kulture pohađaju učenici koji nastavu slušaju na srpskome jeziku. Program za treći razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja je organizovan, kao i programi za prethodna dva razreda, po modelu spirale, što znači da su sadržaji dati u iste četiri oblasti: *Književnost*, *Elementi nacionalne kulture*, *Jezik*, *Jezička kultura*, *Medijska kultura*, ali se oni proširuju i produbljuju, a ishodi se nadograđuju i razvijaju. Program nastave i učenja Bosanskoga jezika sa elementima nacionalne kulture zasnovan je na ishodima, odnosno na procesu učenja i učeničkim postignućima. Ishodi predstavljaju opis integrisanih znanja, veština, stavova i vrednosti koje učenik gradi, proširuje i produbljuje kroz sve tri predmetne oblasti.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Planiranje nastave i učenja obuhvata kreiranje godišnjeg i operativnih planova, kao i razvijanje priprema za čas/dan/sedmicu. Godišnji plan sadrži broj časova po oblastima raspoređenih po mesecima, a u skladu sa školskim kalendarom, planirani fondom časova po oblastima i godišnjim fondom časova. Program nastave i učenja predmeta Bosanski jezik sa elementima nacionalne kulture u trećem razredu osnovne škole čine četiri predmetne oblasti. Ukupan broj časova je 72, dva časa sedmično. Preporučeni broj časova po predmetnim oblastima je: *Književnost* – 25 časova, *Elementi nacionalne kulture* – 12 časova, *Jezik* (rečnik, gramatika, ortoepija, ortografija) 15 časova, *Jezička kultura* – 15 časova, *Medijska kultura* – 5 časova. Sve oblasti se prožimaju i nijedna se ne može izučavati izolovano i bez sadejstva sa drugim oblastima. Programi Bosanskoga jezika sa elementima nacionalne kulture u prvom ciklusu, po svom cilju i koncepciji, najbliži su programima obaveznog predmeta Srpski jezik, naročito u oblastima *Jezik* (rečnik, gramatika, ortoepija, ortografija) i *Jezička kultura*. Na časovima književnosti učenici imaju priliku da se upoznaju sa autorima i delima bosanske književnosti. Kada je u pitanju oblast *Elementi nacionalne kulture* učenici će proširiti i produbiti stečena znanja o običajima i načinu življenja bošnjaka u prošlosti.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

KNJIŽEVNOST

U nastavi književnosti najvažnije je kod učenika razvijati sposobnost čitanja književnih tekstova sa razumijevanjem, podsticati ljubav prema čitanju, graditi osećaj za lepo i vredno, vaspitavati ukus i negovati istrajnost u čitanju i doživljavanju književnog dela. Učenike treba navikavati da opišu doživljaj pročitanih književnih djela i iznesu mišljenje o njima. Osim navedenog, potrebno je unaprijediti čitanje i sve oblike čitanja, kao i osposobiti učenike za samostalno čitanje i samostalan rad na tekstu.

Takođe, važno je kod učenika razvijati interesovanja i motivacije za umjetnički tekst. Bitno je osposobiti učenike da prepoznaju određene književnoteorijske i funkcionalne pojmove i otkriju njihovo značenje, kao i osposobiti ih za govornu interpretaciju književnog teksta: kazivanje i recitiranje, izvođenje dramskog teksta po ulogama i uživljanje u vrijednosti književnog lika.

Procesom nastave književnosti potrebno je postići i sledeće:

- uočavanje pojedinosti i elementarnih slika ekspresivnih mjesta i korišćenje jezičko-stilskih sredstava;
- otkrivanje uzročno-posljedičnih veza u složenoj strukturi umjetničkog teksta;
- osposobljavanje učenika da istražuju tekst, da se sami snalaze u njemu, da ga prepričaju (ako je prozni tekst u pitanju);
- uočavanje događaja, situacija, scena, konflikata i razvijanja sposobnosti za izražavanje vlastitih stavova;
- uočavanja radnje, redosljeda izlaganja, uočavanje logičkih cjelina i njihovo jezičko naslovljavanje;
- osposobljavanje za uočavanje ideja ili poruka;
- uvođenje učenika u vrijednovanje književnog umjetničkog teksta;
- širenje saznanjih vidika učenika.

ELEMENTI NACIONALNE KULTURE

U oblasti nacionalne kulture na nivou ovog uzrasta pažljivim odabiranjem priča i predanja treba učenike upoznavati sa običajima, blagdanima, praznicima, značajnim datumima i ličnostima iz bošnjačke historije kako bi se kod njih razvijao pozitivan stav prema osobenostima sopstvene nacionalne pripadnosti.

JEZIK

U nastavi jezika učenici se osposobljavaju za pravilnu usmenu i pismenu komunikaciju standardnim bosanskim jezikom. Usvajanje gramatike bosanskoga jezika u početnim fazama na mlađem uzrastu pretežno je nesvjesno – u raznovrsnim aktivnostima učenici slušaju iskaze na bosanskom jeziku, ponavljaju ih i kombiniraju u odgovarajućim poznatim i bliskim kontekstima. U narednim fazama nastavnik pomaže učenicima da uoče jezička pravila i počnu da ih primjenjuju. Važno je neposredno nametnuti gramatičku pojavu. Bitno je da učitelj/učiteljica u svakoj pogodnoj situaciji znanje iz gramatike stavi u funkciju tumačenja teksta. Pri obradi nastavnih jedinica važno je koristiti pogodan polazni tekst (lingvometrički tekst) na kojem će učenici uočiti novu gramatičku pojavu koristeći već stečena znanja. Jezičku pojavu bi trebalo predstaviti ilustracijom ili grafički, kako bi je učenici lakše usvojili i zapamtili. Naučenu gramatičku pojavu obnoviti i provjeriti kroz jezičku igru, kako bi nastava gramatike učenicima bila što zanimljivija.

Budući da učenici koji pohađaju nastavu Bosanskoga jezika sa elementima nacionalne kulture, pohađaju i nastavu srpskoga jezika, svrsishodno je u odgovarajućim prilikama koristiti transfer znanja stečenih na srpskom jeziku i o srpskom jeziku. Nastava Bosanskoga jezika sa elementima nacionalne kulture treba da bude u korelaciji s nastavom srpskoga jezika.

Jezička građa se iz razreda u razred postepeno proširuje i usložnjava, ona je kumulativna i nadovezuje se na prethodnu. Uvođenje novog elementa podrazumeva ovladanost prethodnim, što znači da se nova građa oslanja na prethodnu koja se kontinuirano uvježbava.

Kada su u pitanju nastavni sadržaji koji se odnose na pravopis (ortografiju) bosanskoga jezika važno je da pravopisna pravila učenici usvajaju postepeno, uz ponavljanje i vježbanje već naučenog i uz usvajanje novih sadržaja, i to putem različitih vježbanja kako na nivou riječi tako i na nivou rečenice.

Pisanje višechlanih geografskih naziva potrebno je povezati sa nastavom pridrode i društva, kao i sa znanjem stečenim na času srpskoga jezika.

Kada su u pitanju skupovi je/ije potrebno je obnoviti znanja iz prethodnih razreda, proširiti ih i produbiti.

Obzirom da je u bosanskom jeziku karakteristična upotreba glasa „H” neophodno je pronaći adekvatne primere i na zanimljiv način predstaviti ih učenicima. Takođe, na časovima ortoepije vježbati izgovor riječi koje sadrže glasove: č, ć, dž i đ.

JEZIČKA KULTURA

Oblast Jezička kultura obuhvata usmjeno i pismeno izražavanje. Usmjeno izražavanje učenika treba razvijati u razgovoru u kojem ih učitelj usmjerava da jasno, precizno i razgovetno izgovaraju rečenice, poštujući intonaciju i pravilno akcentovanje u rečenicama. Učitelj treba da stvara prilike i podstiče učenike da govore, iznose informacije, svoja mišljenja, osjećanja itd. U trećem razredu trebalo bi podsticati učenike da prepričaju, pričaju i opisuju i na sažet i na opširan način kako usmjeno, tako i pismeno. Prepričavanje mora da ima svoj cilj i da bude planski i usmjeren. Potrebno je usmjeravati učenike kako da odaberu činjenice, kako da odvoje glavno od sporednog i manje bitnog i kako da slede hronološki tok sadržaja. Pričanje predstavlja stvaralačko izražavanje bez obzira na to da li je u pitanju stvarnost ili fantazija. Najčešće se počinje sa pričanjem doživljaja, pa potom događaja. Potrebno je ukazati učenicima da zanimljivo pričanje treba da bude dinamično, kao i da mogu slobodnije da iznose lične doživljaje, stavove, da budu maštoviti i originalni, da se emocionalno i slikovito izražavaju. Opisivanje – treba osposobljavati učenike da pažljivo posmatraju, uočavaju, otkrivaju, zapažaju, uspoređuju, pa tek onda datu predmetnost da misaono zaokruže i jezički uobliče. Ciljeve i zadatke ove vrste vježbanja trebalo bi postepeno usložnjavati – od jednolinijske deskripcije vidljivog do promišljenog, analitičkog izražavanja doživljaja stvarnosti u kojoj će biti istaknuta samostalnost i individualnost učenika.

Tokom nastave jezičke kulture trebalo bi osposobiti učenike da pravilno popune različite jednostavne obrasce, da napišu čestitku, čestitaju praznik, napišu pozivnice za rođendan i slično. Jezička kultura učenika neguje se i kroz igrovne aktivnosti, posebno kroz jezičke vježbe, na primjer: igra uloga – ponašanje, učtivost u obraćanju, uvažavanje različitosti, poštovanje drugog. Govorne vježbe kod učenika podstiču maštu i kreativnost zbog čega bi ih trebalo češće primjenjivati u nastavi jezičke kulture.

Nijedan školski pismeni zadatak se ne izrađuje u trećem razredu.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje napredovanja i ocjenjivanje postignuća učenika realizuje se u skladu sa *Pravilnikom o ocjenjivanju učenika u osnovnom obrazovanju i vaspitanju* i usmjereno je na dobijanje informacija o obrascima mišljenja i uslovima pod kojim učenik može da funkcionalno primijeni znanje razvijeno tokom procesa nastave i učenja. Proces praćenja i vrednovanja jednog učenika treba započeti inicijalnom procjenom nivoa postignuća učenika. Akcenat bi trebalo da bude na učenikovim sposobnostima – na onome što učenik može ili pokušava da učini. Tokom procesa nastave i učenja učitelj kontinuirano i na primjeren način ukazuje učeniku na kvalitet njegovog postignuća tako što će povratna informacija biti dovoljno jasna i informativna, kako bi bila podsticajna za dalje napredovanje učenika. Svaka aktivnost je dobra prilika za procjenu napredovanja i davanje povratne informacije, a učenike treba osposobljavati i ohrabrivati da procjenjuju sopstveni napredak u ostvarivanju ishoda predmeta, kao i napredak drugih učenika.

БУЊЕВАЧКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ

Naziv predmeta: **Bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture**

Cilj: Cilj učenja Bunjevačkog jezika sa elementima nacionalne kulture je da putom usmenog i pisanog izražavanja bogate, usavršavaju i niguju specifičnosti bunjevačkog jezika; da razvijaju interesovanje prema bunjevačkoj književnosti i upoznaju tekovine nacionalne kulture Bunjevaca.

Razred: **Treći**

Godišnji fond časova: **72 časa**

ISHODI Po završenoj oblasti učenik će bit u stanju da:	OBLAST/TEMA	SADRŽAJI
<ul style="list-style-type: none"> – razlikuje rečenice po značenju (obavištajnu, upitnu i uzvičnu) i obliku (potvrđne i odrične); – pripoznaje subjekat i glagolski predikat; – pripoznaje vrstu riči – imenice; – pripoznaje podvrstu riči: vlastite i zajedničke imenice; – pripoznaje vrstu riči – imenice i gramatičke kategorije promjenljivi riči (rod i broj zajednički imenica); – pripoznaje vrstu riči – glagoli; – pripoznaje gramatičke kategorije glagola (lice, broj i rod); – pripoznaje glagolska vrmena (prezent, perfekat i futur); – zna pribacit glagole iz jednog glagolskog vrmena u drugo; – pripoznaje vrstu riči – pridevi; – pripoznaje gramatičke kategorije glagola (lice, broj i rod); – upotribljava veliko slovo prilikom pisanja: <p>višečlani geografski imena, imena naroda, naziva ulica i trgova, naslova knjiga i časopisa, naziva praznika;</p> <ul style="list-style-type: none"> – pripozna pismu i odredi njezine karakteristike; – pripoznaje rimu, stih i strofu u lirskoj pismu; – pripoznaje figurativno značenje u tekstu; – samostalno čita naglas i u sebi tekstove; – zna samostalno iznet svoje mišljenje o pročitanom sa nekoliko međusobno povezani rečenica bunjevačkim jezikom; – odredi glavni događaj i likove u književno -umitničkom tekstu; – određiva vrime i misto dešavanja radnje u književno -umetničkom tekstu; – uočava likove i određiva njeve osobine; – određiva osnovni smiso teksta i njegovu naminu; – izrazi svoje mišljenje o ponašanju likova u književnom dilu; – odredi poruku pročitanog teksta; – izvodi jednostavne zaključke na osnovu teksta i iznosi svoj stav o sadržaju teksta; – razumi bunjevačke poslovice; – pripozna zagonetku i razumi njezino značenje; – uočava specifičnost bunjevačkog jezika u tekstovima; – izdvaja dilove teksta koji su mu nejasni; – usmeno pripričava pročitano; – ima razvijeno kritičko mišljenje; – zna navest sadržaj izbornog predmeta; – pripovida na osnovu zadate teme izvornim bunjevačkim jezikom;	<p>BUNJEVAČKI JEZIK</p> <p>KNJIŽEVNOST</p>	<p>Rečenice po značenju i obliku Glavni dilovi rečenice Sve na svitu ima ime – imenice Zajedničke imenice Vlastite imenice Rod i broj imenica Glagoli</p> <p>Lice i broj glagola</p> <p>Glagolska vrmena – sadašnjost, prošlost, budućnost</p> <p>Pridevi Rod i broj prideva</p> <p>Veliko početno slovo u pisanju višečlani geografski imana</p> <p>Veliko slovo u pisanju imena naroda Pisanje naziva ulica i trgova Pisanje naslova knjiga i naziva novina i časopisa</p> <p>Pisanje naziva praznika</p> <p><i>U karmiču, Alisa Prčić</i> <i>Miris kestena, Alisa Prčić</i> <i>Jesen, Gabrijela Diklić</i> <i>Lutkica od kuruznje, Matija Šijački</i> <i>Luka na salašu, Gabrijela Diklić</i> <i>Singerica, Gabrijela Diklić</i> <i>Materice, Gabrijela Diklić</i> <i>Barska lipotica, Gabrijela Diklić</i> <i>Polivači, Gabrijela Diklić</i> <i>Đače samouče, narodna pisma</i> <i>Litnji raspust (igrokaz), Ana Popov</i> <i>Korizma i Uskrs (odlomak), Gabrijela Diklić</i> <i>Crvena kanica na bile bobbe, Suzana Kujundžić Ostojić</i> <i>Kruške i paprike, Blaško Rajić</i> <i>Mudar miš, Iz kalendara Subotička Danica za 1897.</i></p>

naziva praznika, obiĉaja, predmeta, odgovori na pitanja, a uĉenicima se pruža mogućnost da svoje znanje pokažu putom zadatka zaokruživanjom odgovara, povezivanjom, pricrtavanjom, dopisivanjom.

МАЂАРСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ

A tantárgy neve

Magyar nyelv – anyanyelv a nemzeti kultúra elemeivel

Cél

A magyar nyelv – anyanyelvápolás tanításának célja, hogy a szerb nyelvű tagozatra járó magyar anyanyelvű tanulók elsajátítsák a magyar nyelv alapvető nyelvhasználati szabályait, és megfelelő módon tudják magukat kifejezni szóban, tudatosuljon bennük az anyanyelv fontossága a nemzeti identitás megőrzése szempontjából.

Osztály

harmadik

Évi óraszám

72 óra

KIMENET A tanév végére a tanuló:	RÉSZTERÜLET/TÉMA		TARTALOM
<ul style="list-style-type: none"> – Megérti az elolvasott, kimondott mondatokat; – alapszinten képes verbális kommunikációra; – meg tudja nevezni a szöveg szereplőit, a cselekmény helyét és idejét; – rövid szóbeli üzenetet fogalmaz meg, megfelelő szavakkal; – képes rövidebb szövegek alkotására; – kívülről/fejből mond rövid népköltészeti alkotást, drámai szöveget, gyermekverset; – képes egyszerű beszédhelyzetek eljátszására; – a felolvasott rövid szöveggel kapcsolatban tud a feltett kérdésekre válaszolni (elmesélni a szöveg tartalmát). 	NYELVI KULTÚRA	Beszéd	<p>Szókincsfejlesztő és mondatalkotási gyakorlatok. Irányított és szabadon folytatott beszélgetés (párbeszéd). Az életkornak megfelelő rövid mesék, történetek. Vázlat. Nyelvi játékok. Beszélgetések, szituációs játékok. Élménybeszámoló, egy szöveg tartalmának elmesélése. Dráma-és dramatizált szövegek, színpadi improvizációk. Jelenetek előadása és bábozás. Szituációs játék. Hibás szórendű mondatok javítása. Rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak gyűjtése. Önellenőrzés, közös javítás.</p>
<ul style="list-style-type: none"> – Figyelmesen hallgatja beszédpartnerét, és nem szakítja félbe; – meghallgatja, megérti és értelmezi az üzenetet; – megérti a felolvasott, rövid ismeretterjesztő szöveget; – átéli az irodalmi szöveget a bemutató olvasás során. 		Befogadás	<p>Valós vagy szimulált helyzetek. Szóbeli közlés befogadása. Felolvasott szöveg befogadása. Utasítás, szóbeli üzenet. A másokra figyelmet fejlesztő játékok. Ismeretterjesztő szöveg bemutatása. Irodalmi szöveg bemutatása.</p>
<ul style="list-style-type: none"> – Elsajátította a magyar ábécé betűit; – eszközhasználat szintjén tud nyomtatott és írott betűkkel írni; – képes a mondatok helyes megszerkesztésére és a tartalmilag összetartozó mondatok összekapcsolására; – tud rövid üzeneteket írni; – ügyel a szórendre, a különböző mondatfajták helyes használatára; – le tudja írni a rövid szöveg tartalmát kérdések segítségével vagy azok nélkül; – összefüggő mondatokat ír, és betartja az időrendi sorrendet; – 4-6 mondatos elbeszélő fogalmazást ír közös vagy egyéni élmény alapján; – közös terv alapján adott témáról, tárgyról, növényről, állatról írásban összefüggő mondatokat alkot; – kerüli a szóismétlést; – az új szavakat megfelelő módon építi be szókincsébe; – képes saját szövegének javítására. 		Írás	<p>Másolás, tollbamondás, közös fogalmazás lejegyzése. Hibás szórendű mondat javítása. Gondolatterkép készítése és alkalmazása. Vázlatkészítés. A mondatfajták kommunikációs szerepe. Iskolai és házi olvasmány. Kép, képsor, megadott szavak. Hiányos vázlat kiegészítése. Tartalmilag összefüggő mondatok írása. A cím és a tartalom kapcsolata. Szerkezeti egységek. Iskolai és házi olvasmány. Megfigyelés, anyaggyűjtés. Vázlat, vázlatkészítés, címadás. Rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak gyűjtése. Szólások, szóláshasonlatok jelentése. Önellenőrzés, javítás.</p>
<ul style="list-style-type: none"> – Felismeri a verset, az elbeszélést és a mesét (tanmese és tündérmese); – meghatározza a szöveg témáját; – meghatározza a szöveg számára kevésbé érthető tartalmi elemeket; – meghatározza a szöveg cselekményét, annak idejét és helyét; – elsajátítja a hangos és néma olvasás technikáját; – felismeri a szereplőket, és meg tudja különböztetni őket a pozitív és negatív tulajdonságaik alapján; – képes rövid szöveget értelmezni; – felismeri a rímet. 	IRODALOM		<p>Választható és adaptálható ISKOLAI OLVASMÁNYOK Költészet: – Petőfi Sándor: Füstbement terv – József Attila: Altató – Weöres Sándor: Szán meg el az ablakod alatt – Devecseri Gábor: Tavaszshivogató – Szabó Lőrinc: Esik a hó – Nagy László: Dióverés</p> <p>Próza: – Mikszáth Kálmán: Madárfészek – A köleves (népmese) – La Fontaine: A nyúl meg a teknős – A kigyóbőr (vajdasági magyar népmese) – Az égig érő paszuly (népmese) – Mit gondolt Kinizsi Pál a maga fejeéről? (monda) – Gyurkovics Tibor: Rád nem lehet számítani – Adaptált szövegek</p> <p>Népköltészeti alkotások: Közmondások, szólások, népi mondókák és gyermekjátékok, találós kérdések, sorolók és ünnepköszöntők.</p> <p>Drámai szövegek: drámai szövegek gyermeklapokból</p> <p>Tudományos és ismeretterjesztő szövegek A magyar nemzeti kultúra elemeivel kapcsolatos szövegek. Válogatás a gyermekenciklopédiák és a gyermeklapok szövegeiből.</p>

		Irodalomelméleti fogalmak: – vers (versszak, verssor); – mese (tündérmese, állatmese); – párbeszéd, dráma; – a cselekmény; helye és ideje; – a mű szereplője – külső és belső tulajdonságai és cselekedetei.
– Felismeri, megkülönbözteti és alkalmazza a kijelentő, a kérdő és a felszólító mondatokat a beszédben és az írásban; – helyesen használja a megtanult rokon értelmű szavakat és az ellentétes jelentésű szavakat; – odafigyel a helyes szórendre; – megkülönbözteti a különféle időben végbemenő cselekvéseket, történéseket; – a mondatvégi írásjeleket helyesen használja az egyszerű mondatok végén; – helyesen használja az igeidőket beszédben és írásban; – felismeri a köznevet és a tulajdonnevet, és helyesen írja le őket; – képes többes számú főneveket alkotni; – alkalmazni tudja a melléknevet a nyelvhasználatban; – megérti a névmások (személyes, mutató, kérdő) alkalmazását a beszédben és a szövegben; – A hosszú magánhangzókat és mássalhangzókat helyesen használja írásban. – a j hangot biztonságosan jelöli a tanult szófajok körében.	NYELVTAN	Csoportmunka, nyelvi játékok alkalmazása. A szerb nyelv hangrendszerétől eltérő magyar hangok ejtésének gyakorlása. Mondókák, versek hangosan történő felolvasása. A hosszú magánhangzók és mássalhangzók minél pontosabb kiejtésének begyakorlása. Beszélgetés. Párbeszéd folytatása játék keretében, illetve ismert szöveggel kapcsolatban. Képek alapján történet elmondása. Olvasmány alapján történet elmondása és leírása. Nyelvhelyességi gyakorlatok. Saját élmény, tapasztalat, vélemény megfogalmazása szóban. Hibás szövegek javítása. Üzenet írás. Saját élmény megfogalmazása, leírása. Helyesírási gyakorlatok.

Kulcsszavak: nyelvi kultúra, irodalom, szövegértés, nyelvismeret, alapvető kommunikációs készség és nyelvhelyesség.
 Korreláció: zenekultúra, képzőművészeti kultúra, szerb mint anyanyelv, természet és társadalom.

DIDAKTIKAI-MÓDSZERTANI UTASÍTÁS

A magyar nyelv – anyanyelvápolás tanításának és tanulásának tantervi alapját a kimenet elemei, a tanulási folyamat, valamint a tanulói eredmények képezik. A kimenet magában foglalja a rendszerbe épített tudás, a készségek, álláspontok és értékek leírását, amelyeket a tanuló gyarapít, fejleszt és elmélyít a tantárgyi részterületek révén.

I. A TANÍTÁS ÉS A TANULÁS TERVEZÉSE

A tanítás és a tanulás tervezése felöleli az éves és az operatív tervek elkészítését, valamint az órára, napra/hétre való előkészületeket. Az éves tervet Gantt-diagram formájában kell elkészíteni, amely összhangban van az iskolanaptárral és az évi óraszámmal, valamint havi felbontásban tartalmazza az óraszámot részterületenként.

A magyar nyelv – anyanyelvápolás tanításának és tanulásának programstruktúrája az általános iskola második osztályában a következő három részterületet foglalja magába: nyelvi kultúra, irodalom és nyelv. Az ajánlott óraszám részterületenként: nyelvi kultúra – 30 óra, irodalom – 30 óra és nyelvtan – 12. Az ajánlott óraszám tájékoztató jellegű, mivel a tanítási részterületek összefüggnek egymással, és azokat nem lehet egymástól izoláltan tanítani.

Az éves tervvel összhangban ki kell alakítani az iskolai olvasmányok szövegeinek jegyzékét, havonkénti lebontásban. A szövegek ilyen módon történő felosztása, mint eddig is, a szövegek bizonyos kritérium szerinti csoportosításán és összekapcsolásán alapul – az irodalmi mű jellege és szerepe; szövegfajta; a szöveg célja: szövegértés/elmesélés/értelmezés; évszakok; jelentős dátumok és ünnepek; a tanulói közösség; a tartalmak és a kimenetek tantárgyi és tantárgyközi kapcsolata; tantárgyközi kompetenciák stb. Vagyis a szövegek korrelációját azok rokon tematikai-motivációs egységekbe való besorolása teszi lehetővé. A szövegrokonságon alapuló funkcionális összekapcsolás lehetséges példái (semmiképpen sem egyetlen):

– szeretet: Petőfi Sándor: Füstbement terv, József Attila: Altató, Mikszáth Kálmán: Madárfészek stb.;

– mesevilág: A köleves (népmese), La Fontaine: A nyúl meg a teknős, A kigyóbőr (vajdasági magyar népmese), Az égis éró paszuly (népmese) stb.

– évszakok: Weöres Sándor: Szán megy el az ablakod alatt, Szabó Lőrinc: Esik a hó.

Az operatív terv az operacionizált kimeneteket, a definiált tanítási egységeket, a tantárgyközi kapcsolatokat (korrelációt), a megvalósítást, az értékelést, valamint (a tanító által lényegesnek tartott) egyéb elemeket tartalmazza. Az éves és az operatív terveket az iskolanaptárral és az iskolai élettel összhangban kell elkészíteni. Az óravázlatnak tartalmaznia kell az óra célját, a kimeneteket, a tanulói és a tanári tevékenységet/aktivitást, a megvalósított kimenet ellenőrzési módját (a visszacsatolást), a kiválasztott tanítási módszereket, eljárásokat és a tanulási stratégiákat.

II. A TANÍTÁS ÉS A TANULÁS MEGVALÓSÍTÁSA

A nyelvi kifejezőkészség közvetlen kapcsolatban áll az egyén megismerő képességének a fejlődésével általában. A nyelvtanulás, a nyelv szerkezetének és szerepének megismerése sokkal eredményesebb, ha a tanító/tanár a nyelvet a kommunikáció szolgálatába állított természetes eszköznek fogja fel, mintha a nyelvi szabályokat elszígetetlen, kontextusok nélkül tanítaná. Alapvető feladat az értelmes, kifejező beszédtechnika, a beszédmegértés és a nyelvi kommunikáció alakítása, a tanulók nyelvi tudásának továbbfejlesztése, melynek során lényeges a magyar nemzeti kultúra elemeinek megismerése.

A tanítási részterületek összefüggnek egymással, és nem lehet őket egymástól elkülönítve tanítani.

NYELVI KULTÚRA (SZÓBELI KIFEJEZŐKÉSZSÉG)

A második osztályban alapvető beszéd-, valamint a beszédhallás fejlesztés a részterületnek a készség szintjévé mélyítésén volt a hangsúly. Továbbra is a nyelvi kultúra részterületének céljai az egyéb részterületekkel összhangban, vagy önálló tanegységek keretében valósulnak meg. A második osztályban figyelmet fordítottunk a szóbeli kifejezőkészség permanens fejlesztésére. Az alapozás lényege az volt, hogy a tanulók viszonylag fejlett beszédalap birtokába jussanak. Ezért beszédüket a szó, a mondat és a szöveg szintjén egyaránt fejlesztettük, és a fejlesztés folyamatában nemcsak a nyelvi kultúra részterületeit használjuk ki, hanem a szövegelemzés és a nyelvhelyesség nyújtotta lehetőségeket is.

A beszédfejlesztés alapozását szolgáló (szó-, illetve mondat szintű) tevékenységformák közül kiemelünk néhányat: közös szógyűjtés adott szempontok szerint, szavak csoportosítása, rokon értelmű szavak felismerése adott szóhalmazból, szópárok alkotása, mondatalkotás képek segít-

ségével, megadott szavakkal, kifejezésekkel, hiányos mondatok kiegészítése, kérdések alapján válasz megfogalmazása. A szövegszintű beszédfejlesztés történhet kép/képsor alapján. A szóbeli megnyilvánulás része a versmondás és a drámarészletekben való hangos szereplés is. Fontos szerepet játszanak ebben a párbeszédrel kapcsolatos feladatok (párbeszéd alkotása adott szöveg dramatizálásával, adott téma alapján, megjelölt téma alapján megadott mondatok felhasználásával vagy szereplők megadásával).

A tanulók beszédkultúráját játékos aktivitásokkal is fejleszthetjük: nyelvi játékkal, játékos beszélgetéssel (pl. beszélgetés egy meseszereplővel), szituációs gyakorlatokkal (pl. beszélgetés az üzletben, a piacon, a szünetben, az iskolaudvaron) stb.

A befogadás (beszédhallás), a kommunikációs partner meghallgatása a kommunikáció lényeges eleme. A tanulókat arra utasítjuk, hogy az irányított és a szabadon folytatott beszélgetések során, de a valós szituációkban is, figyelmesen és kulturált módon hallgassák meg társukat. Az oktatási kontextusban (utasítások, szóbeli üzenetek közvetítésekor) a tanulók figyelemmel hallgatják mások beszédét, majd megfelelő módon reagálnak az elhangzott üzenetre, azaz a felhívóktól és a társaktól hallott szóbeli utasítás és kérdés alapján cselekszenek. A szimulált helyzetben és a másokra figyelmet fejlesztő játékokban, ismeretterjesztő és irodalmi szöveg bemutatásakor is figyelmesen meghallgatják az elhangzottakat. A valós beszélgetésben, a megfelelő szituációkban mind a tanító, mind a társak beszédét is figyelemmel kell kísérniük.

A nyelv gazdag szókészletéből való tudatos válogatás nem képzelhető el a tanulók szókincsének állandó bővítése nélkül. Ezért figyeltetjük meg az olvasmányok stílus eszközeit, nyelvi fordulatait, tanítjuk meg az új szavakat, kifejezéseket.

Az írás harmadik osztályban, a szóbeli kifejezőképesség fejlesztése mellett immár összetettebb írásbeli kifejezőképességi formát, azaz a fogalmazásírást is megtanítjuk a tanulókkal.

Javasoljuk az írás folyamatközpontú megközelítésére épülő fogalmazástani tanítást. A folyamatközpontú megközelítésére épülő fogalmazástani tanítás során a szöveg az írás folyamatának különböző fázisaiban alakul ki. Ezek: a tervezés, a piszkozat megírása, az átdolgozás és a bemutatás. A tanító feladata, hogy végigvezesse a diákokat ezeken a fázisokon, és ösztönözze a szöveg többszöri felülvizsgálatát és átdolgozását. A fogalmazás még eredményesebbé válik, ha a tanító lehetővé teszi, hogy a diákok megmutassák egymásnak az írásukat, beszélgessenek róla.

A harmadik osztályban a tanulók elbeszélő fogalmazást készítenek az olvasmány tartalmáról, képsor, kép, átélt közös vagy egyéni élmény alapján (kirándulás, színházlátogatás, tárlatmegtekintés stb.). A fogalmazás tanítása összefügg a szövegelemzéssel, ezért a szövegfeldolgozó órákon nagy gondot kell fordítani az elbeszélések, mesék, mondák szerkezeti elemzésére (mondatkapcsolás, hármastagolás). A tanulók a szerkezeti egységek elsajátítása során különböző feladatokat végeznek, amelyek a szöveg befejezésének megváltoztatására, a szöveg folytatására és kiegészítésére vonatkoznak.

Módszertani szempontból indokoltabb előbb az események időrendbe állításával foglalkozni. Minden esetben fel kell hívni a tanulók figyelmét arra, hogy a jó cím valamit előre közöl a szöveg tartalmából, utal a mondanivaló lényegére, esetleg a szereplőkre, a helyszínre vagy az esemény idejére. Meg kell tanulniük, hogy a tartalomnak és a címnek összhangban kell lenniük, azaz a fogalmazásnak a címről kell szólnia.

A fogalmazástani tanítás fontos eleme a vázlatkészítés. Kezdetben közösen készített vázlat alapján fogalmaznak a tanulók.

A fogalmazás-előkészítés szakaszában nyelvi gyakorlatokkal fejlesztjük a tanulók szóhasználatát (rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak gyűjtése, a szavak hangulatának tisztázása, szóláshasonlatok, szólások, közmondások jelentésének megbeszélése).

A fogalmazástani tanítás igen fontos feladata, hogy rászoktassuk a tanulókat az önellenőrzésre.

Az írásbeli munkákat rendszeresen kell ellenőrizni, javítani, javíttatni és értékelni.

A házi feladatok száma fogalmazásból a tanév folyamán legalább 3-4 legyen, melyeket a következő órán elemzünk és javítunk.

A harmadik osztály végére a tanulók kifejezőképességének olyan szintre kell jutnia, amely alapja lesz az írásbeli kifejezőképesség fejlesztésének a negyedik osztályban.

IRODALOM

Az irodalomra vonatkozóan az ajánlott szövegeket a tanulók a tanév folyamán fogadják be (a tanító/tanár felolvasása alapján), szem előtt tartva a magyar tagozatos harmadik osztályosok számára készült tankönyvet/tankönyveket is. A tanító/tanár a gyerekek egyéni sajátosságainak és a közösség lehetőségeinek megfelelően tervez, és választja meg a felsorolt iskolai olvasmányok közül a megfelelőket.

A tanító az iskolában különböző szövegtípusokkal ismerteti meg a tanulókat, amelyeket meg is értenek, de megértik az enciklopédiák és a gyermeklapok szövegeit is. Észre tudják venni az eseményt, a cselekvésmozzanatokat, az időbeli és térbeli viszonyokat.

A tanterv egyszerű, rövid, néha adaptált, a tanulók számára érthető szövegeket lát elő, melyeket önállóan olvasnak, így könnyen felfedezhetik a szövegekben az események időrendi sorrendjét, meghatározzák az esemény helyét és idejét. A tanulónak meg kell különböztetnie a verset a mesétől, valamint fel kell ismernie a tündérmesét és az állatmesét.

Szoktatni kell a tanulókat arra, hogy megtalálják a számukra ismeretlen szavakat, megkérdézzék a tanítótól azok jelentését, hogy minél pontosabban megértsék a szöveg értelmét. A tanító kérdéseket tesz fel (ki?, mi?, hol?, mikor?, miért?) a felolvasott szöveg tartalmával kapcsolatosan. A tanulók meghatározzák a cselekmény helyét és idejét. A mű szereplőinek külső és belső tulajdonságait felsorolják. Válaszaikat egyéni képességeiknek megfelelően adják meg: mondatok, összefüggő mondatok vagy rövid szöveg formájában.

A verseket szavalják, a gyermekek számára írt drámaszövegek feldolgozásakor a tanulók számos kreatív tevékenységre motiváltak, amelyek a mű hatására keletkeznek (színpadi előadás, drámajáték, bábjáték, gyermekszínházi előadások, dramatizált részletek megbeszélése).

Első osztálytól a tantervi tartalmak azt sugallják, hogy az irodalomelméleti fogalmakat fokozatosan sajátítsák el. A tanítónak javasoljuk, hogy folyamatosan új szavakkal gyarapítsák a tanulók szókincsét. Az irodalmi fogalmak elsajátítása nem azt jelenti, hogy a gyerekek a definíciókat megtanulják, hanem megértik a fogalmak leíró magyarázatát, az irodalmi szövegben betöltött szerepüket.

A nyelvi kultúra keretében, valamint az irodalmi szövegek feldolgozásánál is fejleszteni kell a szövegértés képességét. A tanító a tanév folyamán rendszeresen mond el rövid történetet (képpel vagy képsorral szemlélve), mesét, amelyet a gyerekek hallás alapján befogadnak, beszélgetnek róla. Az aktív hallgatás során a tanulók képesek lesznek az irodalmi, az ismeretterjesztő és más típusú szövegek befogadására.

NYELVTAN

A tanuló a tanító irányításával összehasonlítja a magyar nyelv hangjait, és azokat helyesen ejti ki. Képek és indukciós szövegek kapcsán mondatokat és kérdéseket fogalmaz meg, majd egyszerű mondatokkal történetet mesél el. Beszédben és írásban megkülönbözteti és alkalmazza a beszélő szándéka szerint a kijelentő, a kérdő és a felszólító mondatokat.

Megadott szavakból mondatokat alkot, a szórendre figyel, annak jelentőségét felismeri. Szavakat gyűjt adott témával kapcsolatban. A mondatvégi írásjeleket helyesen használja. Ezen kívül a jelen, a múlt és a jövő idő, valamint a többes számú főnevek is megjelennek megfogalmazásában. Nyelvhasználatában alkalmazni tudja a mellékneveket.

III. A TANÍTÁSI ÉS TANULÁSI FOLYAMAT KÖVETÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE

A tanuló eredményeinek és tudásának értékelése és osztályozása *A tanulóknak az általános iskolai oktatásban és nevelésben való osztályozásáról szóló szabályzattal* összhangban kell, hogy történjen. A tanuló előrehaladásának mértékét, valamint az értékelést a tanuló kezdeti tudás-szintjéhez kell viszonyítani. A tanár a tanítási-tanulási folyamat során állandó jelleggel és egyértelműen visszajelez a tanulói tudás minőségére vonatkozóan. A visszajelzésnek útmutatóként kell szolgálnia a további munkához, de ugyanakkor motiválnia is kell vele a tanulót. Minden tanulói tevékenységet értékelni kell, de az értékelés és a visszajelzés mellett fontos feladat, hogy rászoktassuk a tanulókat az önértékelésre.

РОМСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ

Nav predmetosko: **Rromani čhib e kotorenca pale nacionalno kultura**

Res: Res sikavimasko ande predmeto *Rromani čhib e kotorenca pale nacionalno kultura* si te pindžaras thaj zuravas džanglipe pale rromani čhib, lilaripe thaj e kultura rromengi, sar vi te barjaras džanglipe čhibako ande averčhande trajoske kotora, sar vi barjaripe gindosko pale nacionalno identiteto, sar amarengo khajda vi aver manušengo save trajin paša amende.

Klaso: **Trinto**

Beršesko fondo: **72**

sikavimasko:

ISHODO SIKAVIMSKO Kana del pes gata e tema/kotor/sikljarno džanela te:	KOTOR/E TEMA	SAINČARIPE
<ul style="list-style-type: none"> - Kamen te drabaren andar o lil savo del pes lenge. - Džanen te losaren paramičake kotora. - Šaj te dikhen importantne kotora ande lilaripe. - Šaj te dikhen soske si manuša ande paramiča. - Šaj te pindžaren so si lače, a so naj ande paramiča. - Pindžaren ande paramiča sar džal vřijamako kotor thaj ažutimasa savo si len katar o sikljarno den gata e paramiča. - Pindžaren kotora ande paramiča save den svato manuša ande paramiča thaj vi kola kotora save den svato kola save keren svato paramičako. - Džanen kaj e paramiča džungadol ande amende sar šukar khajda vi bilače gindurja. - Kova so drabarde šaj te vi mothon alavenca, pinturenca, vastenca, ašundavimasa. - Džanen kaj si ande paramiča manuša save naj čačune. - Džanen kaj si e basna xarni paramiča ande savi khelen džuvdimata. - E gili sikljon pe godji, thaj te mothoven la andar o muj. - Dikhen kaj e artisturja khelen aver manuša pe bina. - Šaj te pindžaren e teorijske kotora. - Pindžaren pes e trajosa thaj tradicijasa e rromengi. - Pindžarel pes e rromengi kulturako-historikane kustikipasa. - Pindžarel pes pindžarde Romenca ande rromani historija. - Pindžarel e rromane šeja (sar vi šeja save indjaren pes ande lesko/lako gav). - Pindžarel sumnale rromane djesa thaj pindžarel so anel pe aver sumnale djesa ande lesko/lako gav. - Xaçaren kaj ačhel artikulo pale mušrikano, džuvljikano thaj pale liduj linga. 	LILARIPE	<p>E Lektira Čavorrendji dñiljarni 1–4, losaripe. E muce thoven gada – paramiča rromengi. Zlatomir Jovanović, Rromane parimača pale čhavorra, losaripe Losaripe andar enciklopedie thaj andar e čhavorenge lila. Lila: Drabarimasko lil pale trito klaso Bučarno lil Xaçaripe paramičako. Katar soste numaj pala kaste kerel pes ande paramiča, vřijamake kotora. Losaripe majšukar kotor paramičako. Pindžaripe soske si manuša ande paramiča, thaj so si lače, a so naj ande paramiča. Gili: fundosko xaçaripe ande gili. Dramsko ramope (e predstave): e publika, bina, artisturja.</p> <p>Garadine alava si alava pe save šaj te dikhel pes avrčhande numaj šaj te dikhel pes pe lende sar pe gindimaske – vakerimaske khelimata, sar metafora, pučipe pe savo musaj te des boldino svato.</p> <p>Selikane alava si xarne alava save mothon godjaver trajoske gindurja, varekana si ramosarde sar ironija numaj sar rima. Selikane alava si pindžarde ande sa jekh kultura.</p> <p>E nacionalno kultura Trajo thaj e tradicija rromengi. Bare rromane desa.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Orta ramon baro grafemo ande teljarne alava kana ramon manušenge, anava foreske, gaveske, thaj aver thana kaj trajin e Rroma. - Džanen so si sarnavna. - Ramon baro grafemo kana ramon nava bare djesengo. - Pindžaren pašnavna. - Orta džanen te vorbin aspirate. - Pindžaren prepozicije pale than thaj vřijama. 	ČHIB (alavari, e gramatika rromane čhibako)	<ul style="list-style-type: none"> - Xaçaripe so si: alav, alaveske kotora. - Baro teljarimasko grafemo kana ramon nava manušenge, punkta po agor alavesko, - Baro teljarimasko grafemo kana ramon foroske, gaveske nava. - Sarnavna. - Ramosaripe nava bare djesengo. - Orta vorbipe aspiratengo. - Pašnavna. - Prepozicije.
<ul style="list-style-type: none"> - Šaj te keren svato ande kontinuiteto thaj te vorbin sar si ramosardo ando programo. - Džanen te keren svato aver manušenca, jakha ande jakha, numaj prikal o telefono sar kerel pes orta svato. - Šaj te mothon e paramiča savi si lačhardi ande jekh pinta numaj ande nekabor pinte (sar vareso so sas). - Šaj te mothon e paramiča kana des len but pučipa pe save musaj te mothon e paramiča. - Šaj te ramon paramiča savi ašunde ande jekh pinta numaj ande nekabor pinte. Mothon e paramiča savi si ramosardi (sar nekabor pinte, sar jekh pinta, kana pučes len) džanen te ramon xarno lil. - E filmske paramiča pale čhavorra. - TV emisije sar zuravipe te barjaren rromani čhib. - Crtano fimo (pindžarimasko niveli). - Računari (pindžarimasko niveli). 	ČHIBAKI KULTURA	<p>E vežbe katar vakeripe Vorba: Vakeripe varekasa; Vakeripe so sas khajda te phenen po rindo sar si čhutine e pinte; Vakeripe sar sas: Vakeripe sar sas khajda te avel so majbut pučipa. Vakeripe: Vakeripe šejengo (sar xačarde e paramiča); Vakeripe sar e vežba Xarno lil. Xarno lil pale bare djesa thaj pale bijandimasko djes (khelimata ande save lena sama te pačivaren aver čhavorra).</p> <p>E vežbe pale ramosaripe Vakeripe sar sas: Ramosardine bolde alava pe pučipa pale pinte; Pherdipe alavenca save si line andar e paramiča. Vakeripe paramičako: Vakeripe kana losaren but pučipa (trubun te bolden svato ramosarimasa); Korkoro ramon katar 6–10 lavorra.</p>

	E MEDIJSKO KULTURA	– Pindžaren xarne filmoske paramiča, kamen te dikhen len, thaj džanen te phenen so dikhle. – Džanen so si e TV emisije thaj keren svato so kamen te dikhen. – Kamen te dikhen o crtano filmo thaj džanen te mothon so dikhle. – Pindžaren so šaj te dikhas ando filmo (pinta, alav, bašalipe, rang, ašundipe).
--	--------------------	---

Importantne alava: gili, paramiča, garadine alava, selikane alava, tradicija, lavorra, pašnavna, prepozicije, e televizija.

SAINČARIPE PROGRAMOSKO

Kana sikljona čhavorenca o predmeto: *Rromani čhib e kotorenca pale nacionalno kultura* trubun te len sama pe fundoske pedagogikane gindurja kaj si o sikamno ande sikavimasko centro, godolastar sikljarno trubul te pindžarel thaj te dikhel so šaj te sikljol o čhavorro thaj te khajda arakhel o metodo sar trubul te sikljol lesa, thaj te šaj so majbut sikljol neve sikavimaske kotora. Ande sikavipe trubul te so majlače prezentuil lilaripa save sikamne bi pharimasa sičona. Gadava trubula lenge pale majdur sikljope, te barjaren o džanglipe pale rromani čhib thaj e kultura. Paše fundoske metode, ande sikavipe trubun te avel tumen vi:

- e metoda drabarimaski
- e metoda vorbaki – vorbaki metoda
- e metoda haljarimaski (monološko metoda)

– e metoda praktikane bučako – džanglipako-rodipaski metoda andar e čhibake kotora, e dijalektologija, prozodia, rromane dijakturja, kidipe averčhande tradicijake lilaripasa, buti nevetehnologijasa. Trubun te ande buti čhavorenca si tumen averčhande kotora bučake sar kaj si: buti jekhe čhavoresa, buti liduj čhavorenca, buti ketane čhavorenca, – sikljope trujal averčhandekhelimata sar kaj i e kvizurja, mothovipa andar o muj thaj aver sar te alava save but drom phenen pes sikljon. Pučipa thaj boldo svato-pučipe khajda te vazden o krlo. E vežbe –pučas, das boldo svato kaj naj vareso numaj te si vareso, ande xarni thaj lungo forma, e intonacija pučimaski thajboldo alav e intonacijasa. Vakeripe – pale kova so sas amenge, so ašundam, dikhlam. Mothovipe – pale trujalipe thaj e manuša (kon, so, kana, sar, kaj), mothovipe pherde alavenca. Dijalogo – maškar sikamne pale vareso so džanen, so sas lenge ketane. Vakeripe – xarne paramiča, e basne, kova so xačarde. Fundosko svato pale rromane garadine alava, djilabipe gilengo. E konstrukcija pale vorbaki komunikacija. Len sama te orta mothon e grafemenge krla, alava, e intonacija rindo alavengo, aver alava save si čhutine ande romani čhib. Barjaripe alavengo, alava pale manuša thaj šeja ande prezento, perfekto thaj futuro.

Sikavipe rromane čhibako e kotorenca pale nacionalno kultura del fundoske džanglipa andar e čhib, lilaripe thaj nacinalno kultura.

Ko sikamno trubul te drabaren, ramon, kiden rromane alava, te pindžaren, sikljon thaj afirmišin rromani kultura, tradicija thaj rromano trajo. Sikljope si lačhardokhajda te pindžaren, len sama, thaj te afirmišin rromani kultura, sikljon stanadardno rromani čhib te keren svato thaj te ramon, te barjaren rromani čhib thaj rromano alavari, te pindžaren sikamnes e rromane tradicijasa thaj historijasa.

I. PLANO PALE SIKLJOPE

Plano sikavimasko boldino si po ishodo. Sikljope si pe than so sikljol pes, boldino po ishodo sikljavimasko savo mothol amenge so e čhavorra sikljona po agor školako. Godolastar avela ando maškar sikljavimasko o sikamno, a na kova so sikljol. E sikljarne korkoro, numaj vi sikamnenca losarena kova so sikljona, a so si ramosardo ando plano, numaj kova so džanen majlače, so kerde majbut drom, sar sikljona čhavorenca, andar soske lila lenge sikamne po agor školako avena dži ke ishodurja. E sikamne rodna thaj sikljona neve džanglipa. Godova metodo del šaipe te sikljope avel so majlače čhavorenge.

Neve vinajpake-sikavimaske procesurja pindžarde si pe godova kaj si bolde ko sikamno. Kana keras o plano sikavimasko šaj te avel men lačo ishodo. Lačhipe savo si men katar ishodurja ande fundosko sikavipe si majbut, dikhas so den sikamnenge thaj sikljarnenge. E sikamne ažutin te hačaren so kamel pes lender, sikljol pes kova so si importantno taj den šaipe (korkoro) dikhipi kazom sikljile.

Den lenge sa kova so trubun te džanen po agor ande tema, predmeto, klaso vi po agor fundoske školako. E ishodurja sikavimaske šaj te ločaren sikamnenge ramosarimaski thaj vorbake egzamurja. Šaj te aven fundo pale losaripe sainčarimako, a so sikljarnenge del tromalipe te sikljon e čhavoren andar e lila save kamen, thaj te den len tromalipe te korkoro arakhen neve sikavipa.

Lače ramosarde e ishodurja den šaipe te so majloke losaren sikavimaski strategija thaj e metoda savenca šaj te so majloke keren didaktičko-metodikano proceso sikavimasko. Paše godova, e ishodurja sikavimaske save si lačharde khajda te sikljon, e ishodurja šaj te aven vi egzamurja sar e sikamne sikljile.

II. DIDAKTIKAKO - METODIKANE ALAVA

Lilaripe

Lilaripe si ande sikavipe artistikano thaj barelilaripasko kotor.

Ande sikavipe si majanglal čhutino artistikano, hačarimasko kotor. Kava si čhutino resesa te so majlače sikamne sikljon te drabaren, hačaren kova so si ramosardo, thaj aver so si ramosardo ando programo. Či trubus te bistras kaj si niveli barjarimasko, gindosko, emocionalno sar vi niveli ande lingvistikano barjaripe savo šaj te zuravel e percepcija pale lilaripe. Lilaripe šaj pire šukarimasa te barjarel thaj zuravel čhavorenge gindo, čhib, kulturake kotora, hačaripe pale lilaripe thaj aver.

Lilaripake kotora si fundoske katar kova so kerel pes ande lilaripe, vrijama, manuša thaj kova so keren ande jekh lilvarno kotor. But si importantno te sikljarno sikljol e čhavoren sar trubun te drabaren. Kana losarena lil pale drabaripe, trubun te len sama pe:

Psihološko kriterijumo (lil savo šaj te drabaren čhavorenge ande angluno klaso);

Estetsko kriterijumo (artistikano šukaripe);

Etičko kriterijumo (e afirmacija lileski savi či nakhel beršenca);

Nacionalno kriterijumo (pakipe te losaren rromano lilaripe)

Gnoseološko kriterijumo (kazom šaj te lilaripe avel o fundo pale džanglipe čhibako thaj lilaripako).

E sikamne pindžaren pes e nacionalno kulturasa trujal o lilaripe, čhib, thaj e čhibaki kultura thaj trujal aver kotora save si phangle pale tradicija thaj historija rromengi.

Čhib sar sikavimasko kotor:

Alavari, e gramatika, ortoepija thaj e ortografija. Kava e čhavorra sikljon ande predmeto rromani čhib e kotorenca pale nacionalno kultura sar vi pe aver predeturja. Po kava niveli e sikamne naštik te sikljon apstraktno ramo, a vi kova so si o fundo ande komunikacija čhibaki trubul te avel po majcikno niveli.

Ververane vežbe ande save šaj te aven teljame fundoske kotora (pinta, ramope, alava, vorbake situacije, filmo), numaj vi averčhande vežbe sar kaj si: čhibako, stilsko, gramatikano, keren te so majlače vorbin. Ande vuče školake nivelurja sikamne sikljona te so majlače keren svato, drabren thaj ramon.

Kova so sikljol pes ande gramatika si aspiraturja (kh, ph, th, čh), artikulo pale murškiano ling, džuvljikano thaj pale liduj linga (o, i e), sar vi sarnavna, kernavna, pašnavna thaj prepozicije po teljarutno nivelu.

Čhibaki kultura

Sainćaripe kulturako, vorbako thaj ramosarimasko si ande funkcija te barjarel čhibaki kultura, komunikacija pe vorbako thaj ramosarimasko nivelu. Kava si vi ande aver sikavimaske kotora. Majanglal trubun te den sikavnenge ramosarimaske vežbe, a palal godova vorbake.

E medijsko kultura

Sainćaripe ande medijsko kultura trubus te dikhas sar sikljope ande aver sikavimaske kotora ande predmeto Rromani čhib e kotorencja pale nacionalno kultura sar vi kova so sikljon ande aver predmeturja.

E medijsko kultura si e funkcija te majanglal čhi del te bilačhipe savo del pes ande filmurja avel dži ko sikamno, sar vi te o sikamno vrimajsa korkoro pindžarel so si pala leste a so naj. Imoportantno si vi kava te phenas e sikavnenge kaj kova so šaj te kerel pes ando crtano filmo naštik ando lengo trajo.

III. DIKHLJARIBE THAJ DEVIPE MOLIFE SIKLJOVIPASKE

Dikljaripe anglosaripasko thaj notiribe rezultatja sikljovnesko sito formatesko thaj sumatesko thaj realizunelape ano rami e *Regulako lil vaš notiribe sikljovnengo ano fundono edukuibe*. Procesi dikljaripe thaj devipe molife jeke sikljovneske musaj te lelpo inicijalno nota kotar nivelu ano savo sikljovno arakhelape. Sikavno kotar procesi sikljovipasko ano kontinuiteti thaj ano misalutno čhane sikavela sikljovneske pedo kvaliteti oleške reslipasko adžahar so inardutni informacia ovela adaptirimi, kobor manglape šuži thaj informativno vaš te ovel ola rola inicijativno inardutni informacija. Sakova aktivipe sitož šukar šansa vaš te notirinelpo anglunisaripe thaj devipe inardutni informacija, a sikljovnenge manglape te delpe kvalifikacija thaj te delpe zorakaripe vaš korkore te notirinen poro anglunisaripe ano reslipe rezultatja sikljovipaske, sar ini anglunisaripe aver sikljovnengo.

РУМУНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ

Denumirea disciplinei	Limba română cu elemente ale culturii naționale
Scopul	Scopul învățării limbii române cu elemente ale culturii naționale în învățământul elementar este ca elevul, prin dobândirea cunoștințelor funcționale despre sistemul lingvistic și cultură, și prin dezvoltarea strategiilor de învățare a limbii române să dezvolte capacitatea de comunicare orală, iar din clasa a treia și de comunicare în scris și să aibă o atitudine pozitivă față de limba română și patrimoniul cultural românesc.
Clasa	A III-a
Fondul anual de ore	72

După terminarea clasei elevul va fi capabil să:	FUNCȚIILE COMUNICATIVE	ACTIVITĂȚILE LINGVISTICE (în funcțiile comunicative)
<ul style="list-style-type: none"> - Salute și să răspundă la salut aplicând mijloace simple de limbă; - Se prezintă pe sine și pe altcineva; - Înțelege întrebări simple de natură personală și să răspundă la ele; - Să înțeleagă îndrumări și cerințe simple și să reacționeze la ele; - Comunique îndrumări și cerințe simple; - Înțelege invitația la o activitate comună și să reacționeze la ea în mod corespunzător; - Adreseze invitație la o activitate comună; - Înțelege cerințe scurte și simple și să reacționeze la ele; - Adreseze cerințe scurte și simple; - Exprime și accepte mulțumirile și scuzele exprimate în mod simplu; - Înțelege enunțuri simple din felicitare și să răspundă la ele; - Adreseze felicitări simple; - Aplicând mijloace lingvistice simple să înțeleagă și să menționeze cele mai obișnuite activități cu privire la aniversarea zilei de naștere și a sărbătorilor; - Recunoască și numească ființe, obiecte și locuri din mediul înconjurător; - Înțelege descrieri simple ale ființelor, obiectelor și locurilor; - Descrie ființe, obiecte și locuri folosind mijloace lingvistice simple; - Înțelege enunțuri cotidiene cu privire la nevoile zilnice, simțuri și sentimente și să reacționeze la ele; - Exprime nevoi elementare, simțuri și sentimente prin mijloace lingvistice simple; - Înțelege informații simple despre poziția în spațiu și să reacționeze la ele; - Ceară și ofere informații simple cu privire la poziția în spațiu; - Înțelege și comunique enunțuri simple care se referă la exprimarea timpului și a condițiilor meteorologice; - Înțelege enunțuri simple prin care se exprimă apartenența/neapartenența, posedarea/neposedarea și să reacționeze la ele; - Ceară și ofere enunțuri simple prin care exprimă apartenența/neapartenența, posedarea/neposedarea; - Înțelege enunțuri simple prin care exprimă mulțumirea/nemulțumirea și reacționează la ele; - Ceară părerea și să exprime (satisfacția) mulțumirea/nemulțumirea prin mijloace lingvistice simple; - Înțelege texte simple în care se descriu acțiuni și capacități în prezent; - Facă schimb de informații cu privire la o situație de comunicare dată; - Descrie acțiuni și capacități folosind mijloace lingvistice simple; - Înțelege și comunique enunțuri simple cu privire la numere și cantități. 	<p style="text-align: center;">SALUTAREA</p> <p>PREZENTAREA PROPRIE ȘI A ALTOR PERSOANE; OFERIREA INFORMAȚIILOR DE BAZĂ DESPRE SINE; OFERIREA ȘI CEREREA INFORMAȚIILOR DE BAZĂ DESPRE ALȚII</p> <p>ÎNȚELEGEREA ȘI OFERIREA ÎNDRUMĂRILOR ȘI CERINȚELOR SIMPLE</p> <p>INVITAȚIA ȘI REACȚIONAREA LA INVITAȚIA DE A PARTICIPA LA O ACTIVITATE COMUNĂ</p> <p>EXPRIMAREA CERINȚEI, MULȚUMIRILOR ȘI SCUZELOR</p> <p>FELICITAREA SĂRBĂTORILOR, ZILELOR DE NAȘTERE ȘI A ALTOR EVENIMENTE IMPORTANTE</p> <p>DESCRIEREA FIINȚELOR, OBIECTELOR, LOCURILOR ȘI FENOMENELOR</p> <p>EXPIMAREA NECESITĂȚILOR, SIMȚURILOR ȘI SENTIMENTELOR</p>	<p>Reacția la impulsurile orale și scrise ale interlocutorului (profesorului, colegului, etc.); exprimarea orală și scrisă a salutărilor corespunzătoare.</p> <p>Ascultarea textelor simple în care se prezintă o persoană; prezentarea proprie și a altor persoane prezente sau absente.</p> <p>Ascultarea cerințelor și îndrumărilor și reacționarea la acestea; oferirea îndrumărilor simple (comunicarea în sala de clasă – schimbul de indicații și cerințe dintre participanții la procesul de predare, îndrumări cu privire la jocuri și altele).</p> <p>Ascultarea invitațiilor simple la o activitate comună și reacționarea la aceasta (invitație la ziua de naștere, joacă, socializare...); adresarea și acceptarea/refuzarea invitației la o activitate comună prin folosirea celor mai simple expresii.</p> <p>Ascultarea enunțurilor simple prin care se cere ajutor, serviciu sau informații; oferirea răspunsurilor, oral sau în scris, la o cerință utilizând cele mai simple mijloace lingvistice simple, înaintarea unei cereri, exprimarea recunoștinței și scuzei</p> <p>Ascultarea expresiilor simple de felicitare a sărbătorilor, zilelor de naștere, reacționarea la felicitările adresate și adresarea felicitărilor ocazionale scurte.</p> <p>Ascultarea descrierii simple a ființelor, obiectelor și locurilor în care se oferă informații despre aspectul fizic, formele de apariție, dimensiunile și alte caracteristici simple; alcătuirea descrierilor scurte ale ființelor, obiectelor și locurilor; cererea și oferirea de informații cu privire la descrierea ființelor, obiectelor și locului.</p> <p>Ascultarea enunțurilor simple în legătură cu necesitățile, simțurile, sentimentele: exprimarea necesităților, simțurilor și sentimentelor proprii și a altora (empatic) și reacționarea la acestea.</p>

	EXPRIMAREA POZIȚIEI ÎN SPAȚIU	Ascultarea textelor în care se descrie în mod simplu poziția în spațiu, cererea și oferirea informațiilor, oral și în scris, despre poziția în spațiu utilizând cele mai simple mijloace lingvistice.
	EXPRIMAREA TIMPULUI	Ascultarea enunțurilor simple cu privire la cronologia timpului și condițiile meteorologice; cererea și oferirea informațiilor, oral și în scris, despre cronologia timpului și condițiile meteorologice, utilizând cele mai simple mijloace lingvistice.
	EXPRIMAREA APARTENENȚEI/ NEAPARTENENȚEI ȘI POSEDĂRII/NEPOSEDĂRII	Ascultarea textelor cu enunțuri simple cu privire la exprimarea apartenenței/neapartenenței și posedării/neposedării și reacționarea la ele; exprimarea orală și scrisă a apartenenței/neapartenenței și posedării/neposedării folosind cele mai simple mijloace lingvistice.
	EXPRIMAREA SATISFACTIEI MULȚUMIRII/NEMULȚUMIRII	Ascultarea textelor cu enunțuri simple pentru exprimarea mulțumirii/nemulțumirii și reacția la acestea; exprimarea orală și scrisă a aprobării/dezaprobarii, mulțumirii/nemulțumirii, folosind cele mai simple mijloace lingvistice.
	DESCRIEREA EVENIMENTELOR ȘI CAPACITĂȚILOR LA TIMPUL PREZENT	Ascultarea enunțurilor simple referitoare la acțiuni și capacități exprimate la timpul prezent; descrierea acțiunilor și capacităților în prezent, punerea întrebărilor și răspunderea la ele, oral și în scris, prin utilizarea celor mai simple mijloace lingvistice.
	EXPRIMAREA NUMERELOR ȘI A CANTITĂȚILOR	Ascultarea enunțurilor simple cu privire la numere și cantitate; exprimarea numerelor și cantității, punerea întrebărilor și răspunsul la ele, oral și în scris, prin utilizarea celor mai simple mijloace lingvistice.

Noțiuni-cheie ale conținutului: accesul comunicativ, întrebuințarea funcțională a limbii, interculturalitatea.

DOMENIILE TEMATICE ÎN PREDAREA LIMBII ROMÂNE CU ELEMENTE ALE CULTURII NAȚIONALE ÎN ȘCOALA ELEMENTARĂ

Notă: Domeniile tematice se întrepătrund și sunt aceleași pentru toate cele patru clase ale primului ciclu de instrucție și educație elementară – în fiecare clasă următoare se va recapitula, iar apoi se va extinde fondul de cunoștințe de limbă, de obișnuințe și aptitudini și prezentarea conținuturilor extralingvistice cu privire la o temă concretă. Profesorii abordează temele în funcție de interesele elevilor, necesitățile lor și tendințele contemporane în predarea limbii române cu elemente ale culturii naționale, astfel încât fiecare temă să reprezinte un anumit complex situațional.

- 1) Identitatea personală
- 2) Familia și un mediu social mai restrâns (prieteni, vecini, profesori etc.)
- 3) Caracteristici geografice
- 4) România – țara din care descind strămoșii mei și Serbia – patria mea
- 5) Locuința – forme, obișnuințe
- 6) Lumea vie – natura, animalele de companie, protecția mediului de viață
- 7) Experiența timpului și trăirea în timp (trecut – prezent – viitor)
- 8) Școala și viața în școală
- 9) Tinerii – viața copiilor și a tineretului
- 10) Sănătatea și igiena
- 11) Emoțiile (dragostea pentru familie, prieteni)
- 12) Mijloacele de transport
- 13) Condițiile meteorologice
- 14) Arta pentru copii (în special literatura contemporană pentru copii, cântece și poezii tradiționale și moderne ocazionale)
- 15) Obiceiuri și tradiție, folclor, festivități (zile de naștere, sărbători)
- 16) Timpul liber – distracție, divertisment, hobby-uri
- 17) Alimentația și obișnuințele gastronomice
- 18) Călătoriile
- 19) Moda și îmbrăcămintea
- 20) Sportul
- 21) Comunicarea verbală și non-verbală, convențiile de comportament și conduită

LIMBA ROMÂNĂ CU ELEMENTE ALE CULTURII NAȚIONALE

Funcția comunicativă	Conținuturi lingvistice
SALUTAREA	<p><i>Salut! Ce mai faci? Bună ziua, vă simțiți bine? Bine, mulțumesc! Ce mai faceți? Mulțumesc, bine! Bună seara! Noapte bună! Bună ziua, domnule. La revedere, doamnă. Pe mâine dimineată! Ne vedem luni! Ne vedem mai târziu!</i></p> <p>Întrebare prin intonație. Propoziția exclamativă.</p> <p>Conținuturi (inter)culturale: Salutarea formală și neformală; reguli de comportament politicos.</p>

<p>PREZENTAREA PROPRIE ȘI A ALTOR PERSOANE; OFERIREA INFORMAȚIILOR DE BAZĂ DESPRE SINE; OFERIREA ȘI CEREREA INFORMAȚIILOR DE BAZĂ DESPRE ALȚII</p>	<p>Conținuturi <i>Pe tine cum te cheamă?/Cum te numești? Mă cheamă (mă numesc) Elena. Câți ani ai? Eu am nouă ani și merg în clasa a treia. El este din România? Nu, el trăiește în Serbia. Iată-l pe Mihai. Aceasta este doamna Daniela, dumneai este profesoară. Câți ani are fratele tău? El are 16 ani. Care este adresa ta? Eu locuiesc la Belgrad, strada 1 Mai, nr 24. Locuiesc împreună cu părinții.</i></p> <p>Formele neaccentuate ale pronumelui personal (<i>îmi, îți, își, mă, te, se...</i>). Articolele și pronumele posesive (<i>al meu/a mea, a ta...</i>). Cuvinte interogative (<i>cum, cine, câți</i>). Numeralele cardinale de la 1 până la 100. Prezentul verbelor frecvente.</p> <p>Conținuturi (inter)culturale: reguli de comportament politicos; convenția în scrierea pronumelor personale; convenția în exprimarea numerelor de telefon și adresă;convenția în scrierea cărților poștale și a scrisorilor.</p>
<p>ÎNȚELEGEREA ȘI OFERIREA ÎNDRUMĂRILOR ȘI CERINȚELOR SIMPLE</p>	<p>Conținuturi <i>Ascultă și răspunde/arată prin mimică. Găsiți răspunsurile! Repetați după mine! Citiți cu voce tare! Spuneți adevărat sau fals! Dați numărul corect! Găsiți imaginea potrivită! Alege un prieten/ă! Joacă-te cu vecinul sau vecina ta! Luați un card! Desenați/scrieți în caietele voastre! Să cântăm împreună! Completați dialogul! Pregătiți-vă! Așteptați! Atenție! Grăbește-te! Închide ușa, te rog.</i></p> <p>Imperativul verbelor frecvente. Adjectivele posesive (<i>al tău/a ta, al nostru/a voastră</i>).</p> <p>Conținuturi (inter)culturale: Respectarea normelor de comportare politicoasă.</p>
<p>INVITAȚIA ȘI REACȚIONAREA LA INVITAȚIA DE A PARTICIPA LA O ACTIVITATE COMUNĂ</p>	<p>Conținuturi <i>Mergem împreună la cantină? Bineînțeles. Poți să vii la mine în seara aceasta? Îmi pare rău, nu pot. Vrei să joci baschet cu noi? Da, ador baschetul! Nu pot, sunt obosit. Mergem acolo? Da, desigur.</i></p> <p>Întrebarea prin intonație. Formele de negație.</p> <p>Conținuturi (inter)culturale: invitația ocazională și acceptarea/refuzarea invitației; aniversarea zilei de naștere, jocurile, distracția și divertismentul.</p>
<p>EXPRIMAREA CERERII, MULȚUMIRILOR ȘI SCUZELOR</p>	<p>Conținuturi <i>Pot să primesc un sandwich, te rog? Pofțiți. Mulțumesc, doamnă! Te implor. Aș dori să citesc dialogul. Vă rog, puteți să scrieți pe tablă? Vrei să mă ajuți, te rog? Bineînțeles! Ne pare rău!</i></p> <p>Întrebarea prin intonație. Condiționalul (aș dori...).</p> <p>Conținuturi (inter)culturale: Regulile de comunicare politicoasă.</p>
<p>DESCRIEREA ȘI FELICITAREA SĂRBĂTORILOR, ZILELOR DE NAȘTERE ȘI A ALTOR EVENIMENTE IMPORTANTE</p>	<p>Conținuturi <i>Măine este ziua mea de naștere. La mulți ani, dragă Mihaela! Bine ai venit! Anul Nou fericit! Sărbători fericite! La mulți ani, mamă! Crăciun fericit! Foarte frumos! Îți/Vă mulțumesc foarte mult/și dumneavoastră! Felicitări!</i></p> <p>Adjectivele (<i>bun/bună, dragă</i>). Propozițiile exclamative.</p> <p>Conținuturi (inter)culturale: Cele mai importante sărbători și moduri de aniversare/sărbătorire.</p>
<p>DESCRIEREA FIINȚELOR, OBIECTELOR, LOCURILOR ȘI FENOMENELOR</p>	<p>Conținuturi <i>Andra este o cântăreață. Aceasta este cântăreața mea preferată. Aceasta este poza familiei mele. E fratele meu mai mare. El are părul negru. Sunt foarte drăguți și vorbesc foarte mult. Are un câine negru mare. Mașina mamei lui este frumoasă. Bucureștiul este capitala României. În România există mulți munți.</i></p> <p>Adjectivele personale (<i>meu/mea, tău/ta ...</i>). Adjectivele calificative. Pluralul substantivelor și adjectivelor.</p> <p>Conținuturi (inter)culturale: Personalități celebre din domeniul sportului, cinematografiei, muzicii...; caracteristici specifice țărilor în care se vorbește limba română.</p>
<p>EXPRIMAREA NECESITĂȚILOR, SIMȚURILOR ȘI SENTIMENTELOR</p>	<p>Conținuturi <i>Aș vrea un pachet de bomboane. Mi-e foame, iau un sandwich/croasant. Îmi este frig, îmi voi lua puloverul. De ce este el trist? Nu se simte bine. Ți-e frică de lupi? Nu, nu mi-e teamă.</i></p> <p>Prezentul verbelor frecvente. Condiționalul politicos (<i>aș vrea</i>) Prezentul verbului <i>a avea</i>.</p> <p>Conținuturi (inter)culturale: Regulile comunicării politicoase.</p>
<p>EXPRIMAREA POZIȚIEI ÎN SPAȚIU/MEDIUL ÎNCONJURĂTOR</p>	<p>Conținuturi <i>Ei se joacă în parc. Prietenul tău nu este aici. Tu ești în fața școlii. Te rog, unde este cinematograful? Mergeți drept. Cinematograful se află în spatele oficiului poștal. Unde este dicționarul tău? E în ghiozdanul meu. Ei locuiesc în centrul orașului Cluj. Orașul Constanța este la mare.</i></p> <p>Prepozițiile (<i>în, la, în față, în spate</i>). Articolul hotărât; articolul nehotărât. Cuvintele interogative (<i>unde</i>).</p> <p>Conținuturi (inter)culturale: caracteristici specifice țărilor în care se vorbește limba română..</p>

EXPRIMAREA TIMPULUI	<p><i>Cum este vremea? Astăzi este rece. Ce zi este azi? E sâmbătă. Ce oră este? Este ora patru. Este șase și jumătate. În seara aceasta vom avea un meci de baschet. Va începe la ora 19. Mă duc la școală la ora 8.</i></p> <p>Zilele din săptămână. Numeralele cardinale până la 100. Cuvintele interogative (<i>cum, ce</i>).</p> <p>Conținuturi (inter)culturale: Săptămâna de lucru și sfârșitul săptămânii.</p>
EXPRIMAREA APARTENENȚEI/NEAPARTENENȚEI ȘI POSEDĂRII/NĒPOSEDĂRII	<p>Conținuturi <i>Aceasta este păpușa Corinei. Aceștia sunt părinții lui David. Ei au o mașină nouă. A cui este această carte? Cine are o radieră? Prietenul meu are un frate și o soră. Aici este mobilul tău! El nu are câine, are o broască țestoasă.</i></p> <p>Adjectivele posesive. Negația (<i>nu</i>).</p> <p>Conținuturi (inter)culturale: Familia, prietenii, raportul față de proprietatea personală și a altora.</p>
EXPRIMAREA MULȚUMIRII/NEMULȚUMIRII	<p>Conținuturi <i>Ești de acord? Și eu sunt de acord. Eu nu sunt de acord. Vă place această melodie? Da, este frumoasă. Mie nu-mi place. Această carte este interesantă. Nu este interesantă. Îți place baschetul? Nu, prefer jocul de handbal. Eu ador muzica, dar nu-mi place sportul. Ce îi place ei să facă? Îi place să patineze și să-și dea cu rolele. Ce desen drăguț!</i></p> <p>Prezentul verbelor frecvente. Pronumele și adjectivele demonstrative (<i>acesta, aceasta, aceștia, acestea</i>). Propoziția exclamativă.</p> <p>Conținuturi (inter)culturale: Interese, hobby-uri.</p>
DESCRIEREA EVENIMENTELOR ȘI CAPACITĂȚILOR LA TIMPUL PREZENT	<p>Conținuturi <i>Acum știu să citesc românește. El câte limbi știe să vorbească? El vorbește două limbi, italiana și spaniola. Știe cumva să joace baschet? Da, joacă foarte bine. Ce cauți? Telefonul mobil, vreau să scriu un mesaj mamei mele. Ce fac ei? Nu se joacă, se uită la TV. Ea poartă pantalonii? Nu, ea poartă o fustă.</i></p> <p>Verbul <i>a ști</i> pentru exprimarea capacității. Prezentul verbelor frecvente. Cuvinte și construcții interogative (<i>câți, ce</i>).</p> <p>Conținuturi (inter)culturale: Viața în familie; viața la școală – activități școlare și extrașcolare.</p>
EXPRIMAREA NUMERELOR ȘI A CANTITĂȚILOR	<p>Conținuturi <i>Câte ore ai azi? Azi am cinci ore. Câți sunteți în clasa ta? Noi suntem 21. În clasa mea sunt 12 fete și 9 băieți. Bunica mea are 58 de ani. Mă trezesc la ora 7.</i></p> <p>Numeralele cardinale până la 100. Prezentul verbelor <i>a avea</i> și <i>a fi</i>.</p> <p>Conținuturi (inter)culturale: Convenția în scrierea numerelor de două cifre.</p>

ÎNDRUMĂRI PENTRU REALIZAREA DIDACTICO-METODICĂ A PROGRAMEI

Programa de predare și învățare a Limbii române cu elemente ale culturii naționale în primul ciclu al instrucției și educației elementare este orientată spre dezvoltarea cunoștințelor funcționale și se bazează pe finalitățile de învățare definite pe principii comunicative, adică pe activitățile pe care elevul le realizează cu succes folosind limba română. Activitățile lingvistice de ascultare, citire, vorbire și scriere în programa de predare și învățare sunt considerate ca întreg, ca și componente inseparabile ale comunicării autentice a unui individ într-o comunitate lingvistică.

I. PLANIFICAREA PREDĂRII ȘI ÎNVĂȚĂRII

Cu prilejul planificării predării și învățării trebuie avut în vedere că finalitățile se deosebesc, că unele se pot realiza mai ușor și mai rapid, dar pentru majoritatea finalităților este nevoie de un timp mai îndelungat, diverse activități și mod de lucru variat. În faza planificării predării și învățării este foarte important să avem în vedere că manualul este mijloc didactic care nu stabilește conținutul disciplinei școlare. Conținuturile din manual trebuie abordate selectiv și în conformitate cu finalitățile prevăzute.

Având în vedere că manualul nu este singura sursă ce însușire a cunoștințelor, profesorul trebuie să ofere elevilor și alte surse de însușire a cunoștințelor și abilităților. Pornind de la finalități, adică de la aceea ce elevul este capabil să realizeze în diferite tipuri și forme de comunicare (orală, scrisă, într-o oarecare măsură și cea non-verbală), poziția centrală formală și structurală a programei predării și învățării o dețin **funcțiile comunicative**. Pe baza funcțiilor comunicative sunt definite **activitățile lingvistice** prin care se pot realiza aceste funcții și care, **din clasa a treia**, reprezintă o îmbunătățire treptată a capacității de înțelegere a vorbirii și a textului scris, a exprimării orale și scrise interactiv.

Datorită concepției continue și ciclice a programei școlare, funcțiile comunicative se transmit, însușesc și exersează pe tot parcursul ciclului de învățământ, prin extinderea treptată a gradului de complexitate. Finalitățile, funcțiile comunicative și activitățile lingvistice sunt definite ca și categorii lingvistice generale. În scopul operaționalizării finalităților, funcțiilor și activităților, sunt oferite exemple de realizare, pentru fiecare limbă în parte. Acestea ilustrează unele dintre cele mai frecvente și, raportat la vârsta elevilor, cele mai potrivite posibilități de realizare verbală a funcțiilor comunicative.

II. REALIZAREA PREDĂRII ȘI ÎNVĂȚĂRII

Programa axată pe finalitățile indică aceea ce un elev este capabil să înțeleagă și să producă în procesul de comunicare. Prezentarea tabelară îl îndrumă treptat pe profesor de la finalități și funcțiile comunicative ca domenii, până la activitățile care asigură elevilor capacitatea de a comunica și utiliza limba în viața lor de zi cu zi, în împrejurări particulare, publice sau educaționale. Aplicarea acestei modalități de abordare în predarea limbii se bazează pe eforturile de implementare și aplicare consecventă a următoarelor atitudini:

– limba țintă este folosită într-o sală de clasă în contexte de interes pentru elevi, bine concepute, într-o atmosferă de comuniune și cooperare reciprocă;

- discursul profesorului este adaptat vârstei și cunoștințelor elevilor;
  - profesorul trebuie să fie sigur că elevii au înțeles sensul mesajului, inclusiv elementele sale culturologice și educaționale, precum și elementele socializării;
  - este importantă semnificația limbajului mesajului dat;
  - pentru îmbunătățirea calității și volumului materialului lingvistic, predarea se bazează pe interacțiunea socială în sala de clasă și în afara acesteia și se desfășoară prin rezolvarea problemelor în grup sau individual, precum și prin rezolvarea unor sarcini mai mult sau mai puțin complexe în condiții reale și virtuale, cu un context, procedură și obiectiv clar definit;
  - toate conținuturile din gramatică sunt introduse inductiv prin diverse exemple contextualizate, în conformitate cu nivelul de cunoștințe a elevilor și fără explicații gramaticale detaliate, iar cunoștințele lor sunt evaluate și notate pe baza utilizării lor în contexte comunicative adecvate.
- Abordarea comunicativ-interactivă în predarea limbii române cu elemente ale culturii naționale, include următoarele:
- însușirea conținutului lingvistic prin participarea concretă și gândită la actul social;
  - conceperea programei de predare ca pe un ansamblu de sarcini și activități dinamice, pregătite în comun și adaptate;
  - profesorul trebuie să permită accesul la ideile noi și acceptarea lor, precum și crearea de noi idei;
  - elevii sunt considerați participanți responsabili, creativi și activi la actul social;
  - materialele didactice reprezintă una din sursele de activitate și trebuie îmbogățite cu materiale suplimentare autentice;
  - sala de clasă este un spațiu care poate fi adaptat zilnic la necesitățile de predare;
  - munca la proiect este considerată o sarcină prin care se stabilește corelația cu alte discipline și încurajează dezvoltarea abilităților cognitive ale elevilor (observarea, analiza, deducția etc.);
  - pentru introducerea unui nou material lexical vor fi utilizate structurile gramaticale cunoscute și invers, iar în mod aparte la elevii de vârstă mai mică ar trebui să se folosească cuvinte internaționale și cuvinte pe care le cunosc, precum și vizualizarea ca mijloc de identificare a semnificației cuvântului.

Tehnici/activități

- În timpul orei se recomandă schimbul dinamic al tehnicilor/activităților care nu trebuie să dureze mai mult de 15 minute.
- Ascultarea și răspunsul la instrucțiunile profesorilor în limba română sau înregistrările audio (*ascultă, scrie, unește, determină, găsește* și activități legate de munca în clasă: *desenează, decupează, colorează, deschide/închide caietul* etc.).
- Munca în perechi, grupuri mici și mari (mini-dialoguri, joc pe roluri, simulări etc.).
- Activități manuale (realizarea panourilor, prezentărilor, ziarelor de perete, posterelor etc.).
- Exerciții de ascultare/audiere (după instrucțiunile profesorului sau înregistrărilor audio să unească noțiunile, să adăuge părți ale imaginii, să completeze informații, să selecteze enunțuri exacte și inexacte, să determine cronologia etc.).
- Jocuri potrivite vârstei și cerințelor didactice (de înviore, captarea atenției și concentrării, întărire a motivației, introducerea a unui nou material lingvistic sau consolidare a materiei).
- Clasificarea și compararea (după cantitate, formă, culoare, anotimpuri, îmi place/nu-mi place, comparații ...).
- Rezolvarea "problemelor de situație" în clasă, dezbateri și mini-proiecte.
- "Transpunerea" enunțului în gest și a gestului în enunț.
- Crearea în comun a materialelor ilustrate și scrise (din clasa a doua) (planificarea diferitelor activități, raport/jurnal de călătorie, afiș publicitar, program de serbare sau altă manifestație).

STRATEGIILE PENTRU AVANSAREA ȘI EXERSAREA ABILITĂȚILOR LINGVISTICE ÎN CLASA A III-A A ȘCOLII ELEMENTARE

Asupra alegerii strategiilor de avansare și exersare a abilităților lingvistice în predarea limbii române cu elemente ale culturii naționale în **clasa a III-a** a școlii elementare influențează în primul rând cunoștințele anterioare, factorii psihologici și cognitivi, caracteristici pentru vârsta menționată a elevilor. În clasele I și a II-a predarea limbii române cu elemente ale culturii naționale a avut caracter audio-verbal, fiind bazată pe imitare și reproducere a acelor conținuturi pe care elevii le-au auzit de la profesor (sau de pe înregistrarea audio). Din **clasa a III-a** se introduc treptat activități care asigură o includere cognitivă mai mare a elevilor. În perioada școlară precedentă elevii au însușit tehnica fundamentală a citit-scrisului în limba în care frecventează cursurile, astfel că legitățile însușite pot să le folosească și la învățarea limbii române cu elemente ale culturii naționale. La această vârstă elevul folosește limba română în comunicare și în situații apropiate de interesele lui, folosind creativitatea, originalitatea în oferirea răspunsurilor și o atitudine activă față de conținuturile didactice.

Prin alegerea strategiilor corespunzătoare pentru avansarea și exersarea abilităților lingvistice, va fi asigurată continuitatea în dezvoltarea multilingvistică și atingerea nivelurilor superioare ale competenței lingvistice relevante și indispensabile pentru școlarizarea, munca și viața de viitor.

Având în vedere că finalitățile **se operaționalizează** prin activități lingvistice în situații de comunicare, este important ca aceasta să se exerseze permanent și simultan. Predarea limbii române cu elemente ale culturii naționale în **clasa a III-a** a școlii elementare subînțelege însușirea inductivă a conținuturilor gramaticale și lexicale, în contextul scris și oral. Doar în acest fel, elevii pot dobândi competențe lingvistice care sunt în concordanță cu scopurile învățării limbii române cu elemente ale culturii naționale.

Elevii s-au obișnuit deja ca toate îndrumările care se repetă frecvent în cursul desfășurării orelor să fie în limba română.

Noile îndrumări, în mod aparte cele pe care profesorul le consideră mai complexe și mai grele de înțeles, pot fi la început date paralel, în limba română și în limba în care frecventează cursurile. Este necesar să se utilizeze obiecte și ființe din mediul înconjurător, imagini din materialele didactice, cărți, afișe și înregistrări audio și video. Pentru cele mai importante conținuturi comunicative se recomandă activități de recapitulare pentru memorarea mai ușoară și mai rapidă și obținerea încrederii că pot utiliza limba în mod independent. În acest sens, sunt preferabile exerciții de producție orală cu mici variații ale modelelor în care se schimbă și se combină diverse conținuturi lexicale și gramaticale, ridicând treptat nivelul lor de complexitate. Sprijinirea interacțiunii cu alți elevi poate fi realizată ca o formă de mediere, prin intermediul unor instrucțiuni **simple** în limba sârbă (de ex. *întreabă colegul sau colega, răspunde la întrebările colegului/colegei*).

Este necesar ca elevii să însușească funcțiile comunicative expuse în Program pentru un anumit nivel de învățare, cu menționarea că **unele conținuturi lingvistice sunt date ca o recomandare** și pot fi înlocuite cu un conținut similar sau extinse, în conformitate cu materialele didactice disponibile, dar și cu necesitățile și interesele elevilor.

PREZENTAREA ȘI EXERSAREA CONȚINUTURILOR

Având în vedere diferitele stiluri de învățare, diversitatea activităților este un cuvânt cheie pentru prezentarea unui material lexical nou. Este important să respectăm cunoștințele anterioare ale elevilor, deoarece acestea pot constitui o bază bună pentru lucru și înțelegerea mai ușoară a temei.

Mijloace vizuale de predare (cărți, afișe, filme animate de scurt metraj, obiecte reale din mediul înconjurător, așa cum s-a menționat deja în indicațiile generale) sunt ideale pentru însușirea și exersarea vocabularului. Când se prezintă elevilor o anumită noțiune – când o văd, este important să audă de câteva ori cum se pronunță cuvântul și doar după aceea să îl pronunțe. Repetarea în cor este utilă pentru ca elevul să simtă siguranță, deoarece nu este expus în public, iar teama de a fi ridiculizat (adesea prezentă la această vârstă) este redusă la minim.

Pantomima (ca un gen de tehnică a dramatizării), drept metodă de răspuns fizic complet, este foarte populară și eficientă, nu numai la această vârstă, ci și mai târziu. Se potrivește în special elevilor cu stilul chinestezic de învățare (transpunerea cuvintelor pronunțate în mișcare și invers). Aceste tehnici sunt potrivite pentru însușirea și exersarea tuturor părților de vorbire.

Contextul corespunzător (povestiri în imagini, poezii, jocuri etc.) este o condiție esențială pentru însușirea cu succes a vocabularului, dar și a limbii în general, dar și a familiarizării cu obiceiurile românești. Însușirea lexicului va fi cu atât mai eficientă dacă este realizată într-un context situațional clar. De exemplu, dacă se însușesc cuvinte care se referă la lumea animalelor, s-ar putea să se organizeze o vizită reală, simulată sau virtuală la grădina zoologică. Trebuie să se țină cont de faptul că elevii, în timpul unei ore, pot însuși până la 10 cuvinte noi.

Modelele de dialog sunt foarte eficiente pentru dezvoltarea vorbirii. Însușirea dialogului începe prin forme simple de întrebare-răspuns. Jocurile didactice de tipul „La magazin”, „La bibliotecă” etc. reprezintă un mijloc stimulator pentru realizarea exercițiilor lingvistice și comunicative.

Activitățile de proiect măresc motivația deoarece oferă elevilor posibilitatea de a lucra responsabil în perechi sau în grup pentru a realiza o sarcină într-un mod propriu, în acord cu ceilalți, prin aceasta dezvoltând și consolidând anumite competențe sociale. Proiectul este potrivit pentru munca în secțiile de clasă cu componență mixtă, dă o amprentă personală, stimulează cooperativitatea în muncă și se încheie cu un fel de prezentare a rezultatelor și a procesului de lucru.

Activitățile dramatice permit elevilor să folosească limba într-un context adecvat și astfel să „reînvie” folosirea acestuia. Potențialul lor se reflectă, printre altele, în faptul că:

- elevii nu numai că învață limba română într-un mod distractiv, ci prin interacțiunea și rolurile diferite pe care le iau, concep lucruri din diferite unghiuri (ceea ce contribuie la dezvoltarea gândirii critice și divergente);

- toți pot să participe – fiecare își are un rol pe care îl poate „duce la bun sfârșit” și de aceea este potrivit pentru munca în secțiile de clasă cu componență mixtă;

- sunt potrivite pentru toate modalitățile de învățare – pe cele video le văd, pe cele auditive le aud, pe cele chinestezice le exprimă prin mișcare;

- avansează motivația și încrederea în sine;

- sunt orientate spre elev – profesorul are un rol mai puțin dominant;

- dezvoltă imaginația și creativitatea la elevi.

Se sugerează ca activitățile dramatice și muzicale, cum ar fi cântecul, jocul pe roluri, mini scenetele, spectacole de păpuși mini, improvizarile și poveștile din viața reală să fie cât mai mult utilizate în clasă, nu numai la această vârstă, ci și mai târziu.

În exersarea **cititului** la această vârstă se recomandă să citească cu voce tare textul cu dialoguri, care sunt apropiate de vorbire și reprezintă un mijloc eficient pentru dezvoltarea competențelor lingvistice generale. Tipul narativ de texte necesită citirea în sine, având drept scop extragerea informațiilor din textul citit. Pentru a dezvolta înțelegerea unui text scris pot fi folosite diverse strategii și tehnici de însușire și extindere a vocabularului prin folosirea mijloacelor didactice convenționale și electronice (de exemplu, carduri cu inscripții, poze, afișe și altele).

Scrierea este strâns legată de vorbire. Pentru exersarea scrisului pot fi folosite diferite jocuri fonetic-ortografice (de exemplu, elevii scriu cât mai multe cuvinte posibile cu literele date); jocuri ortografice (de exemplu: scrierea cuvintelor în care au fost omise vocalele/consoanele, a grupurilor de litere caracteristica – *che, chi, ghe, ghi, ce, ci, ge, gi* la care elevii au sarcina de a completa spațiile libere și de a scrie corect cuvintele date; profesorul rostește un cuvânt, iar elevii au sarcina de a scrie cât mai multe cuvinte care încep cu fiecare literă din cuvântul rostit de profesor); jocuri pentru dezvoltarea scrisului (*Ghicește cuvântul!* – elevii primesc un text cu un subiect cunoscut în care lipsesc câteva cuvinte, iar sarcina lor este să-și amintească ce cuvintele ar trebui să fie introduse, iar scrierea lor poate fi realizată în mod individual și colectiv).

Competența socio-culturală ca un ansamblu de cunoștințe despre lume în general, despre asemănările și diferențele dintre modelele culturale și comunicative în comunitatea în care trăiește elevul care se învață este foarte importantă pentru că aceste cunoștințe sunt necesare pentru comunicarea competentă și cu succes în activitățile concrete de comunicare în limba țintă.

Un aspect aparte al competenței socio-culturale îl constituie **competența interculturală**, care subînțelege dezvoltarea conștiinței despre alții și cei care sunt altfel, cunoașterea și înțelegerea asemănărilor și diferențelor dintre lumi, respectiv dintre comunități lingvistice cu care elevul ajunge în contact. Competența interculturală se referă și la dezvoltarea toleranței și atitudinii pozitive față de caracteristicile individuale și colective ale vorbitorilor de alte limbi, ale oamenilor care aparțin altor culturi, care sunt într-o măsură mai mare sau mai mică diferite de ale elevului însuși. Deci, introducerea treptată a conținuturilor socio-culturale la cel mai scăzut nivel (salutul, interpretarea cântecelor ocazionale de sărbătoare și altele) contribuie la dezvoltarea personalității interculturale, prin creșterea conștientizării cu privire la valoarea diferitelor culturi și la dezvoltarea capacității de integrare a experiențelor interculturale în propriul model cultural de comportament și convingeri.

Conținuturile gramaticale nu se abordează explicit la această vârstă. **Fenomenele gramaticale trebuie privite din punct de vedere funcțional** (prin aplicarea elementelor gramaticale necesare pentru realizarea cu succes a funcției comunicative). În procesul de predare a limbii române trebuie să se urmărească însușirea gramaticii prin activități lingvistice de audiere și vorbire, în conformitate cu scopurile clar definite și cu finalitățile.

III. MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA PREDĂRII ȘI ÎNVĂȚĂRII

Munca fiecărui profesor este alcătuită din planificare, realizare și monitorizare și evaluare. Este important ca profesorul în mod continuu să monitorizeze și să evalueze nu numai realizările elevului, procesul de predare și învățare, ci și munca proprie, în vederea avansării permanente a procesului instructiv.

Procesul de monitorizare a realizării finalităților începe prin aprecierea nivelului de cunoștințe ale elevilor la începutul anului școlar pentru a-i ajuta pe profesori să-și planifice și procesul de predare și procesul de monitorizare și evaluare a realizărilor elevilor și a progresării. Acest proces este realizat prin evaluarea formativă și cumulativă.

În timp ce în evaluarea formativă pe parcursul anului se monitorizează realizările elevilor folosind diferite instrumente (teste de diagnostic, de autoevaluare, portofoliul lingvistic, exerciții de proiect etc.), prin evaluarea cumulativă se apreciază cu exactitate mai mare realizarea finalităților la sfârșitul unei anumite perioade de timp (la sfârșitul semestrului, anului, ciclului de învățământ).

Prin evaluarea formativă nu se subînțelege doar monitorizarea realizărilor elevilor, ci și monitorizarea muncii în clasă, fiind totodată și un instrument care permite profesorului ca pe parcursul procesului de predare să schimbe și să îmbunătățească procesul de lucru.

Cu prilejul monitorizării și evaluării realizărilor elevilor trebuie avut în vedere ca modul în care sunt acestea realizate să nu difere de activitățile obișnuite la oră, deoarece evaluarea și monitorizarea sunt considerate parte integrantă a procesului de predare și învățare și nu acțiuni izolate care crează stres la elevi și nu dau o imagine reală a realizărilor lor.

Prin notarea și evaluarea cunoștințelor trebuie să se asigure progresul elevilor în realizarea finalităților și calitatea și eficiența predării.

Scopul evaluării ar trebui să fie consolidarea motivației pentru progresul elevilor, nu pentru a evidenția greșelile lor.

Elementele care sunt evaluate sunt diverse și ar trebui să contribuie la imaginea completă a progresului elevilor, consolidarea competențelor comunicative, dezvoltarea abilităților și capacităților necesare pentru continuarea activităților și a instruirii.

Acest lucru se realizează prin evaluarea diferitelor elemente, cum ar fi competențe lingvistice (citirea, ascultarea, vorbirea și scrierea), însușirea conținuturilor lexicale și a structurii limbii, angajamentul la oră și în afara orelor.

Cu prilejul notării și evaluării este necesar ca modulele de verificare și notare să fie cunoscute elevilor, adică să fie conformate cu tehnicile, tipologia exercițiilor și felurile de activități, care au fost întrebuițate la orele obișnuite, dar și cu modul de evaluare a finalităților.

РУСИНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ

Назва предмету: **Руски јазик з елементами националней култури**

Циль: **Циль** настави и учения *руского јазика з елементами националней култури* то поспцигнуц таки ступень розвою комуникативних схопносцох школяра же би вон самостойно применявал схопности висловйованя у стандартних и фахових комуникативних ситуацийох (у складзе зоз тематичним минимумом и у писаней форми), пестовал национални и културни идентитет, етнічне самопочитиване и упознанане школярох зоз елементами традиції, култури и обичайох Руснацох.

Класа: **Треча**

Рочни фонд годзинох: **72 годзини**

ИСХОДИ По законченей теми/обласци школяр годзен:	ОБЛАСЦ/ТЕМА	ЗМИСТИ
<ul style="list-style-type: none"> – самостойно читац и розумиц кратши и едноставнейши тексти – розликовац и одредзиц род кнїжовного дїла – розликовац басну, сказку, приповедку – навесц основни характеристики прози, поезиї и драми – видвоїц главни подоби од побочних – обачовац цек дїї у кнїжовним тексту – повязовац поуки з басни зоз реалним животом – препознавац елементи фантастики у сказки – препознавац описани чувства у писнї 	<p>КНЇЖОВНОСЦ</p>	<p>Школска лектира</p> <p>Поезия</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. М. Колошнїя, <i>Бависка мойого бачика</i> 2. Народна шпиванка, <i>Танцовала нина з нину</i> 3. Мирон Колошнїя, <i>Јака моя мац</i> 4. Михал Ковач, <i>Шлицких лобим</i> 5. Серафина Макаї, <i>Цо ми бриша</i> 6. Мелания Римар, <i>Брат и шестра</i> <p>Проза</p> <p>Јков Кишногас, <i>Черешньов квиток</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Јак пуканка</i> 2. <i>Предня</i> 3. <i>Важни папери</i> 4. <i>Парток</i> 5. <i>Стара слика</i> 6. <i>Андри</i> 7. <i>Сушеди</i> 8. <i>Седми рай</i> 9. <i>Розмария</i> 10. <i>Пацери</i> 11. <i>Крачун</i> 12. <i>Миколая</i> 13. <i>Сушедов хлапец</i> 14. <i>Живе кино</i> 15. <i>Колена</i> 16. <i>Черешньов квиток</i> 17. <i>Таблїчка</i> 18. <i>Дзеци то народ окремини</i> 19. Мирон Канюх, <i>Пчолка Смолка</i> 20. Мелания Римар, <i>Поспани пчолки</i> 21. Народна приповедка, <i>Троме ловаре</i> 22. Драмски тексти зоз <i>Заградки</i> 23. Загадки и присловки по вибору <p>Основни характеристики прози, поезиї и драми</p> <p>Характеристики басни, сказки и приповедки</p> <p>Присловки и загадки</p> <p>Руски народни приповедки, басни, сказки и писнї</p> <p>Одредзоване главней особи и других особох у приповедки</p> <p>Обачоване цека дїї у приповедки</p> <p>Композиция приповедки: увод, заплет и розплет (розришене)</p> <p>Опис простору и особох</p> <p>Поручене присловки</p> <p>Поуки баснох и реални живот</p> <p>Фантастичне у сказкох</p> <p>Чувства у писньох</p> <p>Характеристики драмского дїла</p>

<ul style="list-style-type: none"> – обачовац розлики и подобности медзи сербску и руску кирилку – складац виреченя зоз датих словох – препознац слова зоз хторима ше меную особи, предмети и чувства – розликовац слова зоз хторима ше означає дія, прикмета и количество – розликовац и правилно хансовац три дієсловни часи – розликовац и меновац три роди у єднини и множини – розликовац и меновац три особи у єднини и множини при власних заменовнікох 	<p style="text-align: center;">ЯЗИК ГРАМАТИКА И ПРАВОПИС</p>	<p>Морфология Слова хтори меную дацо и слова хтори означую дію, прикмету або количество Дієсловни часи: прешли, терашні и будучи час Особни заменовніки Род премеєнлївих словох</p> <p>Правопис Правилне писанє двозначних вокалских буквох Я, Є, Ї, Ю Писанє буквох Щ, Ъ, Ь и словох зоз ДЗ и ДЖ Писанє словка НЄ и дієсловох</p>
<ul style="list-style-type: none"> – правильно вигварац и писац гласи руского языка – правилно хасновац знаки интерпункції; запяту при начишльованю и наводніки при писаню насловох кнїжовних ділох – писац по диктату пейц до шейсц слова у виреченю и коло шейсц слова у диктату – правилно писац букви Я, Є, Ї, Ю, Ъ, Ь у розличних позиційох – правилно писац мекки знак Ь зоз буквами Д, Т, Л, Н – правилно писац слова зоз буквами (гласами) ДЗ и ДЖ – правилно хасновац букву Щ – правилно хасновац вельку букву при писаню назвох кнїжкох, часописох, школох, местох и уліцох 	<p style="text-align: center;">ЯЗИЧНА КУЛТУРА</p>	<p>Приповедає о власним дожицю Зжате преприповедає филмох, театралних представох, спортских змаганьох або музичних манифестацийох Описованє нукашнього простору и людзох Диялог, директна и индиректна беседа Драматизация текста; читанє по улогох и заменованє улогох Розгварка, теми з каждодньового живота, словнік каждодньовой конверзаций (комуникаций) Присловки, загадки и „питаня за роздумованє” Словнік меней познатих словох и виразох у хторих ше таки слова хасную Заменованє странских словох зоз словами руского языка; толкованє значеня словох у контексту Розлични значеня истих словох у зависности од контексту Читанє наглас и у себе зоз напредок датим задатком Составяє особного словніка Составяє крижалькох и ребусох Преписованє кратших виреченьох; записованє стихох и фразох Писанє диктату Писанє составох</p>
<ul style="list-style-type: none"> – правильно вигварац гласи руского языка – хасновац правилну интонацию розповедного виреченя – правилно хасновац наглашку на предостатнім складу – приповедац о власних дожицох, о тим по видзел и цо жада – пренесц цудзи слова на директни и индиректни способ – виражовац количество зоз словами половка и штварцина – водзиц диялог на дату тему – виражовац приближност места, часу и количества – виразно читац драмски текст подзелени по улогох и заменованє улоги – хасновац загадки за забаву и розвагу – розумиц словнік каждодньовой конверзаций – препознац значенє словох на основу контексту – зжато преприповедац филм, представу, спортске змаганє або музичну манифестацию – описец нукашні, вонкашні простор и людзох – хасновац прикметніки при описованю – драматизовац текст або дожити подїю, анегдоту – читац у себе и розумиц прочитанє зоз напредок датим задатком – хасновац правилну интонацию виреченя – писац кратки литературни состави на познати и блїзки каждодньовой теми <ul style="list-style-type: none"> – здравкац на стретнуцу и при розходзе так як вимага швето Велька ноц або Крачун – шпивац єдну руску народну шпиванку – шпивац єдну руску дзєцинску популярну шпиванку – препознац, меновац и одредзиц зач служели хижни ствари старого руского обисца: руски пец, кочерга, ожох, дзивовца лада, кудзель, кросна, керпари, перини – поровнац живот у сучасней рускей фамелїи зоз животом рускей фамелїи у прешлосци 	<p style="text-align: center;">ЕЛЕМЕНТИ НАЦИОНАЛНЕЙ КУЛТУРИ</p>	<p>Народни писні хтори ше шпиваю Дзєцински популярни писні зоз фестивала <i>Червене пупче</i> Сотрудніцтво зоз часописом <i>Заградка</i> <i>Драмски мемориял Петра Ризничя Дядї</i> – брац учасц у драмских секційох Провадзєне руских дзєцинских ТВ емисийох Двоєне родичом и старшим людзом Медзисобне двоєне старших людзох; муж-жена, сушедово, родзини и подобне Здравканє старшим при стретнуцу на уліци Окремне здравканє на швета Вельку ноц и Крачун Старе руске обисце; ствари у хижї: руски пец, дзивовца лада, ормани, лавка, посцелї, керпари, перини, образи и друге Живот у сучасней фамелїи и фамелиярни живот Руснацох у прешлосци</p>

Ключни понятия: кнїжовност, язык граматики и правопис, язична культура, елементи националней культуры.

УПУТСТВО ЗА ВИТВОРЇОВАНЄ ПРОГРАМИ

Наставна програма *руского языка зоз елементами националней культуры* состої ше з трох предметних обласцох: литератури, языка и культуры висловїюваня. Розподзельоває наставних годзинох би не требало буц, а на каждой годзини треба окрему увагу пошведиц культури висловїюваня школярох и культуры Руснацох у Сербїи зоз акцентом на народну традицию и обичаї. Шицки три обласци медзисобно попреплетани и ані єдну не мож виучовац изолиовано и без учасци других обласцох.

Наставна програма *руского языка зоз елементами националней культуры* фундаментує ше на исходах, односно на процесу ученя и школярскох посцигнуцох. Исходи представляю опис интегриованих знаньох, схопносцох, становискох и вредносцох хтори школяр формує, преширює и преглїблює през три предметни обласци того предмета.

I. ПЛАНОВАНЄ НАСТАВИ И УЧЕНЯ

Наставна програма ориєтована на исходи дава наставнікови векшу шлєбоду, вецей можлївосци у креированю и обдумованю настави и ученя. Улога наставніка контекстуализовац тоту програму спрам потребох конкретного оддзелєня беруци до огляду шлїдуюче: уровень знаня руского языка, состав групи и характеристики школярох; учебнік и други наставни материал хтори буду хасновац; технічни условия, наставни средства и медїи зоз хторима школа розполага; ресурси, можлївосци, як и потреби локального стредку у хторим ше школа находзи. Рушаючи од датих исходах и змистох наставнік преше креирує свой рочни и глобални план роботи зоз хторого познейше розвїє свой оперативни плани. Исходи дефиновани по обласцох олегчую наставнікови дальшу операционализацию исходах на уровню конкретней наставней єдинки.

II. ВИТВОРЇОВАНЄ НАСТАВИ И УЧЕНЯ

Препоручує ше же би ше школяром презентовали популярни дзєцински и народни дзєцински писні, же би ше провадзел дзєцински часопис и реализовало заєдніцке патрене театралней представи за дзеци по руски.

Тексти зоз додатней часци програми треба же би наставнікови послужели и при обробку наставних єдинкох зоз граматики, як и за обробок и утвєрдованє змистох зоз культуры висловїюваня. Дїла хтори ше не буду обрабц, наставнік би требал препоручиц школяром за читанє у шлєбодним часе.

Попри кореляції медзи текстами, необхідне же би наставнік успоставел вертикалну кореляцію. Наставнік муши буц упознати зоз змістами руского языка предходних класох же би ше могло почитовац принцип поступносци и систематичносци.

Наставнік, тиж так, треба же би познал змісти других предметох и зоз предходних класох хтори преучую историю, традицию и культуру Руснацох, треба же би сам познал традиційну и духовну культуру Руснацох зоз наглашку на обичаї Руснацох у Сербії.

Исходи вязани за наставну обласц литературу засновани на читаню. Рижни форми читаня основне предусловие же би школяре у настави здобували спознання и же би ше успішно уводзели до швета литературного діла. У трецей класи ше, у першим шоре, пестує емотивне читанє и то читанє кратших руских народних приповедкох, текстох зоз уметніцкей творчосци, писньох, баснох, сказкох. Вежбанє чечного читаня зоз розуменьом хторе ше приближує гу природней бешеди. При обробку писньох треба вежбац красне читанє и рецитованє.

Од школярох того возросту обчекує ше же би знали одредзиц цек подійоох, главни и побочни подоби, час и место збуваня події, поуки у баснох поровнац зоз подіями зоз живота. Замерковйовац елементи фантастичного у сказкох и пренешеного значеня у баснох.

Правописни правила ше усвоюю з помоцу систематичного вежбаня (правиписни диктати, виправяне гришкох у датим тексту, тести зоз питаннями з правопису итд.). У рамикю правописних вежбох требало би з часу на час уключиц и питання зоз хторима ше преверує графія (правилне писанє буквох).

Язык

Розвиванє культури висловйованя еден з найважнейших задаткох настави мацеринского языка з елементами националней культури. Тота наставна обласц, гоч є програмски конституована як окреме подручє, муши ше повязовац зоз обробком литературних текстох, як и зоз наставу граматики и правописа. Тиж так, обробок литературного текста и робота на граматики и правопису литературного языка муши уключовац и змісти хтори доприноша пестованю культури усного и писаного висловйованя.

Нужне же би наставнік вше мал на розуме пресудну улогу прилагодзених и систематичних вежбох, односно же наставна материя не усвоєна док ше добре не увежба. То значи же вежбанє муши буц состояйна часц обробку наставней матерії, применюваня, обновйованя и утвердзованя знаня.

Упознаванє школярох зоз основами историй рускей меншинскей заедніци у Сербії (присельованє, культурни, образовни, вирски и привредни активносци, найвисши посцигнуца у культури, релевантни організації и институції...). Пестованє емоционального одношеня гу традиції, культури, звичайом рускей меншинскей заедніци у Сербії (фолклор, ремесла, народна творчосц, театр, литература, музика, звичаї...). Обезпечиц школяром податки о рускей заедніци у Сербії (населеня, институції и організації, познати особи, мена, презвиска, походзене...), але и о вязох зоз другима етнічними заедніцами. Намагац ше же би ше руски идентитет и самопочитованє пестовало суптилно, не з помоцу висловох и фразох, але на конкретних прикладах, при тим злучовац спознання з емоційним унапрямованьом, даваюци значенє меншинским и людским правом, интеретнічному почитованю, толеранції и интеракції.

Муши ше стално мац на розуме сущни задаток того предмета: же би школяре научели крашне бешедовац на руским литературним языку, же би крашне читали, писали и же би здобули схопносц у язичней правилносци. Стално ше муши мац на розуме и предзнаня школярох, же би ше могло надовязац на материя хтору школяре уж звладали. На каждой години наставнік треба же би виберал диференційни поступок, бо школяре розличного возросту и приходза з розличними язичними компетенциями.

Граматику треба викладац у имплицитней форми, место виправяня гришкох хаснує ше формованє правилней бешедней варианты. На години треба створиц приємну атмосферу, хтора оможлівує партнерске одношенє медзи наставніком и школяром и помага же би ше звладала психична барьера при активизації схопносцох висловйованя. Каждє язичне средство ше демонструє у одредзеним контексту, не изоловано. Под час увежбованя бешедних схопносцох треба же би доминували розлични форми диалогох у интеракції наставнік – школяр и школяр – школяр. При висловйованю ше гледа едноставносц, природносц, спонтаносц и язична правилносц.

III. ПРОВАДЗЕНЄ И ВРЕДНОВАНЄ НАСТАВИ И УЧЕНЯ

Провадзене и вреднованє резултатох напредованя школярох у функції досцигованя исходов, а почина з иницијалним преценьованьом уровня на хторим ше школяр находзи и у одношеню на цо ше будзе преценьовац його дальши цек напредованя, як и оцена. Каждая активносц добра нагода за преценьованє напредованя и даванє повратней информации. Каждая наставна година и каждая активносц школяра нагода за формативне оценьованє, односно регистрованє прогресу школярох и унапрямованє на дальши активносци.

Формативне вреднованє состояйна часц сучасного приступу гу настави и подрозумює преценьованє знаньох, схопносцох, становискох и справованя, як и розвою одвитующей компетенції под час настави и ученя. Под формативним мераньом подрозумює ше зазберованє податкох о школярових посцигнуцох, а найчастейши технїки то: реализация практичних задаткох, провадзене и зазначованє школярових активносцох под час настави, непосредна комуникация медзи школяром и наставніком, регистер за каждого школяра (мапа напредованя) итд. Резултати формативного вреднованя на концу наставного циклуса треба же би були виражени и сумативно – зоз числову оцєну.

Робота каждого наставніка состої ше од планованя, реализації и провадзєня и вреднованя. Важне же би наставнік континуовано диференційно провадзел и вредновал попри посцигнуцох школяра и процес настави и ученя, як и себе и свою власну роботу. Шицко цо ше укаже як добре и хасновите наставнік вихаснує и познейше у своєй наставней пракси, а шицко цо ше укаже як недосц ефикасне и ефективно требало би унапредзиц.

Názov predmetu **Slovenský jazyk ako jazyk s prvkami národnej kultúry**Cieľ **Cieľ** učenia *slovenského jazyka s prvkami národnej kultúry* je dosiahnuť taký stupeň rozvoja komunikačných zručností u žiaka, aby vedel samostatne uplatniť osvojené rečové zručnosti v štandardných i odborných komunikatívnych situáciách (a v súlade s tematickým minimom aj v písanej podobe), pestovať národnú a kultúrnu identitu, etnickú sebaúctu a zoznamovať ich s prvkami tradície, kultúry, zvykov a obyčajov slovenského národa s osobitným dôrazom na slovenskú komunitu v Srbsku.Ročník **Tretí**Ročný fond hodín **72**

VÝKONY Po skončení ročníka žiak bude schopný:	OBLASŤ/TÉMA	OBSAHY
<ul style="list-style-type: none"> - rozlišovať vypovedanú hlásku a napísané písmeno; vypovedané a napísané slová a vety; - ovládať základnú techniku čítania a písania s dôrazom na správnu výslovnosť dvojhlasok a slabík; - Rozdelenie slov na slabiky v jednoduchých prípadoch. - čítať s porozumením; - aktívne počúvať a pochopiť obsah literárno-umeleckého textu, ktorý sa mu číta; - rozlišovať báseň, bájku, rozprávku a dramatický text; krátke formy ľudovej slovesnosti - vnímať osoby a ich kladné a záporné vlastnosti; - rozlišovať hlásku/písmeno, slovo a vetu; - správne povedať krátku a úplnú jednoduchú vetu; - správne používať veľké písmeno na začiatku vety a pri písaní vlastných mien, názvov miest a ulíc a základných objektov; - veta, druhy viet a interpunkcia; - utvoriť ústny odkaz so zodpovedajúcimi slovami; - prerozprávať niečo; rozprávať podľa obrázka/obrázkov a o zážitkoch; - ústne opísať veci z priameho okolia; - vyberať a používať zodpovedajúce slová pri rozprávaní; správnym spôsobom využívať nové slová a správne vyslovovať špecifické hlásky pre slovenský jazyk v každodennej konverzácii; - spamäti predniesť kratšie literárne útvary; - účinkovať v scéničkom prednese textu; - poznať podstatné mená, slovesá a prídavné mená - zúčastniť sa v kultúrno-umeleckých podujatiach (aj ako divák, aj ako účastník) - vedieť sa poďakovať, požiadať o pomoc, počúvať hovoriaceho; - chápať pojem národnostná príslušnosť a vnímať príslušníkov iných národov; - chápať vzťah k materskému jazyku a k jazyku iných národov; - poznať zrodu jazykových javov medzi slovenčinou a srbčinou; - predniesť ľudové koledy a vinše vzťahujúce sa na sviatky alebo ročné obdobia; - zapojiť sa do vekuprimeraných detských ľudových hier a tancov; - poznať charakteristiky slovenského ľudového odevu (so zameraním na svojho dedinu a dedinu svojho pôvodu) - zaznamenávať sviatky (v porovnaní so srbskými) - poznať tradičné slovenské zvyky a obyčaje (Vianoce – koledovanie, Mikuláš a Lucia, Nový rok, Veľká noc – oblievačka,) a k tomu priliehavé tradičné jedlá; zaznamenávanie menín 	<p style="text-align: center;">ČÍTANIE A PÍSANIE</p> <p style="text-align: center;">JAZYK</p> <p style="text-align: center;">LITERATÚRA</p>	<p>Hlásky a písmeno; tlačené a písané písmená. Slová a vety ako hovorené a písané celky. Jazykové hry. Analyticko-syntetické cvičenia; lexikálne a syntaktické cvičenia; motorické cvičenia. Písanie (odpisovanie, samostatné písanie) Čítanie (splyvavé/globálne čítanie, čítanie nahlas a potichu); otázky, ktorými sa overuje, ako žiaci pochopili prečítaný text.</p> <p>Výslovnosť hlások, s ktorými žiaci majú ťažkosti (napr. <i>dz, dž, h, ch, ľ</i>). Dvojhlasý a výslovnosť <i>de, te, le, ne, di, ti, li, ni, ni</i>. Samohláska <i>ä</i> a dlhé <i>ř, ě</i>. Podstatné mená, slovesá a prídavné mená na úrovni rozlišovania. Rozdelenie slov na slabiky v jednoduchých prípadoch. Veta, druhy viet a interpunkcia.</p> <p>ŠKOLSKÁ LEKTÚRA Poézia Slovenská ľudová pieseň: <i>Tancuj, tancuj, Štyri kozy, piaty cap, Bodaj by vás vy mládenčiči,...</i> Výčitanky Hádanky a riekanky: <i>Nesie vtáčik slámku,...</i> Juraj Tušiak: <i>O Báčke, Banáte a Srieňe/Po lete</i> Lubica Kepštová: <i>Ja som doňho.../Stromy</i> Mária Števková: <i>Aprílová chriпка</i> Miroslav Demák: <i>Kukuríčňe zubyboľenie</i> Michal Kyseľa: <i>Staraj mame/Hodiny</i> Krista Bendová: <i>Ako Jožko Pletko zasadiť chcel všetko</i> František Rojček: <i>Bielizeň</i> Ján Navrátil: <i>Mamine ruky</i> Štefan Moravčík: <i>Slovenčina</i> Michal Babinka: <i>Čitateľ/Dedov list</i> Ludmila Podjavorinská: <i>Prvý sneh/Do školy</i> Grigor Vitez: <i>Ceruzka, ceruzka</i> Jozef Zrnec: <i>Začiatok leta</i></p> <p>Próza Anna Majerová: <i>So starou mamou po celom svete za jediný deň</i> Dragan Lukić: <i>Ako rastú deti</i> Lev Nikolajevič Tolstoj: <i>Najlepšia zo všetkých</i> Daniel Hevier: <i>Cisár a pisár</i> Sibyla Mislavová: <i>Kto že mi to pije krv</i> Mária Haštová: <i>Srnka Cupulupka</i> Milan Rúfus: <i>Modlitba na dobrú noc</i> <i>Hra s vrabcom</i> Libuša Friedová: <i>O polnočnom nákladnom aute/O vianočnej mane</i> Mária Ďuričková: <i>Darček</i> František Hrubín: <i>O nepodarených kozliatkach</i></p> <p>Ľudová rozprávka: <i>Kubov zajac, Soľ nad zlato, Popoluška</i> Ezopská bájka: <i>Liška a bocian</i> Ľudové pránostiky, poredkádlá a prislovia.</p> <p>Dramatické texty Detské ľudové hry: <i>Na húsky, Ani-Ani- Anička, O ručníček, ...</i> František Hrubín: <i>Chlapci vymýšľanci</i></p> <p>DOMÁCA LEKTÚRA – výber 2 diel Jozef Čiger Hronský: <i>Dubkáčik a Budkáčik</i> Mária Ďuričková: <i>O Gul'kovi Bombul'kovi</i> Gligor Popovski: <i>Radost'</i> Desanka Maksimovićová: <i>Rozprávka o Rakovi Krajčirovi</i></p> <p>Vekuprimerané žartiky. Bábkové divadlo pre deti. Populárne a informatívne texty: Výber z ilustrovaných encyklopédií a časopisov pre deti.</p>

JAZYKOVÁ KULTÚRA		Literárne pojmy: – báseň (verš, strofa); bájka; rozprávka; krátke formy ľudovej slovesnosti. – udalosť; miesto a čas konania deja; literárna postava – zovňajšok, – detský dramatický text; detské hry; žartovný text.
	Ústne vyjadrovanie	Tradičná slovenská ľudová kultúra. Riadený a voľný rozhovor. Osobnosť žiaka, rodina a dom, povinnosti v rodine, priatelia a spolužiaci, predstaviť svoje obľúbené zvieratko; svoju školu, školské potreby.. Formy spoločenského styku: čo kedy hovoríme, pozdravy a frázy Sviatky a rodinné oslavy. Rozprávanie, rozprávanie s obmenou a podľa obrázkov (ľudový odev, tradičné jedlá). Prednes krátkeho vekuprimeraného literárneho textu. Dramatické, zdramatizované texty, scénická úprava. Scénický prednes textu (dramatizácia kratších rozprávok, bájok alebo zážitkov žiakov), detské ľudové hry. Obohacovanie slovnej zásoby. Hovorové, situačné a jazykové hry. Rozhovor o počutých audio zápisoch.
	Počúvanie	Skutočné a napodobnené situácie. Audiovizuálne zápisy. Hry na rozvíjanie pozorného počúvania.
	Čítanie	Literárne texty – prednes učiteľa a audio a video zápis. Neliterárne texty: text v tabuľke, rozvrh hodín, vstupenka a iné. Informatívne texty: pravidlá správania v škole, o živote z nášho okolia, z encyklopédií pre deti.
	Písanie	Písanie písmen charakteristických pre slovenskú abecedu vo frekventných slovách a frázach. Odpisovanie s úlohou. Vyplňanie križoviek, hrebeňov k, tajničiek, ... Písanie veľkého začiatočného písmena na začiatku vety a pri písaní vlastných mien, názvov ulíc, miest a ulíc a základných objektov (názov školy). Bodka, otáznik a výkričník na konci vety.

Kľúčové slová: čítanie a písanie, jazyková kultúra, ústne vyjadrovanie, literatúra.

POKYNY NA DIDAKTICKO-METODICKÚ REALIZÁCIU PROGRAMU

Program vyučovania a učenia slovenského jazyka s prvkami národnej kultúry obsahuje vzdelávacie oblasti: čítanie a písanie, literatúru a jazykovú kultúru. Rozdelenie hodín sa neodporúča podľa vzdelávacích oblastí, ba naopak, na každej hodine by sa mala venovať náležitá pozornosť ovládaniu čítania a písania, kultúre vyjadrovania žiakov, národnej tradícii, zvykom, obyčajom a kultúre Slovákov v Srbsku. Teda, všetky oblasti sa navzájom integrujú a ani jedna sa nemôže vyučovať oddelene a bez vzájomnej spätosti.

Program vyučovania a učenia slovenského jazyka s prvkami národnej kultúry založený je na vzdelávacích výkonoch, respektíve na procese učenia a žiackych výkonoch. Vzdelávacie výkony predstavujú opis zjednotených vedomostí, zručností, postojov a hodnôt, ktoré žiak buduje prostredníctvom vzdelávacích oblastí tohto vyučovacieho predmetu.

I. PLÁNOVANIE VYUČOVANIA A UČENIA

Program vyučovania a učenia slovenského jazyka s prvkami národnej kultúry zameraný na výkony umožňuje učiteľovi väčšiu voľnosť, viac možností pri plánovaní vyučovacieho procesu a učenia. Úlohou učiteľa je, aby kontextualizoval daný program potrebám konkrétnej triedy majúcej na zreteli: poznávaciu úroveň slovenského jazyka, zloženie triedy a charakteristiky žiakov; učebnice a iné učebné materiály, ktoré bude používať; technické podmienky, vyučovacie prostriedky a médiá, ktorými škola disponuje; rezorty, možnosti, ako i potreby lokálneho prostredia, v ktorom sa škola nachádza. Vychádzajúc z daných výkonov a obsahov, učiteľ najprv tvorí svoj ročný globálny plán práce, z ktorého neskoršie bude rozvíjať svoje operatívne plány. Výkony definované podľa oblastí, uľahčujú učiteľovi sfunkčnenie výkonov na úrovni konkrétnej vyučovacej jednotky. Teraz má učiteľ pre každú oblasť definované výkony. Od neho sa očakáva, že pre každú vyučovaciu jednotku vo fáze plánovania a písania prípravy na hodinu definuje diferencované výsledky práce žiakov vzhľadom na predbežné vedomosti žiakov. Zároveň pri plánovaní treba mať na zreteli, že sa výkony rozlišujú, že sa niektoré ľahšie a rýchlejšie môžu realizovať, ale pre väčšinu výkonov (najmä v oblasti gramotnosti) potrebné je omnoho viac času, viac rozličných aktivít. Vo fáze plánovania vyučovacieho procesu je veľmi dôležité mať na zreteli, že učebnica je iba vyučovacím prostriedkom a že neurčuje obsah vyučovacieho predmetu. Preto k obsahu učebnice treba pristúpiť selektívne. Pritom učebnica, ako aj CD k učebnici, je len jedným z možných prameňov vedomostí a učiteľ žiakom umožňuje prehľad a vlastnú skúsenosť v používaní iných prameňov poznania. Pri plánovaní vyučovacieho procesu treba prihliadať na predbežné vedomosti, skúsenosti, intelektuálne schopnosti a na záujmy žiaka. Nevyhnutné je dať dôraz na obohacovanie slovnej zásoby a možnosti využívať jednotlivé kultúrne podujatia a sviatky, ktoré sa ponúkajú v daných prostrediach, s cieľom formovania predstáv o živote Slovákov v minulosti, o tradíciách a kultúre, ktorá slovenskú menšinu na týchto priestoroch charakterizuje. Odporúča sa porovnávať zaznamenávanie určitých sviatkov so zaznamenávaním sviatkov väčšinového národa a iných menšín, ktoré žijú spolu so Slováckmi v daných lokalitách.

II. REALIZÁCIA VYUČOVACIEHO PROCESU A UČENIA

ČÍTANIE A PÍSANIE

Didakticko-metodická organizácia vyučovania čítania a písania závisí od mnohých činiteľov, z ktorých je najdôležitejší ten, ktorý sa vzťahuje na predbežné vedomosti žiakov. Učitelia si volia postup, akým budú vyučovať čítanie a písanie – kombináciu analyticko-syntetickej metódy, globálnej alebo komplexnej metódy. Keďže žiaci poznajú sbrskú abecedu, dôležité je poukázať na rozdiely medzi abecedami a odporúča sa pracovať podľa komplexnej metódy.

Vyučovanie čítania a písania treba realizovať na viacerých úrovniach s uplatňovaním princípu individualizácie. Náplň, metódy a formy práce treba prispôbiť schopnostiam a potrebám žiakov uplatňujúc diferencované vyučovanie.

V tomto období žiaci majú nacvičovať čítanie zodpovedajúcich textov, správne vyslovujú všetky hlásky, dvojhlásky, samohlásku *ä*; dlhé *ř* a *ĺ*, ako i slabiky *de, te, le, ne, di, ti, li, ni* a dávajú správny prízvuk v slovách a správny dôraz na slová vo vetách. Treba prihliadať na individuálne schopnosti žiakov. Každé dieťa číta vlastným tempom a podľa vlastných schopností. Žiaduce je často preverovať stupeň zdolanej techniky čítania a porozumenia prečítaného. V procese nácviku čítania možno využívať hry s hláskami a so slovami, jazykové hry (rébusy, doplnovačky, krížovky). Žiaci takto poznávajú nové obsahy, situácie a sú väčšmi motivovaní a atmosféra je príjemná a uvoľnená. Dôležité je využiť vedomosti žiakov, ktoré nadobudli na hodinách srbčiny, pri spracovaní latinky.

Písanie treba nacvičovať odpisovaním, dopĺňaním viet, tvorením viet podľa obrázka, tvorením viet podľa skupiny obrázkov, diktátov a samostatným písaním viet a kratších textov. Okrem zdolania tvaru písmen, smeru písania samého písmena, osobitnú pozornosť treba venovať priestorovej orientácii v zošite. Samostatné písanie písmen sa obmedzuje na jeden alebo dva riadky v zošite.

Nácvik čítania a písania

V tomto období žiak má mať zvládnutú základnú techniku čítania a písania. Zdokonaľovanie čítania treba precvičovať na textoch, ktoré sú krátke, dynamické, zaujímavé a vekuprimerané žiakom, a zároveň aj na textoch školskej a domácej lektúry. Osobitný zreteľ treba klásť na porozumenie prečítaných slov, viet a textov.

LITERATÚRA

Odporúčané obsahy z oblasti *Literatúra* sa spracúvajú počas celého školského roka z čítanky a CD k čítanke a pracovného zošita, ako základných vyučovacích pomôcok tak, že učiteľ ich realizáciu plánuje v súlade s individuálnymi charakteristikami žiakov a možnosťami celého kolektívu, vedený vzdelávacími výkonmi.

Pri uschopňovaní žiakov, aby za pomoci učiteľa porozumeli textom zo školskej lektúry, ale aj z populárnej tvorby, informačným textom z časopisov pre deti, encyklopédií a pod., dôležité je trvať na tom, aby sa pochopili udalosti, priestorové a časové vzťahy. Povinná časť lektúry pozostáva hlavne z častí, ktoré patria do základného národného korpusu, ktorý je obohatený aj súčasnými aktuálnymi dielami. Výber diel je v najväčšej miere založený na princípe vekovej primeranosti.

PRÁCA S TEXTOM

Literárne žánre: rozprávky, bájky, básne, porekadlá a príslovia, hádanky, riekanky, vyčítanky, rečňovanky, detské ľudové hry.

Čítanie – v podaní učiteľa alebo z audio vizuálneho záznamu kratších slovenských ľudových rozprávok, textov z umeleckej tvorby, piesní, básní, bájok, detských ľudových hier. Čítanie sa môže nacvičovať v skupine, pri čom sa prihliada na správnu výslovnosť jednotlivých hlások, charakteristických pre slovenský jazyk. Žiakom, ktorí to dokážu, treba dať aj samostatne prečítať niekoľko viet. Pri spracovaní básní treba nacvičovať krátky umelecký prednes v skupine a individuálne.

U žiakov v tomto veku treba nacvičovať postrehnúť priebeh udalosti, určiť hlavnú postavu, čas a miesto konania deja. Všímať si fantastické prvky v rozprávkach.

Odporúča sa žiakom prezentovať populárne detské a ľudové piesne, sledovať detské časopisy, spoločné pozeranie a rozbor aspoň jedného divadelného predstavenia (podľa možnosti bábkového) a filmu pre deti v slovenskej reči (podľa možnosti na námietku rozprávky).

Okrem korelácie medzi textami učiteľ má umožniť vertikálnu koreláciu.

Učiteľ má poznať obsahy predmetu svet okolo nás, tradičnú a súčasnú duchovnú kultúru Slovákov s dôrazom na zvyky a obyčaje Slovákov v Srbsku.

Horizontálnu koreláciu učiteľ nadväzuje predovšetkým na vyučovanie srbského jazyka, sveta okolo nás, výtvarnej kultúry a hudobnej kultúry, náboženstva a občianskej výchovy.

Učiteľ má neustále poukazovať na dôležitosť správnej výslovnosti, ktorá sa upevňuje prostredníctvom určitých ortoepických cvičení. Ortoepické cvičenia netreba realizovať ako osobitné vyučovacie jednotky, nadväzovať na kultúru vyjadrovania, nácvik prednesu básne a pod. Používaním auditívnych záznamov žiakov treba zvykať na správnu výslovnosť, melodickosť, dikciu ...

Niektoré ortoepické cvičenia sa môžu konať aj pri zodpovedajúcich témach z literatúry: napr. artikulácia sa môže nacvičovať pri jazykolamoch, keď sa spracúvajú ako časť z ľudovej slovesnosti; prízvuk, tempo, rytmus, intonácia a prestávky sa môžu nacvičovať podľa vzoru učiteľa alebo pomocou CD nahrávok/interaktívneho materiálu podľa výberu učiteľa alebo žiaka.

JAZYK

Pri spracovaní učiva z jazyka treba prihliadať na správne písanie vlastných mien, názvov ulíc a miest (svojich alebo sídla školy), názvov objektov (hlavne školy), písanie veľkého začiatočného písmena vo vete a písanie bodky, otáznika a výkričníka na konci vety.

Závazne treba prihliadať na správne písanie dlhých samohlások, samohlásky *ä* a dlhého *ř* a *ĺ* (ako východiskové navrhujeme texty *Báseň bez konca* od Milana Ferku, *Mäkčeň, mäkčeň* Michala Babinku a *Ako sa z A stalo Á* Jána Turana) písanie dvojhlások *ia, ie, iu, ô* (*Vôkán* Daniela Heviera,...), ako aj správne písanie dvojhlások a slabík *de, te, le, ne, di, ti, li, ni*. Rozdelenie slov na slabiky v jednoduchých prípadoch.

Slovné druhy: podstatné mená, prídavné mená a slovesá treba spracovať len na úrovni poznávania a rozlišovania.

JAZYKOVÁ KULTÚRA

Rozvíjať jazykovú kultúru je jedna z najdôležitejších úloh vyučovania materinského jazyka s prvkami národnej kultúry. Spracovaním literárneho textu sa prispieva k pestovaniu kultúry ústneho vyjadrovania.

V tejto vekovej kategórii od žiakov treba očakávať poznanie nasledujúcich oblastí: *Rozprávanie* – o zážitkoch, o tom čo videli, čo by si priali. Odporúčané témy na spracovanie: škola, rodina, moja dedina. Príbuzenské vzťahy. Osobnosť žiaka, rodina a dom, povinnosti v rodine, priatelia a spolužiaci, predstaviť svoje obľúbené zvieratko; svoju školu, školské potreby... Pracovný deň žiaka. Voľný čas. Doprava. Chránime prírodu – zvieratá a rastliny. Láska k rodnej reči. Formy spoločenského styku: čo kedy hovoríme, pozdravy a frázy. Časopis *Mravec*. Významné sviatky: *Vianoce, Nový rok (Mikuláš a Lucia)* a *Veľká noc; meniny*. Pesničky, dialógy, scény, dielne na vylepšenie konverzácie. Pexeso. Ako motiváciu na obohacovanie slovnej zásoby sa odporúčajú texty ako *Červené vetrovky* Márie Jančovej; *Veronika má narodeniny* od Evy Lenartovej,...

Od žiakov sa naďalej očakáva tvorenie skupiny slov na určenú tému a viet zo zadaných slov. Majú vedieť vyjadriť ústrednú postavu v texte a jej zovňajšok. Majú sa vedieť podakovať, požiadať o pomoc. Majú samostatne porozprávať niekoľko viet o sebe, svojom súrodencovi, priateľovi, spolužiakovi, o živote v škole (max. 3 – 5 jednoduchých viet).

Reprodukcia – Opísať obrázok alebo postupný dej pomocou členenej ilustrácie. Vedieť reprodukovať za pomoci osnovy sledovaný detský slovenský film, rozprávku alebo detské a bábkové divadelné predstavenie, scénu alebo oslavu.

Opis – ľudí, zvierat, zážitku, sviatkov, prírody.

Dialóg – formy spoločenského styku.

Dramatizácia – kratšieho textu podľa výberu, zážitku alebo udalosti z každodenného života.

Rozhovor – prihliadať na rozvoj slovnej zásoby každodennej konverzácie, obohacovanie najmä aktívnej slovnej zásoby. Frekventované vety z každodenného života. Rozličné tvary vyjadrovania. Cvičenia so zmenou a dopĺňaním viet.

Ústne vyjadrovanie sa koná cez hry a aktivity, pri ktorých sa nacvičuje komunikácia (pozdravenie v konkrétnych situáciách: *dobré ráno, dobrý deň a dovidenia*; poďakovanie, ospravedlnenie). Žiaci môžu rozprávať na základe pozorovania obrázkov. Môžu prerozprávať počutý text, divadelné predstavenie alebo bábkové hry zreteľným prirodzeným hovorom a správnu výslovnosťou. Učítelia majú dbať na správnu artikuláciu hlások a so žiakmi viesť rozhovor o tom, čo počuli.

Cvičenia vzťahujúce sa na pozorovanie sa vzťahujú na určovanie celku a detailov, pozorovanie predmetov, javov a okolia. Treba ich tematicky organizovať. Najprv sa pozoruje učebňa a potom sa neskoršie tá aktivita rozširuje na okolie. Žiaci môžu pozorovať predmety, ľudí, živočíchy, udalosti, obrazy, skupiny obrázkov, fotografie, objekty v okolí a pod. Žiaci pozornosť treba usmerniť na celok, potom na najdôležitejšie časti a nakoniec na menej podstatné časti. Všímajú sa: tvary, farby, vzťahy, pohyby, mimika a gestá a pod.

Nácvik počúvania začína počúvaním toho, čo hovoria učítelia, iní žiaci, herci a hlásatelia. Vypočutý hovorený prejav sa analyzuje, aby sa určili hovorové vlastnosti hovoriaceho. Počúvanie má byť spojené s mimikou a gestami, ktoré sa vzťahujú na to, o čom sa hovorí. Závazne insistovať na podporovaní správnej výslovnosti. Počas počúvania pestovať pozornosť a koncentráciu. Počúvajú sa aj onomatopoické zvuky, šumy, artikulované a neartikulované zvuky.

Analytické cvičenia majú byť zaujímavé a povzbudzujúce, lebo sú jedným z najdôležitejších predpokladov na učenie čítania a písania. Nekoňajú sa izolovane, ale sú späté s cvičeniami počúvania a pozorovania.

Cvičenia na odstraňovanie nárečových a slangových prvkov vo vyjadrovaní sa konajú pomaly a systematicky. Učítelia majú osobitnú pozornosť venovať výslovnosti hlások *h* a *ch*, *l* a *l'*, *dz* a *dž*, *ř*, *í* a *dlhých samohlások a dvojhĺások*.

Žiaci si majú osvojiť aktívne približne 200 nových slov a frazeologických spojení. Pasívna slovná zásoba má byť na každej úrovni vyššia ako aktívna.

Od žiakov očakávame, aby vedeli nové aspoň 4 básne, 5 piesní (slovenské ľudové a súčasné populárne detské pesničky), hádanky, riekanky, niektoré porekadlá a príslovia, predniesť ľudové koledy a vinše vzťahujúce sa na sviatky alebo ročné obdobia a nové 2 krátke dialógy alebo účasť v detskom divadelnom predstavení. Žiaci by sa podľa možnosti, mali zapojiť do vekuprimeraných detských ľudových hier a tancov, zaznamenávať sviatky (v porovnaní so srbskými), poznať tradičné slovenské zvyky a obyčaje (zaznamenávanie Mikuláša a Lucie, Vianoce, Nový rok, Veľká noc koledovanie, oblievačky; meniny), a k tomu priliehavé tradičné jedlá.

V treťom ročníku žiaci píšu vety a kratšie texty. Zvlášť sa dbá o individuálny prístup ku každému žiakovi, teda podnecujú sa jeho schopnosti a schopnosti v písaní. Ak dieťa má ťažkosti pri písaní, treba ho postupne a pozorne uvádzať do techniky písania, kým dieťa, ktoré postupuje rýchlejšie, podnecovať adekvátnymi, dobre zvolenými požiadavkami. Žiaci písomne odpovedajú na jednoduché otázky o vlastných skúsenostiach, bytostiach, predmetoch, javoch. Taktiež, zapisujú názov obrázku ale názvy obrázkov v slede a vety na základe obrázkov alebo slede obrázkov. Pri písaní žiakov treba upozorniť na veľké začiatkové písmeno na začiatku vety a pri písaní vlastných mien a na bodku na konci vety.

Prvky národnej kultúry a tradície

Zoznamovanie detí so základmi kultúry slovenskej menšiny v Srbsku, sprostredkovanie poznatkov, ale i pestovanie emočného vzťahu k tradícii, kultúre, obyčajom a zvykom slovenskej menšiny v Srbsku (folklor, ľudová slovesnosť, divadlo, literatúra, hudba, tradičné detské hry, obyčaje...), no nie v zmysle romantického tradicionalizmu a paseizmu, ale vždy v relácii k budúcnosti, rozvoju a modernizácii. Na minulosť sa opierať, do budúcnosti sa pozeráť. Snažiť sa slovenskú identitu a sebaúctu pestovať subtilne, nie prostredníctvom hesiel a fráz, ale na konkrétnych príkladoch, spájať pritom poznatky s emočným nasadením, vždy ale so zreteľom na menšinové a ľudské práva, na európsky kontext, tiež na interetnickú úctu, toleranciu a interakciu.

DIDAKTICKÉ POKYNY

Keď ide o tento predmet, musí sa mať na zreteli podstatná úloha: naučiť žiakov pekne rozprávať po slovensky a získať zručnosť v jazykovej správnosti. Musia sa mať vždy na zreteli predvedomosti žiakov a na ne sa musí vždy sústavne nadväzovať. Na každej hodine si má učiteľ zvoliť diferencovaný prístup, lebo sú žiaci vekovo zmiešaní a prichádzajú z rozličnými jazykovými kompetenciami.

Neodmysliteľné je vytvorenie príjemnej atmosféry, ktorá predpokladá partnerský vzťah medzi učiteľom a žiakom a má pomôcť prekonať psychickú bariéru pri aktivizácii získaných rečových zručností, schopností a návykov. Každý jazykový prostriedok sa demonštruje v určitom kontexte, nie izolovane. V nácviku rečových zručností majú dominovať rozličné formy dialógov v interakcii učiteľ – žiak a žiak – žiak. K požiadavkám na spôsob vyjadrovania žiadúca je jednoduchosť, prirodzenosť, spontánnosť a jazyková správnosť.

III. SLEDOVANIE A HODNOTENIE VYUČOVANIA

Sledovanie a hodnotenie výsledkov napredovania žiaka je vo funkcii dosiahnutia výkonov a začína základným hodnotením úrovne, na ktorej sa žiak nachádza podľa toho, čo sa bude brať do ohľadu pri hodnotení procesu jeho napredovania, ako aj známka. Každá aktivita je dobrá príležitosť na hodnotenie napredovania a získavanie spätnej informácie. Každá vyučovacia hodina a každá aktivita žiaka je príležitosťou pre formatívne hodnotenie, totiž zaznamenanie postupovania žiaka a usmerňovanie na ďalšie aktivity.

Formatívne hodnotenie je zložkou súčasného prístupu vyučovaniu a znamená hodnotenie vedomostí, zručností, postojev a správania, ako aj rozvíjania zodpovedajúcej kompetencie diferencovane, počas vyučovacích hodín a v priebehu učenia. Výsledok takého hodnotenia dáva spätnú informáciu ako učiteľovi, tak aj žiakovi o tom, ktoré kompetencie sú dobre zvládnuté a ktoré nie, ako aj o účinnosti zodpovedajúcich metód, ktoré učiteľ uplatní na uskutočnenie cieľa. Ako formatívne hodnotenie sa chápe zbieranie údajov o dosiahnutých výsledkoch žiaka a najčastejšie techniky sú: realizácia praktických úloh, sledovanie a zapisovanie aktivít žiaka v priebehu vyučovania, priama komunikácia medzi žiakom a učiteľom, evidencia pre každého žiaka, (mapa postupovania) atď. Výsledky formatívneho hodnotenia na konci vyučovacieho cyklu majú byť vyjadrené známku, v súlade s pravidlami o známkovaní žiakov.

Práca každého učiteľa je zložená z plánovania, uskutočnenia a sledovania a hodnotenia. Dôležité je, aby učiteľ sústavne sledoval a hodnotil diferencovane, okrem dosahov žiakov aj proces vyučovacích hodín a učenia, ako aj seba a svoju vlastnú prácu. Všetko, čo sa ukáže ako dobré a užitočné, učiteľ bude aj naďalej využívať vo svojej praxi vyučovania, a všetko to, čo sa ukáže ako nedostatočne účinné a efektívne, malo by sa zdokonaľiť.

Ime predmeta: **Slovenski jezik z elementi narodne kulture**

Cilj: Cilj pouka slovenskega jezika je, da uĉenci osvojejo zakonitosti slovenskega knjiŹevnega jezika, v katerem se pisno in ustno pravilno izraŹajo, da se spoznajo z izbranimi knjiŹnimi, gledaliŹskimi, filmskimi in drugimi umetniŹskimi deli iz slovenske kulture zapuŹbine in jih znajo interpretirati in razumeti.

Razred: **Tretji**

Letno Źtevilo ur: **72 ur**

IZHODIŹA Po konĉanem razredu bo uĉenec usposobljen, da:	PODROĈJE/TEMA	VSEBINE
<ul style="list-style-type: none"> – neguje tehniko glasnega branja (pravilen govorni ritem, intonacija, artikulacija, akcentiranje); – zna glasno prebrati kratka besedila z znano vsebino, v skladu s tematiko (dialoŹka in pripovedna oblika), potem tudi besedil z delno neznano vsebino; – bere z razumevanjem kratka pisna in ilustrirana besedila v zvezi z znanimi temami. – opazi korelacijo glas – grafem, – zna prepisati krajŹe povedi; – zna napisati krajŹe nareke na podlagi usvojenih struktur in leksike; – upoŹtevajoĉ pravopis prepiŹe, dopolni in piŹe besede ter krajŹe povedi v zvezi z znanimi pisanimi besedili ali vizualnimi spodbudami; – zna napisati svoje osebne podatke (ime in priimek, naslov); – zna narediti sezname z razliĉnimi temami (nakup, proslava rojstnega dne, obveznosti tekom dneva ipd.); – zna dopolniti voŹĉilo; – razume osnovne pomene kratkih pisanih ali ilustriranih besedil o znanih temah; – zna pisno odgovoriti na enostavna vpraŹanja; – zastavi vpraŹanja v zvezi z zastavljenimi stavki. – najde informacije jasno izkazane v besedlu; – razume artikuliran govorni izkaz; – usvoji predvidene jezikovne strukture in jih aktivno uporablja v govoru; – razumevanje v ustnem govoru zaporedoma deset do petnajst povedi, skupaj z dialogi, ki tvorijo koherentno celoto v okviru obdelane tematike; – aktivno posluŹa in razume vsebino literarno-umetniŹskega besedila, katerega mu berejo; – pozorno in kulturno posluŹa sogovorce; – posluŹa interpretativno branje in pripovedovanje knjiŹnih besedil zaradi razumevanja in podoŹivljanja; – pravilno izgovori kratak in celoten stavek z enostavno strukturo z ustrezno intonacijo; – razume dialog uĉitelj – uĉenec in obrano; – zastavi vpraŹanja in odgovori na vpraŹanja; – jasno izgovori glasove, spoŹtuje ritem, intonacijo in akcent besed in izrazov; – poimenuje stvari iz neposrednega okolja v zvezi s temami, ki se obravnavajo; – reproducira sam ali v skupini kratke deklamacije in poŹtevanke, poje znane pesmice. – ustno povzame besedilo; ustno govori na podlagi slike in o doŹivetjih – uporablja ustrezne besede v govoru; – na pravilen naĉin uporabi nove besede v vsakdanjem govoru; – sodeluje v odrskem izvajanju besedil; – prepozna pesem, zgodbo in dramski tekst; – opazi like in razlikuje njihove pozitivne in negativne lastnosti; – izrazi svoje miŹljenje o ponaŹanju likova u knjiŹevnom delu; – pozna materialnu in duhovno kulturo svojega naroda na nivoju prilagojenem starosti; – pozna osnovne slovenske folklorne tekste – pozna in razlikuje osnovne slovenske praznike (nacionalne in lokalne kulture); – primerja slovenske praznike in obiĉaje s tistimi pri veĉinskem narodu in drugih nacionalnih skupnosti; – ustvari predstavo o lastni kulturni identiteti – zna ustno izraziti vsebine v zvezi z znanimi temami, samostojno ali s pomojo uĉitelja; – zna povzeti krajŹi film, dialog ali besedilo na podlagi danega naŹrta v obliki vpraŹanj ali podnaslovov; – dalje se usposablja za samostojno predstavljanje obravnavane teme ob vizualni pomoĉi (slike, strip-slike) in brez tega; – zna na enostaven naĉin opisati predmete in bitja; – zna predstaviti osebno doŹivetje. 	<p>BRANJE IN PISANJE</p> <p>JEZIK Slovnica, pravopis, ortopejja</p> <p>JEZIKOVNA KULTURA Branje</p> <p>Pisanje</p> <p>PosluŹanje in govorjenje</p> <p>KNJIŹEVNOST</p>	<ul style="list-style-type: none"> – usvaja pismo slovenskega jezika; – neguje tehniko glasnega branja (pravilen govorni ritem, intonacija, artikulacija, akcentiranje); – zna glasno prebrati kratka besedila z znano vsebino, v skladu s tematiko (dialoŹka in pripovedna oblika), potem tudi besedil z delno neznano vsebino; – bere z razumevanjem kratka pisna in ilustrirana besedila v zvezi z znanimi temami. – usvaja pismo slovenskega jezika; – opazi korelacijo glas – grafem, – zna prepisati krajŹe povedi; – zna napisati krajŹe nareke na podlagi usvojenih struktur in leksike; – upoŹtevajoĉ pravopis prepiŹe, dopolni in piŹe besede ter krajŹe povedi v zvezi z znanimi pisanimi besedili ali vizualnimi spodbudami; – zna napisati svoje osebne podatke (ime in priimek, naslov); – zna narediti sezname z razliĉnimi temami (nakup, proslava rojstnega dne, obveznosti tekom dneva ipd.); – zna dopolniti voŹĉilo; – prepozna Źrke, napisane besede in povedi, ki jih ustno Źe obvlada in spoŹtuje pravopisne znake ob branju; – razume osnovne pomene kratkih pisanih ali ilustriranih besedil o znanih temah; – zna pisno odgovoriti na enostavna vpraŹanja; – zastavi vpraŹanja v zvezi z zastavljenimi stavki. – razlikuje jezik, ki se ga uĉi, od drugih jezikov; – prepozna glasove v govornem zaporedju (predsvem tiste glasove, ki jih ni v jeziku ŹirŹe okolice), akcent, ritem in intonacijo nauĉenih besed in izrazov; – razume poĉasi in pozorno artikuliran govorni izkaz, z daljŹimi pavzami in oblikami neverbalne komunikacije, ki mu pomagajo, da razume pomen; – razume govor uĉitelja, kratke dialoge, zgodbe in pesmi o znanih temah, ki jih sliŹi v Źivo ali z audio-vizualnih zapisov; – razume in reagira na ustrezen naĉin na kratka ustna sporoĉila v zvezi z osebnimi izkuŹnjami in dejavnostmi pri pouku; – razume in reagira na krajŹe ustno besedilo v zvezi z znanimi temami; – razvija sposobnost in navado posluŹanja z razumevanjem. <ul style="list-style-type: none"> – slovenske narodne lirske pesmi – slovenske basni, ljudske zgodbe, legende in pravljice – umetniŹke zgodbe – drame za otroke – slovenske risanke – stripi in otroŹki ĉasopisi v slovenŹĉini – otroŹke narodne igre – posluŹanje slovenskih pesmi in glasbe – seznanjanje s specifiĉnimi slovenskimi glasbili – narodni plesi – tradicionalna narodna kultura – javni nastop, prezentacija lastnega in timskega dela – razvijanje spoŹtovanja do slovenskega kulturnega izroĉila – vzgoja v duhu mira, tolerance, kulturnih odnosov in sodelovanja med ljudmi. – Moj deŹnik je lahko balon (Ela Peroci), Medvedki Sladkosnedki (Sreĉko Kosovel), Muca Copatarica (Ela Peroci), Peter Nos je vsemu kos (Leopold Suhodolĉan), Lukec in njegov Źkorec (France Bevk), Levi devŹej (PreŹihov Voranc), Ure kralja Mina (Brina Źtampe Źmavc), Beli muc (NeŹa Maurer), Drejĉek in trije marsovĉki (Vid Peĉjak), Nana, mala opica (Josip Ribičiĉ); – priporuĉeni ĉasopisi – Ciciban, Pil; – risanke, radio in TV oddaje, filmi, fotografije in dr. – dela po izbiri uĉitelja.

Ključni pojmi vsebine: jezikovna kultura, branje, pisanje, posluŹanje in govorjenje, knjiŹevnost, tradicija.

I. NAČRTOVANJE POUKA IN UČENJA

Tretje leto učenja tujega jezika je usmerjeno na utrjevanje predhodno usvojenih znanj in uvajanje učencev v večšine razumevanja pisanega besedila ter pisanja že poznanih vsebin. Komunikativno-interaktiven pouk jezika razumeva kot sredstvo komunikacije, zato se pri poučevanju uporablja naslednje osnove: v učilnici se uporablja ciljni jezik, v osmišljenem družbenem kontekstu učencev, učitelj pa svoj govor prilagaja razvojni stopnji in znanju učencev.

Pri poučevanju književnosti in elementov narodne kulture je neizogibna komparativna metoda, zaradi nenehne potrebe ustvarjanja ožjega ali širšega konteksta tradicije. V okviru tega dela učnega programa naj se spoštuje splošna priporočila o opuščanju teorijskih razlag za mlajše otroke. Pričakuje se, da se učitelj nenehno izpopolnjuje, glede na to, da ti elementi predmeta predstavljajo novost v splošnem šolstvu. Prav tako je potrebno vključiti družine in starše učencev, od katerih učitelj pridobi pomembne povratne informacije, med drugimi tudi odziv učencev na gradivo in način njegovega posredovanja.

Učenci. Pri pouku slovenskega jezika z elementi narodne kulture je težišče dela usmerjeno na učence: te se obravnava kot odgovorne, kreativne in aktivne udeležence učnega procesa, ki s svojim trudom in delom pridobivajo in razvijajo jezikovne sposobnosti, usvajajo jezik in pridobljena znanja uporabljajo v komunikaciji. Učenci sprva poslušajo in se odzivajo, kasneje začnejo govoriti. Ko gre za književnosti in elemente narodne kulture, otroci lahko aktivno sodelujejo v spontanem pogovoru pri urah, ali pri zbiranju obvestil, raziskav in spoznanj starejših članov družine (posebej dedkov in babic), ki so povezani s temami iz narodne tradicije. Znanje učencev se ocenjuje v skladu z jasno določenim načelom relativnosti, po katerem vzor ne predstavlja izvirni govorniki, saj je na tej jezikovni ravni sporočilnost oz. pomen pomembnejši od slovnične natančnosti.

II. URESNIČEVANJE POUKA IN UČENJA

Učitelj načrtuje, vodi in organizira učni proces (izbira vsebino dela, leksiko, metode in oblike dela, tipe in število vaj itd.), usmerja delo učencev, da bi se najuspešneje uresničili zastavljeni cilji. Učitelj spoštuje načelo individualizacije pri delu, glede na to, da je znanje jezika med učenci zelo raznoliko, in vaje postavlja tako, da vsakemu od učence omogoči čim pogostejšo verbalno aktivnost.

Pri aktivnostih, povezanih s pridobivanjem znanja o elementih narodne kulture in književnosti, praktična plat pouka obsega aktiven stik s predmeti, ki predstavljajo materialno komponento tradicionalne kulture, najsi gre za njihovo izdelavo, ali srečanje z njimi v avtentičnem ambientu. Z ustreznimi folklornimi zgodbami in legendami, povezanimi z osnovnimi prazniki (npr. božič, velika noč), učitelj lahko vključi ročne aktivnosti (risanje, barvanje pirhov itd.), ali uporabi ustrezno igro, pesem ali ples.

Učna sredstva: visoka raven motivacije učencev je lahko znatno spodbujena s strani učitelja, ki v ta namen uporablja ustrezna avdio-vizualna sredstva, učbenike in delovne zvezke, slike, fotografije, oddaje in filme itd. Učitelj mora učence spodbujati k zbiranju učnih sredstev, povezanih z obravnavanimi temami (razglednice, čestitke, slike, časopisni članki itd.).

Da bi izboljšali kvaliteto in kvantiteto jezikovnega gradiva, se pouk izvaja tudi na podlagi socialne interakcije (delo v učilnici poteka v obliki skupinskega ali posameznega reševanja problemov, iskanje informacij ali rešitev bolj ali manj zapletenih nalog je jasno opredeljeno s kontekstom, postopkom in ciljem).

Učbeniki na tej ravni postanejo vir aktivnosti, učilnica pa prostor, ki ga je mogoče vsakodnevno prilagajati potrebam poučevanja

Pri poučevanju književnosti in elementov narodne kulture se priporoča uporaba že dostopnih opisov folklornih iger ter tiskanih zbirk otroške folkloristike, čeprav se izbira vsebin v določeni meri prepušča učitelju.

– Tehnike:

– Veščina branja: prepoznavanje vezi med črkami in glasovi, povezovanje besed in slik, odgovarjanje na preprosta vprašanja, povezana z besedilom, izpolnjevanje prebranih navodil in ukazov;

– Veščina pisanja: povezovanje glasov in črk; nadomeščanje besede s sliko, vnašanje manjkajoče besede (dopolnitev niza, prepoznavanje vsiljivca, križanke ipd.), povezovanje krajšega besedila in povedi s slikami/ilustracijami;

– Veščina poslušanja: odzivanje na zapoved učitelja ali poslušano zapoved z avdio zapisa (predvsem fizične aktivnosti: vstani, sedi, hodi, skoči, igraj ipd.); pa tudi ročne aktivnosti znotraj učilnice: riši, izreži, pobarvaj, odpri/zapri zvezek ipd.); povezovanje zvočnega gradiva z ilustracijami: povezovanje pojmov iz delovnega zvezka (dodaj manjkajoče dele slike), prepoznavanje točnih in netočnih izrazov, utrjevanje kronologije ipd.; pretvarjanje izjave v gesto;

– Veščina govorjenja: igre, petje v skupini, razvrščanje in vzporejanje (po velikosti, obliki, barvi itd.), ugibanje predmetov in oseb, pretvarjanje geste v izjavo;

– Veščina govorne in pisne interakcije: reševanje aktualnih težav v razredu oz. dogovarjanje glede aktivnosti, skupno ustvarjanje ilustriranih materialov (album fotografij z izletov ali proslav, načrt tedenskih aktivnosti, izleta, druženja itd), interaktivno učenje, spontani pogovor, delo v parih, malih in velikih skupinah (drobni dialogi, igranje vlog itd.).

III. SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE POUKA IN UČENJA

Spremljanje in vrednotenje pouka in učenja naj bo v skladu s Pravilnikom o ocenjevanju učencev v osnovnem izobraževanju in vzgoji. Mero napredovanja učenca, oziroma vrednotenje je treba primerjati z začetnim nivojem znanja učenca. Učitelj tekom procesa pouka in učenja permanentno in jasno daja povratno informacijo o kakovosti znanja učenca. Povratna informacija naj bo smerokaz za nadaljnje delo, toda istočasno tudi motivacija za učenca. Vrednotiti je treba vse dejavnosti učenca, razen vrednotenja in dajanja povratne informacije pa je pomembna naloga navaditi učence na samovrednotenje.

Назва предмета	Українська мова з елементами національної культури
Мета	Метою викладання та навчання навчальної дисципліни <i>українська мова з елементами національної культури</i> є досягти учнями такого ступеню комунікативних здібностей, на якому вони зможуть самостійно вживати засвоєні навички розмовного мовлення в стандартних та професійних комунікативних ситуаціях (залежно від тематичного мінімуму та в письмовій формі), плекати національну та культурну ідентичність, етнічну самоповагу та ознайомити їх з елементами традиції, культури, звичаїв українського народу, підкреслюючи особливі риси українського мовлення в Сербії.
Клас	Третій
Річна кількість годин	72 години

НАВЧАЛЬНІ ДОСЯГНЕННЯ Після закінчення класу учень:	ОБЛАСТЬ/ ТЕМА	ЗМІСТ
<ul style="list-style-type: none"> – розрізняє звук, слово і речення; правильно вимовляє слова і пише повні речення; – оволодіє основною технікою читання та письма з наголосом на правильну вимову приголосних в словах; – читає з розумінням; – уважно слухає і розуміє зміст літературного твору, який читається; – розрізняє вірш, казку, байку та п'єсу; – народна мудрість; – уміє виділити головних героїв твору і визначити їхні позитивні та негативні риси; – розпізнає загадку; – розрізняє звук, слово і речення; – правильно вимовляє короткі і повні речення; – правильно використовує велику літеру на початку речення і в написанні власних імен, назвах об'єктів (школи), назвах міст і вулиць; – уміє виділити іменники, дієслова та прикметники. – уміє сформулювати усне повідомлення за даними словами; – уміє усно переказувати; – уміє усно описувати малюнок/малюнки та розповісти про пригоду з власного досвіду; – уміє усно називати та описувати предмети, які нас оточують; – правильно використовує нові слова в повсякденній мові; правильно вимовляє специфічні звуки української мови в повсякденній розмові; – уміє напам'ять розказати короткі вірші; – бере участь у виставі; – бере участь у культурно-мистецьких заходах (як глядач або як учасник); – уміє ввічливо подякувати, попросити про допомогу, уважно вислухати співрозмовника; – розуміє термін <i>національна приналежність</i> і поважає представників інших народів; – шанує свою рідну мову та мови інших народів; – розрізняє подібність мовних явищ між українською та сербською мовами; – уміє інтерпретувати народні вірші, пов'язані зі святами чи порами року; – бере участь у дитячих іграх, які відповідають його віку; – знає характерні особливості українських народних костюмів (свого краю); – святкує свята (і порівнює їх з сербськими); – знає традиційні українські звичаї (Святий Миколай – вірші, Різдво – різдвяні пісні, Великдень – писанки/крашанки, „Веснянки” – цикл веснянок), а також традиційні народні страви; святкування іменн. 	ЛІТЕРАТУРА	<p>Звук та буква, друковані та писані літери. Слова і речення в розмові та на письмі Мовні ігри.</p> <p>Аналітико-синтетичні вправи, графомоторні вправи. Писання (переписування, самостійне писання).</p> <p>Читання (плавне читання, читання голосне і про себе); питання, для перевірки розуміння прочитаного тексту.</p> <p>Вимова звуків, з вимовою яких у учнів виникають труднощі: (напр: <i>и, г, х, і, я, ю, є, ї, й, дз, дж</i>) та усіх м'яких приголосних. Вживання м'якого знака та апострофа. Розпізнавання іменників, дієслів і прикметників.</p> <p>ШКІЛЬНА ЛІТЕРАТУРА</p> <p>Поезія</p> <p>Українські народні пісні: <i>Два півники; Зайчику, зайчику, де ти був; Прийшла весна з квітами...</i></p> <p>Лічилки: <i>У зеленому садочку; Тікав заєць через міст;</i></p> <p>Загадки і скоромовки: <i>Хто це землю вигортає; Холодна, біла; Запитала мишка мишку; Летів горобець;</i></p> <p>Тамара Коломієць: <i>Кораблі-корабліки;</i></p> <p>Н. Забіла: <i>Чотири пори року; Барвінок;</i></p> <p>Ю. Ходос: <i>12 місяців Кота Микитки;</i></p> <p>Олександр Олесь: <i>Весняні квіти в поезії;</i></p> <p>Олена Пчілка: <i>Весняні квіти;</i></p> <p>Ганна Чубач: <i>Роса;</i></p> <p>Ліна Костенко: <i>Сунічки;</i></p> <p>Олекса Ющенко: <i>Щоб швидше ріс!</i></p> <p>Марія Пономаренко: <i>Осінь пензлика взяла;</i></p> <p>О. Роговенко: <i>Зима;</i></p> <p>Платон Воронько: <i>Журавлики-журавлі;</i></p> <p>Проза</p> <p>Василь Сухомлинський: <i>Ласкавий вітер і холодний вітряк;</i></p> <p>Вікторія Лабунець: <i>Неслухняна дівчинка;</i></p> <p>Олег Буцень: <i>Батько; Так чи не так;</i></p> <p>Василь Чухліб: <i>Дикі качечята;</i></p> <p>Віктор Кава: <i>Він живий;</i></p> <p>Народні казки: <i>Хто поміє горщик? Казка про родину;</i></p> <p>Народні прислів'я та приказки.</p> <p>Драматургія</p> <p>Дитячі народні ігри: <i>Подоланочка...</i></p> <p>Легенди: <i>Легенда про калину; Чому собаки з кішками ворожують</i></p> <p>Ляльковий театр.</p> <p>ПОЗАКЛАСНЕ ЧИТАННЯ</p> <p>Василь Сухомлинський: <i>Лижі й ковзани</i></p> <p>Позакласне читання – на вибір 2 твори</p> <p>Ярослав Стельмах: <i>Голодний, Злий і дуже небезпечний;</i></p> <p>Віктор Кава: <i>Оповідання;</i></p> <p>Олег Буцень: <i>Солодкий дощ;</i></p> <p>Віктор Васильчук: <i>Чому Нічка посварилася з Ранком;</i></p> <p>Вистава лялькового театру та комікси.</p> <p>Популярні та інформаційні тексти: Тексти з ілюстрованих енциклопедій та дитячих журналів на вибір.</p> <p>Літературні тексти;</p> <ul style="list-style-type: none"> – Вірш (рядок, строфа); байка; казка; народна мудрість. – подія; коли вона відбулась і де; літературний герой, його зовнішній вигляд, – дитячі п'єси; дитячі ігри; смішинки.

МОВНА КУЛЬТУРА	Усне висловлювання	Традиційна українська народна культура. Уміти вести невимушену розмову. Особистість учня: сім'я і дім, сімейні обов'язки, товариші та однокласники, розповіді про свою улюблену тварину; свою школу, шкільні обов'язки, ... Форми соціальної поведінки: які слова і коли ми використовуємо, слова вітання та фрази. Свята та сімейні свята. Розмова, розповідь, розповідь за малюнком (народний костюм, традиційні страви). Переказ короткого літературного тексту, який відповідає віку учня. Драматичний текст, театральний текст, сценічна обробка. Театральна постановка (вистава і ляльковий театр), дитячі народні ігри. Збагачення словникового запасу. Мовлення, ситуативні та мовні ігри. Розмова на базі прослуханого аудіозапису.
	Слухання	Реальні та симуляційні ситуації. Аудіовізуальні записи. Ігри для розвитку уваги та вміння <i>слухати</i> .
	Читання	Літературні твори – виразне читання вчителя або аудіовізуальний запис. Не літературні твори: текст у таблиці, розклад уроків, квиток та багато іншого. Інформаційні тексти: правила поведінки в школі, з життя в нашому оточенні, з дитячої енциклопедії.
	Письмо	Написання букв, характерних для українського алфавіту, у широко використовуваних словах і фразах. Переписування. Розгадування кросвордів, ребусів, головоломок ... Написання великої літери на початку речення та особистих імен людей, назвах міст, вулиць, шкіл. Види речень, рзділові знаки в кінці речення.

Ключові слова: початкове читання та писання, мовна культура, усне висловлювання, література

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ДИДАКТИЧНО-МЕТОДИЧНОГО ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

Програма навчання та вивчення *української мови з елементами національної культури* складається з предметних областей: читання та писання, літератури та мовної культури. Розподіл навчальних годин повинен бути зроблений на основі предметних областей, але завжди, на кожному уроці, слід приділяти особливу увагу навчання початкового читання та писання, культурі мовлення учнів та культурі українців у Сербії, звертаючись при цьому до народних традицій та звичаїв. Обидві області переплітаються між собою і жодна з них не може вивчатись окремо і без взаємодії з іншими областями.

Програма навчання та вивчення *української мови з елементами національної культури* базується на навчальних досягненнях, тобто на процесі навчання та досягненнях учня. Навчальні досягнення – це опис інтегрованої сукупності характеристик: знань, навичок, переконань та цінностей, які здобуває учень.

I ПЛАНУВАННЯ УРОКІВ ТА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Програма навчання, яка орієнтована на навчальні досягнення дає вчителю більшу свободу, більше можливостей у плануванні та розробці уроків та самого навчання. Роль вчителя полягає в тому, щоб контекстуалізувати цю програму у відповідності до: потреб конкретного класу з урахуванням: рівня знань української мови, складу учнів в класі та їхніх індивідуальних особливостей; підручників та інших навчальних матеріалів, які буде використовувати; технічних умов, навчальних ресурсів та засобів масової інформації доступних у школі; ресурсів, можливостей та вимог соціального оточення, в якому знаходиться школа. Виходячи з поданих навчальних досягнень та змісту, вчитель спочатку створює свій річний глобальний план роботи, на підставі якого він пізніше буде розробляти свої оперативні плани.

Навчальні досягнення, визначені по областях, полегшують учителю подальшу операціоналізацію навчальних досягнень до рівня конкретної навчальної одиниці. Від викладача очікується, що для кожної навчальної одиниці, на етапі планування та написання плану уроку, визначить диференційовані очікувані результати щодо трьох рівнів складності результатів навчання в залежності від попереднього знання учня. При плануванні слід також мати на увазі, що очікувані результати відрізняються, що деяких з них можна досягти легше та швидше, але для більшості з них (особливо для предметної області: мова та письмо), потрібно більше часу та різних заходів та роботи. У процесі планування та навчання важливо мати на увазі, що підручник є навчальним інструментом і не визначає зміст предмету. Тому, до змісту, наведеному у підручнику, потрібно застосувати вибіркового підхід. Крім підручника, як одного із джерел знань, вчитель повинен відкрити учням й інші джерела знань і навчити їх працювати з ними. При плануванні навчального процесу слід враховувати знання, досвід, інтелектуальні здібності та інтереси учнів.

Необхідно звернути особливу увагу на збагачення словникового запасу та використати певні культурні заходи та свята, які відбуваються в певних осередках, з метою ознайомлення учнів з життям українців у минулому, їхніми традиціями та культурою, як характерними рисами української меншини на цих просторах. Рекомендується порівнювати святкування українських свят із святкуванням цих свят іншими народами та іншими національними громадами, які живуть на цих просторах.

II ВИКОНАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

ЧИТАННЯ ТА ПИСЬМО

Дидактико-методична організація уроків читання та письма залежить від кількох факторів, з яких найважливішим є той, який стоїть на першому місці серед знань учнів. Викладачі обирають модель навчання читання та письма – поєднання аналітично-синтетичних методів,

цілісного або комплексного методу. Оскільки учні знають кирилицю, слід вказати відмінності між сербськими та українськими літерами, а також рекомендується комплексний метод обробки.

Уроки з читання та письма повинні бути реалізовані на кількох рівнях із застосуванням принципу індивідуалізації навчання. Зміст, методи та форми роботи повинні бути пристосовані до здібностей та потреб учнів, з використанням диференційованого навчання.

У цей період учні повинні формувати навички читання відповідних текстів, правильно вимовляти усі звуки, правильно наголошувати слова та інтонаційно виділяти в реченнях слова. Необхідно враховувати індивідуальні здібності учнів. Кожна дитина читає своїм темпом читання і відповідно до своїх здібностей. Бажано часто перевіряти рівень сформованості навичок читання та розуміння прочитаного. У процесі формування навичок читання, можуть використовуватися мовні ігри. Учні таким чином відкривають для себе щось нове, стають більш мотивованими, а атмосфера приємною і розслабленою. Важливо використати знання учня, набуте з сербської мови при засвоєнні кирилиці.

Для формування навичок писання слід практикувати переписування, доповнення речень, складання речень за малюнком, складання речень за групою малюнків, написання диктантів, самостійне написання речень та коротких текстів. Для формування навичок правильного писання букв особливу увагу слід приділити просторовій орієнтації в зошиті. Написання літер обмежується на один або два рядки в зошиті.

Формування навичок читання і писання

У цей період учні повинні сформувати базові навички читання та письма. Для вдосконалення навичок читання потрібно читати короткі, динамічні, цікаві, відповідні до віку тексти, а також тексти для шкільного та позакласного читання. Особлива увага повинна приділятися розумінню прочитаних слів, речень та текстів.

ЛІТЕРАТУРА

Рекомендований зміст з *Літератури* засвоюється протягом всього навчального року з читанки та робочих зошитів з літературного читання як основних навчальних матеріалів за планом вчителя, зробленим відповідно до індивідуальних здібностей учня, можливостей всього колективу, відповідно до запланованих навчальних досягнень.

Працюючи з учнями над розумінням творів з обов'язкової літератури, текстів на вибір з сучасної популярної літератури для дітей, інформативних текстів з енциклопедій та журналів для дітей тощо, дуже важливо щоб вчитель допоміг їм зрозуміти окремі описані в творі події, час і простір, у якому відбуваються ці події. До списку літератури для літературного читання входять переважно твори, що належать до національного корпусу, який збагачений творами сучасної літератури для дітей. Вибір творів в основному залежить від особливостей сприйняття учнем художнього твору, в залежності від його віку.

РОБОТА НАД ТЕКСТОМ

Літературні жанри: казки, байки, вірші, прислів'я, загадки, лічилки, дитячі народні ігри.

Читання – виразне читання вчителя або аудіозапис коротких українських народних казок, художніх текстів, віршів, байок. Розвиток навичок читання можна практикувати працюючи в групах, зважаючи на правильну вимову окремих звуків, характерних для української мови. Учні, які швидше за інших розвивають навички читання, потрібно дати можливість самостійно прочитати кілька речень. Під час опрацювання віршів слід тренувати правильну вимову, читаючи головним чином хором.

Очікується, що учень цього віку вміє визначити хід подій, головних героїв, час і місце розгортання подій. Визначення елементів фантастики в казках.

Рекомендується, ознайомлювати учнів з популярними дитячими та народними віршами, рекомендувати їм читати дитячі журнали, подивитися, проаналізувати і обговорити принаймні одну театральну виставу (бажано лялькову) та фільм для дітей (рекомендується фільм за мотивами народних казок) українською мовою.

Разом із кореляцією між художніми творами, вчителю необхідно встановити вертикальну кореляцію. Вчитель повинен бути ознайомлений зі змістом предмету *Навколишній світ*, а також знати традиційну і духовну культуру українців у Сербії та їхні народні звичаї.

Горизонтальну кореляцію вчитель встановлює, насамперед, з предметами: сербська мова та література, історія, образотворче мистецтво, музична культура, релігієзнавство та громадянське виховання.

Вчитель повинен постійно вказувати на важливість правильної вимови, яка тренується за допомогою певних ортопедичних вправ. Ортопедичні вправи не повинні виконуватись на окремих уроках, їх треба пов'язати з відповідними темами з граматики; інтонація в реченні, з одного боку, може бути пов'язана з культурою висловлювання, шляхом повторення віршів тощо. З використанням аудіозаписів в учнів потрібно розвинути навички для відтворення і засвоєння правильної вимови, мелодії, дикції ...

Деякі ортопедичні вправи можуть бути виконані при засвоєнні відповідних тем з літератури: напр. артикуляція може тренуватись за допомогою лічильок, скоромовок або мовних ігор, коли вони засвоюються як складова частина народної творчості; наголос, темп, ритм, інтонація та перерви можуть тренуватись на прикладі читання вчителя або прослуховування CD і відтворення його у *мовленні*, за вибором вчителя чи учня.

МОВА

При опрацюванні граматичного матеріалу слід звернути увагу на правильне написання власних імен, назв міст, назв шкіл, своєї вулиці, на написання великої літери на початку речення, написання розділових знаків в кінці речення.

Необхідно звернути увагу на правильну вимову звуків (напр: *и, г, х, і, я, ю, є, ї, й, дз, дж*) та м'яких приголосних та написання голосних, *и, і, е, м'якого знака ь* - і апострофа, на правильне написання *я, ю, є, ї*; на написання складів та слів з голосними *я, ю, є, і, у, е*.

Частини мови: іменники, дієслова і прикметники опрацьовуються лише на рівні розпізнавання.

МОВНА КУЛЬТУРА

Розвиток мовної культури є одним з найважливіших завдань викладання рідної мови з елементами національної культури. Ця навчальна область повинна бути пов'язана з роботою над літературними творами, які сприяють плеканню культури усного та писемного мовлення.

Від учнів цього віку потрібно очікувати знання наступних предметних областей:

Розвиток зв'язного мовлення – розмова про пригоди з власного досвіду, того, що вони бачили, того, що вони хочуть. Рекомендовані теми для опрацювання: школа, сім'я, моє місто чи село. Родинні відносини. Особистість учня, сім'я та дім, сімейні обов'язки, товариші

та однокласники, розповісти про свою улюблену тварину; свою школу. Шкільні обов'язки ... Робочий день учня. Вільний час. Транспорт. Ми бережемо природу – тварини та рослини. Любов до рідної мови. Форми соціальної поведінки: які слова і коли ми використовуємо, слова вітання та фрази. Дитячий журнал *Соловейко*. Важливі свята: Святий Миколай, Різдво, Великдень та «Веснянки»; іменини. Пісні, вірші, діалоги, п'єси, майстер-класи для вдосконалення розмовної мови. Пексесо. Для збагачення словникового запасу рекомендуються тексти українських письменників для дітей.

Учні також повинні вміти складати групи слів за значенням і складати речення з заданих слів. Учні повинні вміти визначити головного героя в тексті та описати його. Вони повинні вміти подякувати, а також попросити про допомогу. Вони повинні самостійно, в декількох реченнях розповісти про себе, про свого брата чи сестру, про свого друга/про свою подругу, про однокласників, про життя в школі (максимум 5 речень).

Відтворення – описати зображення або послідовний перебіг подій на основі ілюстрацій. Вміти переказати український дитячий фільм за задалегідь визначеним планом, розповідь або дитячу виставу, пригоду або свято.

Опис – людей, тварин, пригод, свят, природи.

Діалог – правила соціальної поведінки.

Драматизація – короткий текст за вибором, про пригоду або події з повсякденного життя.

Спілкування – дбати про збагачення словникового запасу для повсякденного спілкування, збагачуючи активний словниковий запас. Часті речення з повсякденного життя. Різні форми висловлювання. Вправи з заміною слів і додаванням слів у речення.

Усне висловлювання реалізується через ігри та творчі заходи, якими тренується спілкування (привітання в конкретних ситуаціях: *доброго ранку, добрий день і до побачення*; подяка, вибачення). Учні можуть розмовляти на основі малюнків. Можуть переказати почутий текст, виставу чи лялькову виставу, невимушеною мовою з правильною вимовою.

Вправи на спостереження – це вправи на розпізнавання цілого та його частин, спостереження за об'єктами, явищами та навколишнім середовищем. Їх потрібно розділити за темами. Перш за все розглядається класна кімната, а потім ведеться спостереження навколишнього середовища. Учні можуть спостерігати за предметами, людьми, тваринами, подіями, розглядати зображення, групи зображень, фотографії, об'єкти, що їх оточують тощо. Увага учнів повинна бути спрямована на ціле, а потім на найважливіші його частини, а в кінці – і на менш важливі частини. Спостереження ведуться за: формами, кольорами, відносинами, рухами, мімікою та жестами, тощо.

Вправи на слухання починаються з слухання того, що говорять вчителі, інші учні, артисти чи ведучі. Почуте аналізується, визначаються мовні характеристики особи, яка говорить. Слухання має бути пов'язане з мімікою та жестами, які відносяться на сказане. Обов'язково наполягати на правильній вимові. Під час слухання, зосереджувати увагу та концентрацію. Слухати ономапоетичні звуки, шум, чітку та нечітку вимову.

Аналітичні вправи мають бути цікавими та стимулюючими, оскільки вони є однією з найважливіших передумов для читання та письма. Вони не виконуються окремо, їх треба пов'язати з вправами на слухання та спостереження.

Вправи, за допомогою яких видаляються не літературні елементи з висловлювання, виконуються повільно і систематично. Вчителі повинні особливу увагу звертати на вимову голосних звуків, *я, ю, є, ї*; вимову голосного *и*; приголосного *г*; і ненаголошених голосних *е* та *и*.

Учні повинні активно засвоїти 200 слів і фразеологічних одиниць. Пасивний словниковий запас повинен бути більший ніж активний, на кожному рівні.

Від учня очікується, що він: вивчить напам'ять принаймні 4 вірша для декламування, 5 українських віршів (народних або сучасних популярних дитячих віршів), загадки, деякі прислів'я, декламуватиме народні вірші, пов'язані з релігійними святами або порами року, вивчить напам'ять два коротких прозових тексти в обсязі 3–5 речень та 2 нових коротких діалога або візьме участь у дитячій виставі. Учні повинні, якщо це можливо, займатись дитячими народними танцями, відповідно до їхнього віку, повинні розрізняти елементи українського народного костюму своєї громади, відзначати релігійні свята (в порівнянні з сербськими), знати традиційні українські традиції та звичаї (святкування Святого Миколая – виконання пісень і віршів про Святого Миколая, святкування Різдва – виконання різдвяних пісень і віршів й святкування Великодня – звичаї: писанки і крашанки) та традиційні страви; святкування іменин.

У третьому класі учні записують речення та короткі тексти. Особлива увага приділяється індивідуальному підходу до кожного учня, і в залежності від його здібностей заохочувати правильно писати. Якщо у дитину виникають труднощі у навчанні письма, їй потрібно допомогти оволодіти технікою письма поступово. Дитину, яка розвивається швидше, потрібно заохочувати і ставити перед нею завдання, які б її стимулювали. Учні письмово відповідають на прості питання про особистий досвід, істоти, предмети, явища. Вони також записують назву малюнку або назви декількох малюнків, а також речення на основі малюнку або групи малюнків. При написанні речень учням слід звернути увагу на написання великої літери на початку речення, написання власних імен, а також на ставлення крапки в кінці речення.

Ознайомлення учнів з основами історії української меншини в Сербії (доселення, культурні, освітні, релігійні та економічні заходи, найвищі культурні досягнення, відповідні організації та установи ...), та з плеканням емоційного ставлення до традицій, культури, звичаїв і традицій української меншини в Сербії (фольклор, ремесла, народні прислів'я, театр, література, музика, традиційні дитячі ігри, звичаї, демонологія...), але не в сенсі романтичної традиціоналізму, а на шляху до майбутнього, до розвитку і модернізації. Покладатися на минуле, але дивитися в майбутнє. Надати учням інформації про українську громаду в Сербії (населені пункти, установи і організації, відомі особистості, імена, прізвища, походження ...), а також про зв'язки з іншими етнічними спільнотами та культурами, про внесок українців на цих теренах (в галузі освіти, культури, мистецтва, архітектури ...) прикладати зусилля, щоб українська ідентичність і самоповага виховувалась витончено, не за допомогою прислів'їв та фраз, а на конкретних прикладах, при цьому поєднати дані з емоційним спрямуванням, надаючи значення правам людини і меншин, міжетнічній повазі, толерантності і взаємодії.

Ш ЛЯХИ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

Необхідно завжди мати на увазі основне завдання даного предмета: учні повинні добре навчити володіти українською літературною мовою та набути навичок лінгвістичної правильності. Завжди слід мати на увазі попередні знання учнів, щоб їх можна було пов'язати зі знаннями, якими вони вже опанували. На кожному уроці вчитель повинен обирати диференційований підхід, оскільки учні різного віку і мають різні мовні компетенції.

Необхідно створити приємну атмосферу, яка вимагає партнерства між вчителем/викладачем та учнями, і потрібно допомогти учням подолати психологічний бар'єр щодо мовного спілкування та мовленнєвих навичок. Кожен інструмент мови демонструється в конкретному контексті, а не ізольовано. При тренуванні мовленнєвих навичок повинні переважати різні форми діалогу в спілкуванні вчитель – учень та учень – учень. У мовленні вимагається простота мовлення, природність й спонтанність та лінгвістична правильність.

III СПОСТЕРЕЖЕННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Процедура контролю і оцінювання успіху учнів ведеться для досягнення очікуваних результатів навчання, вона починається з встановлення фактичного рівня знань, на якому знаходився учень, і виходячи з цього, оцінюються його подальші навчальні досягнення, від яких залежатиме оцінка. Кожна діяльність є доброю можливістю для оцінювання навчальних досягнень та отримання зворотніх інформацій. Кожен урок і кожна діяльність учня – це нагода для формувальної оцінки, тобто реєстрації навчальних досягнень учня та його спрямовування у подальшому навчанні.

Формативна оцінка є невід'ємною частиною сучасних методів навчання та включає в себе оцінку знань, навичок, ставлення, поведінки та розвиток відповідних компетенцій протягом уроку та навчання. Як формативний вимір, вона включає в себе збір даних про навчальні досягнення учня, а найбільш поширеними є наступні методи: реалізація практичних завдань, спостереження і нотатки учнівської активності під час уроку, пряме спілкування між учнем і викладачем, реєстр для кожного учня (карта навчальних досягнень) і т.д. Результати формативного оцінювання в кінці навчального циклу повинні бути виражені підсумковою оцінкою – цифрою.

Робота кожного вчителя полягає у плануванні, досягненні результатів, спостереженні та оцінці. Важливо, щоб вчитель постійно слідкував і оцінював диференційовано не тільки навчальні досягнення учня та процес навчання, а й себе та свою роботу. Все, що виявиться хорошим і корисним, вчитель буде продовжувати використовувати в своїй практиці навчання, а все, що виявиться неефективним, потрібно буде покращити.

ЧЕШКИ JEЗИК SA ЕЛЕМЕНТИМА НАЦІОНАЛНЕ КУЛТУРЕ

Název předmětu	Český jazyk s prvky národní kultury
Cíl	Cílem učení žáků českého jazyka s prvky národní kultury je, postupně a systematicky zvládnout základní zákony českého literárního jazyka pro správné ústní projev při zachování národní identity; pochopit vybrané literární a jiné umělecké díla z české kulturní dědictví, kvůli zahování tradice a kultury českého národa a rozvoji interkulturality. Cílem je také podpořit národní a kulturní identitu a etnické sebeúcty tím, že se seznámí s prvky tradice, kultury a zvyků českého národa, se zvláštním zřetelem na místní komunitu.
Třída	Třetí
Roční fond časů	72 hodiny

VÝSLEDKY Na konci školního roku žák bude shopen:	OBLAST/TÉMA	OBSAHY
<ul style="list-style-type: none"> – rozlišovat mluvený hlas a napsané písmeno, mluvené a psané slova a věty; – ovládat základní čtecí techniku a psaní s důrazem na správnost výslovnosti souhlásek, slabiků a slov; – číst s porozuměním; – aktivně poslouchát a porozumět obsahu literárně-uměleckého textu, který se čte; – uznávat píseň, pohádku, báseň a dramatický text; lidové umění; vidět postavy a rozlišovat jejich pozitivní a negativní vlastnosti; – rozlišovat hlas/písmeno, slovo a větu; – správně používat velké písmeno na začátku věty a ve svém vlastním jménu názvu objektu (školy), názvu města a jeho ulice; – vypracovat ústní zprávu s danými slovy; – ústně mluvit o obrázku/obrázcích a zkušenostech; – ústně jmenovat věci z bezprostředního okolí – správně používat nová slova v každodenním projevu; – správně vyjadřuje specifický český hlas v každodenním rozhovoru; – nazpaměť hovořit kratšími literárními texty; – podílet se na jevištním představení textu; – rozpoznávat podstatná jména, slovesa a přídavná jména; – podílet se na kulturních a uměleckých akcích (jako divák nebo jako účastník); – vědět, jak poděkovat, požádat o pomoc, pozorně naslouchat partnerovi; – rozumět pojetí národní příslušnosti a respektuje členy jiných národů; – rozumět vztah k mateřskému jazyku a jazyku jiných národů; – znát podobnost jazykových jevů mezi českým a srbským jazykem; – interpretovat lidové písně týkající se svátků nebo ročních období; – recitování nebo scénická reprezentace českých lidových pohádek a legend vztahujících se základními prázdninami; – se podílet na lidových hrách dětí, které jsou v souladu s jeho věkem; – znát vlastnosti českého národního kroje (jejich místo); – slavít svátky a srovnávat je se srbskými; – poznávat tradiční české zvyky: Mikuláš; Předvánoční koncert; Maškarní ples; Jaje fest – Vaječný festival; – rozvoj úcty k českému kulturnímu dědictví a potřeby vychovat a zlepšit ji; – recitace nebo scénická reprezentace českých folklórních příběhů a legend souvisejících se základními prázdninami; – tradiční národní jídla; – značit svátek. 	<p>ČTENÍ A PSANÍ</p> <p>LITERATURA</p>	<p>– Hlas a písmeno; tištěné a napsané písmena. Slova a věty jako mluvené a psané celky. Písmo (abeceda) českého jazyka (více grafů, které nejsou v širším okolí);</p> <p>Kolerace hlas – graf, tj. grafické znázornění.</p> <p>Kratší diktáty založené na adoptovaných strukturách a lexikálu. Jazykové hry.</p> <p>– Analytická – syntaktická cvičení; motorická cvičení. Psaní (přepisování, nezávislé psaní).</p> <p>Výraz řeči v dialogové formě se zvýšenými požadavky ve vztahu k požadavkům v předchozích třídách (dialog s vynechanými replikami, změněnými replikami, s dalšími otázkami, s danými slovy) v souladu se zpracovaným jazykem a tematickým materiálem.</p> <p>Výslovnost a psaní hlasů které způsobují problémy (například: d', é, ě, i, ň, o, ř, t', ú, ů, ý, q, x, y).</p> <p>Podstatná jména, slovesa a přídavná jména pouze na základě uznání.</p> <p>Věta, slovo, písmo (abeceda)</p> <p>Školní ČETBA</p> <p>– doporučená četba:</p> <p>Já písnička – Když jsem já sloužil to první léto; Okolo Frýdku cestička; Jede, jede poštovský panáček; Jedna, dvě, tři, čtyři, pět, cos to Janku, cos to sněd; Holka modrooká; Vánoční koledy; Masopustní písně; Komáři se ženili; Zpívánky s Pájou; Já do lesa nepojedu; Sla Nanynka do zelí; Jede sedlák do mlejna; Travička zelená.</p> <p>– Doporučené knihy pro děti:</p> <p>Říkadla Josefa Lady – filmy, texty, kresby (Vrány, Liška, Zima, Ježíšek, Kučero, Honza, Kráva, Na houby, Vrabec, Jarní, Žába, Prásací, Bába, Vlk, Když jsem šel přes Pražský most); – Karel Jaromír Erben – Pohádky (Hádanka, Almužna, Pták ohnivák a Liška ryška).</p> <p>Poezie:</p> <p>– Jede, jede poštovský panáček;</p> <p>– Holka modrooká;</p> <p>– František Hrubín – Dvakrát sedm pohádek</p> <p>Proza:</p> <p>Josef Čapek - Povídání o pejskovi a kočičce – poslech, dramatizace, kresby;</p> <p>Doporučené časopisy: Sluníčko, Materidouška</p> <p>Domácí četba –</p> <p>Populární literární texty:</p> <p>ČTVRTEK, V.: Rumcajs</p> <p>ČTVRTEK, V.: Hrompáč a Tancibůrek</p> <p>FALKA, M.: Katřina a Lotka</p> <p>FUTOVÁ, G.: Naše máma je bosorka</p> <p>KOLÁŘ, J.: Z deníku kocoura Modroočka</p> <p>KOMÁRKOVÁ, M.: O pastelce bez barvy</p> <p>KRATOCHVÍL, M.: Mikuláš, Ježíšek, pan Vrána a my</p>

		KRATOCHVÍL, M.: Pes nám spadla KUČEROVÁ, N.: Kočka Sára a její přátelé LADA, J.: Mikeš MACOUREK, M.: Mach a Šebestová MACOUREK, M.: Pohádky MALINSKÝ, Z.: Cyril a Teniska NEPIL, F.: Já, Baryk NEPIL, F.: Makový mužiček NIKL, P.: Záhádky PROCHÁZKOVÁ, I.: Myši patří do nebe...ale jenom na skok PROCHÁZKOVÁ, I.: Eliáš a babička z vajíčka ŘÍČANOVÁ, T.: Noemova archa SEKORA, O.: Ferda mravenec SKÁLOVÁ, A.: Pampe a Šimka SVĚRÁK, Z.: Pan Buřtík a pan Špejlička ŠRUT, P.: Dva lelci ve skříni ŽÁČEK, J.: Čertovská pohádka Literární texty: – píseň (strofa, verš); báseň; pohádka; lidové umění – lidová tvorba – událost;- místo a čas provozu; literární postava – vnější vzhled, – dětský dramatický text; dětské hry; vtipný text.
	JAZYKOVÁ KULTURA	Tradiční česká národní kultura. Vedená a volná konverzace. Osobnost studenta: rodina a dům, rodinné povinnosti, soudruzi a přátelé školy, představí své oblíbené zvíře; vaše škola, školní potřeby ... Formy sociálního chování: jaká slova a kdy použít, pozdravy a fráze. Dovolená a rodinné oslavy. Mluvení, sdílení příběhu a na základě obrázků (národní kroj, tradiční jídla). Představení krátkého literárního textu, který odpovídá věku studenta. Dramatické, dramatické texty, scénografie. Scénické texty (drama a loutka), dětské lidové hry. Obohacující slovník. Hovorové, situační a jazykové hry. Mluvit o poslechu zvukových nahrávek
	Ústní projev	Reálné a simulační situace. Audiovizuální záznamy. Hry pro rozvíjení pečlivého naslouchání. Literární texty – vystoupení učitele nebo audio vizuálního záznamu.
	Hovor	Literární texty: text v tabulce, rozvrh hodin, vstupenka a další. Informativní texty: pravidla chování ve škole, o životě v našem prostředí v dětských encyklopediích.
	Poslouchání	Psaní písmen charakteristické pro českou abecedu v často používaných slovech a větách. Přepisování rolí. Řešení křížovky, rébusů... Psaní velkých počátečních písmen ve větách a v psaní osobních jmen, názvů měst, názvů ulic, názvu školy. Typy vět. Tečka, dotazník a vykřičník na konci věty.
	Čtení	
	Psaní	

Klíčové pojmy obsahu: čtení a psaní, jazyková kultura, ústní projev, literatura.

INSTRUKCE PRO DIDAKTICKO – METODICKOU REALIZACI PROGRAMU

Program výuky a učení **českého jazyka s prvky národní kultury** se skládá z následujících oblastí: **čtení a psaní, literatura a jazyková kultura**. Rozdělení vyučovacích hodin by nemělo být prováděno na základě oborů, ale vždy by měla být věnována zvláštní pozornost zvládnutí počátečního čtení a psaní, kultuře výrazu žáka a kultuře České republiky v Srbsku s důrazem na lidovou tradici a zvyky. Všechny oblasti se propletají a žádná oblast se nemůže naučit samostatně a bez spolupráce s ostatními.

Program výuky a učení **českého jazyka s prvky národní kultury** je založen na výsledcích, tj. na procesu učení a úspěchu žák. Výsledky jsou popisem integrovaných znalostí, dovedností, postojů a hodnot, které žák staví prostřednictvím vzdělávacích oblastí tohoto předmětu.

Ve třetím roce učení cizího jazyka si procvičujeme dříve nabyté znalosti a dovednosti, žáka učíme porozumět obsahu psaného textu. Interaktivně-komunikativní výuka jazyk považuje za prostředek komunikace, a tak se při výuce cizího jazyka důsledně dodržují tato pravidla: ve třídě se používá cizí jazyk v kontextu který je v zájmu žáka a hovor učitele je přizpůsoben věku a znalosti žáků; Ve výuce literatury s prvky národní kultury je komparativní přístup velmi důležitý, zde jazykový materiál musíme neustále umísťovat v užší nebo širší kontext. V rámci této části učebních osnov se doporučuje u mladších dětí vynechat teorii, učitel by si měl, s ohledem na to, že je tento způsob výuky nový, stále zvyšovat své znalosti. Rodina by se měla do tohoto procesu aktivně zapojit a učitel by měl mít zpětnou vazbu od rodiny.

I. PLÁNOVÁNÍ VÝUKY A UČENÍ

Program výuky a učení je založen na výsledcích, dává učitelům větší svobodu, více příležitostí pro tvorbu a navrhování výuky a učení. Úlohou učitelů je kontextualizovat tento program na potřeby konkrétního oddělení s ohledem na úroveň znalostí českého jazyka, složení katedry a vlastností žáků; učebnice a jiné učební materiály k použití; technické podmínky, výukové prostředky a média, které má škola k dispozici; zdroje, příležitosti a potřeby místního prostředí, ve kterém se škola nachází. Počínaje danými výsledky a obsahem učitel nejprve vytvoří svůj roční, globální pracovní plán, ze kterého bude později vypracovávat své operační plány. Výsledky definované oblastmi usnadňují učitelům další operacionalizaci výsledků na úroveň konkrétní vyučovací jednotky. Od učitelů se očekává, že definují diferencované očekávané výsledky na třech úrovních v

každé plánovací jednotce, během fáze plánování a psaní příprav, v závislosti na pre-znalostech studenta. Při plánování je třeba také poznamenat, že očekávané výsledky se liší, že některé lze dosáhnout snadněji a rychleji, ale pro většinu očekávaných (zejména pro oblast gramotnosti), které vyžadují více času a více různých činností. V procesu plánování výuky a učení je důležité mít na paměti, že učebnice je výukovým nástrojem a že neurčuje obsah předmětu. Obsah by proto měl být vybrán selektivně a je to jen jeden z možných zdrojů znalostí kterýžaleží na učiteli, aby umožnil žákům prohlédnout a přiblížit vlastní zkušenosti s využitím jiných zdrojů znalostí. Při plánování výuky je třeba vzít v úvahu předchozí znalosti, zkušenosti, intelektuální schopnosti a zájmy studentů.

Je třeba zdůraznit bohatost slovní zásoby a využít určité kulturní události a svátky, které se konají v určitých lokalitách, aby se čeští občané seznámili v minulosti, jejich tradice a kultura, která patří k menšinám v tomto regionu. Doporučuje se srovnávat oslavy svátků s Čechy oslavou svátků s většinou a národními společenstvími, kteří žijí společně v určitých prostředích.

II. DOSAŽENÍ VÝUKY A UČENÍ

ČTENÍ A PSANÍ

Didakticko-metodická organizace výuky čtení a psaní závisí na několika faktorech, z nichž nejdůležitější je ta, která se týká počátečních znalostí českého jazyka. Učitelé si zvolí způsob, jak zvládnout oblasti čtení a psaní – kombinace analyticko-syntetických metod, globální nebo komplexní metody. Vzhledem k tomu, že žáci znají latinské písmo, je třeba upozornit na rozdíly mezi srbským a českým písmem a pro zpracování se doporučuje komplexní metoda.

Výuka čtení a psaní by měla být realizována na několika úrovních s využitím principu individualizace. Obsahy, metody a formy práce by měly být přizpůsobeny schopnostem a potřebám žáků pomocí diferencované výuky.

Během tohoto období by žáci měli číst příslušné texty, správně vyslovovat všechny hlasy, jako je đ, é, ě, í, ň, o, ř, ť, ú, ů, ý, q, x, y, správně zdůraznit přízvuk a správně zdůraznit slova ve větách. Je třeba vzít v úvahu individuální schopnosti žáků. Každé dítě čte svým vlastním tempem a podle svých schopností. Je žádoucí často kontrolovat stupeň dokonalosti čtení a porozumění čtené techniky. V procesu nácviiku čtení lze použít hry s hlasy a slovy, jazykové hry (rebusy, doplňky, křížovky). Žáci tímto způsobem poznají nový obsah, nové situace, jsou více motivováni a atmosféra je příjemná a uvolněná. Při zpracování latinského písma je důležité využít znalostí získaných v srbském jazyce.

Psaní by mělo být praktikováno prepisováním, doplňováním vět, skládáním vět založených na obrázku, skládáním vět založených na skupině obrázků, psaním diktátů, vět s vlastním psaním a kratších textů. Kromě zvládnutí tvarů a směrů psaní, zvláštní pozornost by měla být věnována prostorové orientaci v sešitě. Písmena jsou omezena na jeden nebo dva řádky v sešitech, procvičování čtení a psaní.

Procvičování čtení a psaní

Během tohoto období by měl žák zvládnout základní techniku čtení a psaní. Zlepšení techniky čtení by měly být školeny na textech, které jsou krátké, dynamické, zajímavé, věkově vhodné, stejně jako texty školních a domácích četby. Zvláštní pozornost je třeba věnovat porozumění slovům, větám a textům.

LITERATURA

Doporučené obsahy v tomto okruhu si žáci osvojují během celého školního roku, a to pomocí slabikáře a čítanky jako základních učebních materiálů, jejichž využití učitel plánuje v souladu s individuálními schopnostmi žáků a celkovými možnostmi kolektivu, přičemž se řídí závěry vyplývající z výuky.

Při výcviku žáků porozumění textům povinných přednášek s pomocí učitelů, volitelných textům ze současné populární literatury pro děti, informativním textům z encyklopedií a časopisů pro děti apod. je důležité snažit se pochopit jednotlivé události a jejich časový a prostorový rámec. Povinné četby jsou především práce národního korpusu, které obohacují o díla současné literatury pro děti. Výběr díla se opírá především o dílu podle principu věkové vhodnosti.

PRÁCE S TEXTEM

Pokud jde o literaturu a prvky národní kultury, děti aktivně zapojují do rozhovoru v rodině, nebo schromaždují informace o celé rodině temát souvisejících s lidovou tradicí, zejména od starších členů své rodiny (prarodičů); znalost žáků je hodnocena v souladu s jasně definovaným principem relativity, kterému model není původním řečníkem, to znamená, že na této jazykové úrovni je význam jazykové zprávy důležitý, nikoli jeho gramatická přesnost.

Čtení – prezentace učitele nebo zvukového záznamu krátkých českých lidových pohádek, textů z umělecké tvořivosti, písní, básně. Čtení se může procvičovat ve skupině s ohledem na správnou výslovnost určitých hlasů charakteristických pro český jazyk. Žáci, kteří jsou rychlejší, budou schopni samostatně číst několik vět. Při zpracování písní žáci musí procvičovat správnou výslovnost, recitální chorál nebo individuálně.

Žáci tohoto věku by měli být požádáni, aby určili průběh událostí, hlavní postavy, čas a místo konání události. Vyhlášení fantastických prvků v pohádkách.

Doporučuje se, aby žáci prezentovali oblíbené dětské a lidové písně, sledovali dětské časopisy, společně pozorovali a analyzovali a diskutovali alespoň jednu divadelní hru (nejlépe loutkové divadlo) a film pro děti (doporučuje se film o motivech lidových pohádek) v českém jazyce.

Kromě souvztaznosti mezi texty učitel stanoví vertikální souvztaznost. Učitel by měl být obeznámen s obsahem předmětů – svět kolem nás, také s poznáním tradiční a duchovní kultury Čechů v Srbsku a jejich lidových zvyků.

Učitel vytváří horizontální souvztaznost mezi výukou předmětů srbský jazyk a literatura, historie, výtvarného umění, hudební kultury, náboženské výchovy a občanské výchovy.

Učitel by měl neustále upozorňovat na důležitost správného projevu, který je podpořen realizací některých ortoepických cvičení. Ortoepická cvičení by neměla být realizována jako samostatná vyučovací jednotka, ale s příslušnými tématy z gramatiky; větny intonace může být spojena s kulturou vyjadřování, praxí recitování písní, a tak dále. S použitím zvukových nahrávek by žáci měli být zvyklí na reprodukci a přijetí správné výslovnosti, melodie, dikce...

Některá ortoepická cvičení mohou být prováděna při zpracování vhodných témat z literatury: např. artikulace může být vykonávána v dětské rozpočítávání při hře, recitování nebo jazykových hrách, když jsou zpracovány jako součást lidových umění; přízvuk, tempo, rytmus, intonace a přestávky mohou být trénovány podle příkladu učitele nebo pomocí CD záznamu, interaktivního záznamu, podle volby učitele nebo žáku.

JAZYK

Při zpracování materiálů z jazyka je třeba věnovat pozornost správnému psaní vlastních jmen, jmen měst, jmen, škol, ulic, velkých počátečních písmen na začátku věty, psaní interpunkčních znamének na konci věty.

Pokud jde o jazyk a prvky národní kultury, děti aktivně zapojují do rozhovoru v rodině, nebo schromažďují informace o celé rodině temát souvisejících s lidovou tradicí, zejména od starších členů své rodiny (prarodičů) o řadě témat týkajících se národních tradic; znalost žáků je hodnocena v souladu s jasně definovaným principem relativity, kterému model není původním řečníkem, to znamená, že na této jazykové úrovni je význam jazykového sdělení důležitý, nikoli jeho gramatická přesnost.

Typy slov: podstatná jména, slovesa a přídavná jména pouze na úrovni rozpoznání.

JAZYKOVÁ KULTURA

Rozvoj jazykové kultury je jedním z nejdůležitějších úkolů výuky mateřského jazyka prvky národní kultury. Tato oblast výuky musí být spojena se zpracováním literárních textů, které přispívají k kultivaci ústní a písemné kultury vyjadřování.

Od žáků tohoto věku očekáváme znalosti z následujících oblastí:

Mluvení – o zkušenostech, o tom, co viděli, o tom, co chtějí. Doporučená témata pro zpracování: škola, rodina, moje místo. Relační vztahy. Osobnost žáků, rodin a domů, povinnosti v rodině, soudruzi a přátelé ve škole, představit své oblíbené zvíře, jejich školu. Školní potřeby... Školní den. Volný čas. Provoz. Zachováváme přírodu – zvířata a rostliny. Láska k mateřskému jazyku. Formy sociálního chování: co a kdy říkáme, pozdravy a fráze. Dětské časopisy: – Sluníčko, Materidouška;

Významné svátky pro zachování kulturního dědictví: Vánoce a Nový rok, Sv. Tři krále, Maskenbal – Maškarní ples, Vejce fest, Velikonoce; Svátky. Písň, dialogy, dramatizace, dílny pro nácvik konverzace. Jako motivací pro obohacení slovní zásoby doporučujeme například českou literaturu pro děti a mládež. Josef Čapek - Povídaní o pejskovi a kočičce a Tereza Říčána: Noemova archa.

Od žáků se očekává, že budou tvořit skupinu slov na konkrétním předmětu a formy vět z uvedených slov. Musí vědět, jak určit hlavní osobnost v textu a jeho vnějších vlastnostech. Potřebují vědět, poděkovat a jak požádat o pomoc. Měli by samostatně říci několik vět o sobě, o svém bratruví nebo sestře, o svém příteli/přítelce, spolužácích, o životě školy (max. 5 vět).

Reprodukce – popište obraz nebo pořadí akce na základě ilustrací. Vypravovat český dětský film podle předem určeného plánu, příběhu nebo představení dětského a loutkového divadla, skečů či oslav.

Popis – lidí, zvířat, zážitků, prázdnin, přírody.

Dialog – pravidla sociálního chování.

Dramatizace – kratší text dle výběru, zkušenosti nebo události z každodenního života.

Rozhovor – starat se o rozvoj denního konverzačního slovníku, obohacujícího aktivní slovní zásobu. Časté věty z každodenního života. Různé formy vyjádření. Cvičení s nahradou slov a doplnění slov ve větě.

Ústního projevu je dosaženo prostřednictvím her a činností, které praktikují komunikaci (pozdravy v konkrétních situacích: dobré ráno, dobrý den a sbohem, děkuji, omluvy). Žáci povídají o obrázku přirozenou řečí a správnou výslovností, převypráví texty, divadlo nebo loutkové představení.

Cvičení týkající se pozorování jsou cvičení pro stanovení celých celku a částí, pozorování objektů, jevů a životního prostředí. Je třeba organizovat cvičení na témata. Za prvé, dívají se na třídu, pak se aktivita rozšiřuje do prostředí. Žáci si nejprve mohou pozorovat na objekty, lidi, zvířata, události, obrázky, skupiny obrázků, fotografií, objektů v okolí atd. Pozornost žáků by měla být zaměřena na celek, pak na nejdůležitější části a nakonec na méně důležité části. Pozorování jsou: tvary, barvy, vztahy, pohyby, mimiky, gestikulace a podobně.

Poslechová cvičení začínají nasloucháním tomu, co říkají učitelé, další žáci, herci nebo vedoucí. Poslechová řeč je analyzována, určují se charakteristiky řeči osoby, která mluví. Naslouchání by mělo být spojeno s mimiky a gesty, což se týká toho, co se říká. Je také nutné poslouchat onomatopoické zvuky, šumot (šumění), artikulované a neartikulované zvuky.

Analytická cvičení by měla být zajímavá a podnětná, protože jsou jedním z nejdůležitějších předpokladů pro čtení a psaní. Nejsou izolovány, ale jsou spojeny se sluchovým a pozorovacím cvičením. Cvičení, která odstraňují neliterární prvky ve vyjádření, se dosahuje pomalu a systematicky. Učitelé by měli věnovat zvláštní pozornost výslovnosti hlasů a dlouhých samohlásek...

Žáci musí přisvojit si 200 nových slov a frazeologických jednotek. Pasivní slovník by měl být na každé úrovni rozsáhlejší než aktivní.

Předpokládá se, že se žáci naučí nové: minimálně 4 recitace, 5 českých písní (lidové nebo současné populární dětské písně), hádanky, některá přísloví, recitování lidových písní souvisejících s náboženskými svátky nebo ročními obdobími, dva kratší prózy v rozsahu 3. - 5 vět a 2 nové krátké dialogy nebo účast na dětském divadelním představení. Žáci by měli být, pokud je to možné, zapojeni do dětských národních her odpovídajících jejich věku, měli by rozlišovat rysy českých krojů na jejich místě, slavit náboženské svátky (ve srovnání se srbskými), znát tradiční české návyky a zvyky (označování Mikuláše a Tři králové, Vánoce a Silvestru – zpívání vánočních písní a velikonočních zvyků: Vejce festu a tradičních jídel označujících svátky.

Ve třetí třídě žáci píší věty a kratší texty. Zvláštní pozornost je věnována individuálnímu přístupu ke každému žáků, jeho schopnost a schopnost psaní se podporuje. Pokud má dítě potíže s psaním, musí být postupně a pečlivě zavedeno do techniky psaní. Dítě, které postupuje rychleji, by mělo být podporováno odpovídajícími, dobře zvolenými požadavky. Žáci písemně odpovídají na jednoduché otázky o osobních zkušenostech, bytostech, objektech, jevech. Také zaznamenávají název obrázku nebo jména obrázků ve skupině, stejně jako věty založené na obrázcích nebo skupině obrázků. Při psaní by měli být upozorněni na to, aby psali velké písmeno na začátku věty, také při psaní vlastních jmen a napsat tečku na konci věty.

Prvky národní kultury a tradice

Seznámení žáků se základy dějin české menšinové komunity v Srbsku (imigrace, kulturní, vzdělávací, náboženské a ekonomické aktivity, špičkové kulturní výsledky, relevantní organizační útvary a instituce...), zajištění a poskytování údajů, ale také pěstování emocionálního vztahu k tradici, kultuře, zvykům a návykům české menšinové komunity v Srbsku (folklor, řemesla, lidové výtvořky, divadlo, literatura, hudba, tradiční dětské hry, zvyky, démonologie ...).

Poskytnout žákům informace o české komunitě v Srbsku (osady, instituce a organizace, slavné osoby, jména, příjmení, původ ...), ale také vazby na jiné etnické komunity a kultury, o příspěvku Čechů do místního prostředí (ve vzdělávání, kultuře, umění, architektuře...). Česká identita a sebeúcta by měly být podpořeny subtilně, bez použití výroků a fráze, ale na konkrétních příkladech, kombinovat údaje s emocionálním orientace, dávajícím důležitost menšinovým a lidským právům, interetnické učte, toleranci a interakci.